

Vaieta vai viihteellistä? Julkisuudenhenkilön itsemurhan käsittely Iltalehden ja Iltasanomien verkkosivustoilla. Tapaus Chester Bennington.

Hanna Teriö

Pro gradu -tutkielma

Mediatutkimus

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

TERIÖ, HANNA: Vaieta vai viihteellistä? Julkisuudenhenkilön itsemurhan käsittely Iltalehden ja Ilta-Sanomien verkkosivustoilla. Tapaus Chester Bennington.

Pro gradu -tutkielma, 89 s., 4 liites.

Mediatutkimus

Toukokuu 2018

Tutkielmani käsittelee iltapäivälehdistön verkkosivujen uutisoinnin sisältöä julkisuudenhenkilön itsemurhakuolemaan liittyen. Tutkimusmetodina on lähiluku. Tutkielma on kvalitatiivinen tapaustutkimus Linkin Park -yhtyeen laulaja Chester Benningtonin (k. 20.7.2017) itsemurhaa käsittelevistä verkkouutisista aikavälillä 20.7.–20.11.2017. Hyödynnän tutkielmassani myös kvantitatiivisia piirteitä eritellessäni kokonaisuutisointia suomalaisessa verkkojournalismissa. Varsinainen analyysiaineistoni koostuu Iltalehden (n=19) ja Ilta-Sanomien (n=16) verkkouutisista.

Keskeinen hypoteesini on, että internetin nopeus ja uutiskilpailu aiheuttavat iltapäivälehdistön verkkouutisointiin ristiriitoja eettisesti ongelmallisista aiheista uutisoitaessa, mikä näkyy esimerkiksi puutteellisena taustoituksena. Kiirediskurssi ei kuitenkaan riitä yksistään selittämään uutisoinnin laadullisia ja eettisiä ongelmia.

Toimittajat itse vierastavat ulkoa tulevia ohjeistuksia itsemurhien uutisoinnissa, vaikka tutkimustietoon pohjautuvat ohjeistukset voisivat ennaltaehkäistä itsemurhien jäljittelyilmiötä. Myös median tunteellistuminen on paljon esillä mediakritiikissä, mutta tutkielmassani problematisoin aiheen ongelmallisuutta. Esitän tutkimusteorian valossa, että mediatekstit ovat olleet tunteellisia jo pitkään, eikä tämä kehityskulku ole itsessään negatiivinen.

Tutkielmassani havaitsin, kuinka 2010-luvun verkkojournalismissa korostuvat sosiaalisen median sisällöistä nousevat uutisaiheet. Nimitän tätä kehitystä somejournalismiksi. Lisäksi julkisuudenhenkilön kuolema myös ritualisoidaan mediateksteissä esimerkiksi muistelupuheen keinoin. Toisaalta itsemurhaa ei aineistossani käsitellä juuri lainkaan yhteiskunnallisena ilmiönä, mikä herättää kysymyksiä journalismin tehtävästä ja julkisen ja yksityisen suhteesta.

Tutkielmani keskeisenä löydöksenä on myös, että Benningtonin itsemurhakuolema nousi otsikoihin, koska se toimii sukupolvikokemuksena sukupolvi Y:lle ja symboloi siirtymää nuoruudesta kohti aikuisuutta. Näin ollen Benningtonin itsemurhan käsittely täyttää ylimääräiset uutiskriteerit nuorten aikuisten journalistien oman kiinnostuksen pohjalta. Analyysini pohjalta voidaan todeta toimittajien käsittelevän myös mahdollista omaa tai oletetun lukijan aikuistumista Benningtonin itsemurhasta uutisoidessaan sen lisäksi, että kuolema on aiheena myyvä.

Nopeasti kehittyvästä verkkojournalismista tarvitaan lisätutkimusta. Koska mediamurros on yhä kesken, tutkimuksen ajoittaminen asettaa haasteita tutkijoille, sillä erityisesti tuotantolähtöisessä tutkimuksessa on vaikea tehdä yleistyksiä alati muuttuvasta ajasta. Myös tutkimusta verkkomediateksteistä ilman mediamurrosdiskurssia tarvitaan.

Asiasanat: itsemurha, uutiset, verkkojournalismi, lähiluku, julkisuus, tunteet, muutos

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkielman aihe ja tutkimusmenetelmät.....	3
1.2 Aineiston esittely.....	4
1.3 Aiemman tutkimuksen esittelyä ja teoriatausta.....	11
2. MUUTTUVAA MEDIAMAISEMA	14
2.1 Uutinen journalismin peruspilarina.....	14
2.2 Murros ja muutos sekä toimittajien muuttuva rooli	20
2.3 Kriiseistä ja kiireestä kohti uusia diskursseja.....	23
2.4 Verkkomedian käytännöt	27
3. ITSEMURHA UUTISENA VERKOSSA	31
3.1 Tapaus Chester Bennington ja notkea moderni julkisuutta allokoimassa.....	36
4. ILTAPÄIVÄLEHDET JULKISUUDENHENKILÖN ITSEMURHAUUTISEN ÄÄRELLÄ	42
4.1 Ensimmäiset uutiset	44
4.2 Kuolinpäivän muut uutiset ja STT	51
4.3 Muistelun voima ja suremisen diskurssin ongelma	56
4.4 Somejournalismi	62
4.5 Kesken jäänyt elämä ja itsemurhauutisoinnin sensaationhakuisuus	65
4.6 Julkisuudenhenkilön itsemurha sukupolvikokemuksena	76
5. LOPUKSI.....	82
LÄHTEET.....	85
LIITTEET	90

1. JOHDANTO

Heinäkuu 2017 oli sateinen. Muistan, kuinka istuin kotonani sateen ropistessa ikkunaan, kun sosiaalisesta mediasta silmiini osui uutinen, joka kosketti enemmän kuin osasin arvatakaan. Lapsuuteni lempiyhtyeen Linkin Parkin laulaja Chester Bennington oli kuollut, ja jo ensimmäisissä uutisoinneissa kerrottiin kyseessä olevan itsemurha. Taloudenhoitaja oli löytänyt laulajan kotoaan hirttäytyneenä. 41-vuotiaana kuolleen laulajan kuoleman traagisuutta vaikutti lisäävän se, että musiikkimaailma oli vasta pari kuukautta aiemmin kohdannut edellisen suru-uutisen, kun pitkän linjan yhdysvaltalainen rockikoni ja Benningtonin hyvä ystävä Chris Cornell kuoli niin ikään hirttäytymällä 18. toukokuuta. Erikoisena yksityiskohtana Benningtonin kuolemaan liittyen voitaneekin pitää sitä, että hän teki itsemurhan Cornellin syntymäpäivänä. Kumpikaan muusikoista ei jättänyt minkäänlaista itsemurhaviestä jälkeensä.

Näin aiheesta Suomessa ensimmäisenä uutisoineen Ilta-Sanomien uutisen lähes minuutillisen sen ilmestymishetkenä hieman iltayhdeksän jälkeen, ja loppuiltani kuluikin nopeaan tahtiin päivittyvää uutisointia seuratessa sekä omaa tunnereaktiotani ihmetellessä. Kuolemantapaus näytti uutisoinnin perusteella koskettavan laajasti myös suomalaista yleisöä, mikä hämmensi itseäni, sillä vaikka Linkin Park on maailmanlaajuisesti suosittu yhtye, en ollut ajatellut sen laulajan itsemurhan nousevan Suomessa niin voimakkaasti esille. Tapaus oli Ilta-Sanomien verkkosivujen jälkeen nopeasti lukuisien muiden suomalaisjulkaisujen heinäkuisen torstai-illan pääuutinen ja uutismateriaalia julkaistiin voimistuvalla tahdilla pitkin iltaa. Minulla oli valtava tarve puhua aiheesta myös läheisten kanssa. Tämä oli luonnollista, sillä tiedonkäsittelyssämme tunteilla on tärkeä roolinsa. Tunteet syntyvät juuri sosiaalisessa ympäristössä ja vaikuttavat siihen, kuinka maailmaa havaitsemme. Sosiaalinen ympäristömme on puolestaan yhä enemmän medioitunut ja tunteita korostava. (Mustonen 2009, 133.)

Otsikoita aiheen tiimoilta ilmaantui lukuisia seuraavien kuukausien aikana. Suomalaisessakin verkkomediassa uutisoitiin milloin julkisuuteen vuotaneesta hätäpuhelusta, milloin Benningtonin viimeisistä hetkistä, haastatteluista, perheestä... Aloin pian miettiä, tarvitsemmeko kaikkea tätä tietoa? Itsemurha on kuolleen läheisille traumatisoiva, suuri järkytys ja voi lisätä itsemurhariskiä heidän keskuudessaan (Lönnqvist et al. 2011, 515). Vaikka ymmärsin aiheen ”mystisen” kiinnostavuuden osana viihdeteollisuutta ja julkkiskulttuuria, en voinut olla pohtimatta eettisiä kysymyksiä

uutisointiin liittyen. Minua mietitytti myös se tapa, jolla uutisissa nostettiin esiin Benningtonin elämänhalua, iloisuutta ja positiivista asennetta elämään.

Psykiatriassa on jo pitkään tiedetty, että itsemurha on monimutkainen prosessi, johon vaikuttavat useat altistavat, suojaavat ja laukaisevat tekijät (Lönnqvist et al. 2011, 504–505). Itsemurha ei koskaan johdu vain yksittäisestä selittävästä tekijästä. Päinvastoin, itsetuhoisen käytös on kudelma useita eri tekijöitä, kuten henkilökohtaisia, psykologisia, sosiaalisia, biologisia, kulttuurikohtaisia ja ympäristökohtaisia seikkoja. Yhteys mielenterveysongelmien ja itsemurhakäytöksen välillä on todettu kiistattomaksi, mutta aina itsemurhaa ei ennakoisi mielenterveydellisiä ongelmia, joten liiallisten yleistysten tekemistä tulee välttää. (WHO:n Itsemurhien ehkäisy -raportti 2015, 11.)

Itsemurha on tutkimusten mukaan usein akuutissa kriisitilanteessa tehty impulsiivinen teko, jossa konteksti ja itsemurhan tekemiseen soveltuvien apuvälineiden saatavuus ovat tärkeässä roolissa (WHO:n Itsemurhien ehkäisy -raportti 2015, 11). Itsemurhaa ja itsetuhoa jäsenellään moderneissa länsimaissa nykyään ennen kaikkea psykiatrisena ilmiönä, ja itsemurhan selittäminen perustuu voimakkaasti riskinäkökulmaan, eli itsemurhaan johtavien syiden ja demografisten tekijöiden analyysiin. Itsemurhasta puhuttaessa korostuu ilmiön dikotominen luonne ja kysymys siitä, onko yksilö vastuussa itsemurhastaan, vai onko kyseessä toimijuuden menettäminen esimerkiksi psykkisen sairauden seurauksena (Honkasalo 2015, 107–108).

Tutkimustiedon valossa tuntuikin irvokkaalta, että aiheesta uutisoitiin suomalaisessa internetmediassa niin autuaan naiivisti ja toisaalta shokkiotsikoin. Lopulta uutis-, viihde- ja musiikkisivustot täytyivät lukuisten muiden artistien Bennington-muisteluilla, ja tämäkin herätti kriittisen, aavistuksen kyynisen huomioni: motivoiko journalismia aidosti halu muistaa kuollutta, Suomessa sikäli tuntemattomampaa muusikkotähteä, vai olivatko nämäkin artikkelit ennen kaikkea kaupallisessa hyötymismielessä luotuja? Ja toisaalta: oliko julkaisun motiivilla väliä, kaikki kaupallinen journalismihan tavoittelee muiden tehtäviensä lisäksi myös voittoa?

Vaikka Benningtonin omaiset eivät hyvin suurella todennäköisyydellä tule ikinä näkemään näitä suomenkielisiä otsikoita aiheesta, monet muut itsemurhan tehneiden omaiset kyllä näkivät ne. Suomessa tehdään yhä verrattain paljon itsemurhia (WHO:n tilastot 2017), ja pienellä kieli- ja kulttuurialueella nämä kuolemantapaukset koskettavat

monia ihmisiä aina perheestä työyhteisön jäseniin ja vaikkapa nykyaikaisesti myös sosiaalisen median kontakteihin. Onko sillä siis väliä, että yhden julkisuudenhenkilön itsemurhasta kaikkine piirteineen uutisoidaan kuukausikaupalla? Näitä kysymyksiä pohdin tutkielmassani.

1.1 Tutkielman aihe ja tutkimusmenetelmät

Tutkielmani aiheena on yhdysvaltalaisen, maailman menestyneimpiin rockbändeihin lukeutuvan Linkin Parkin laulajana tunnetuksi tulleen Chester Benningtonin (syntynyt 20.3.1976, kuollut 20.7.2017) itsemurhan uutisointi ja muu käsittely suomalaisen iltapäivälehdistön verkkomediassa. Bennington löytyi hirttäytyneenä kotoaan 20. heinäkuuta 2017. Hän ei jättänyt itsemurhaviestiä, saati vaikuttanut muutoinkaan olleen itsetuhoinen viimeisinä elinaikoinaan. Päinvastoin: yhtyeellä oli edessään mittava Yhdysvaltain-kiertue onnistuneen Euroopan-kiertueen jälkeen, ja lisäksi Bennington oli naimisissa oleva kuuden lapsen isä. Bennington kamppaili kuitenkin suuren osan elämästään mielenterveys- ja päihdeongelmien kanssa, joista hän kertoi avoimesti lukuisissa haastatteluissa. Myös Linkin Parkin musiikki käsitteli vahvasti näitä teemoja. Benningtonin taustalta löytyi myös nuoruusiän traumaattisia kokemuksia, kun vanhempi miespuolinen tuttava käytti häntä seksuaalisesti hyväkseen¹. Juuri traumat ja masennus sekä alkoholismi ja päihdeongelmat kulkivatkin vahvasti osana Benningtonin julkisuuskuvaa. Bennington kertoi mielenterveys- ja päihdeongelmistaan lukuisissa haastatteluissa vuosien varrella.

Vuonna 1996 perustettu Linkin Park keikkaili myös Suomessa useaan otteeseen, ja etenkin yhtyeen maailmanlaajuiseksi myyntimenestykseksi noussut debyyttialbumi *Hybrid Theory* vuodelta 2001 myi Suomessakin erittäin hyvin. Bändi yhdistelee musiikissaan vaikutteita useista eri musiikkigenreistä ja oli osana niin kutsutun *nu metal* -musiikkityylin kohoamista suursuosioon 2000-luvun kansainvälisillä musiikkimarkkinoilla. Nu metal -musiikkityyli on tullut tunnetuksi yhdistelmänä metallia, rap-musiikkia sekä elektronisia elementtejä.² Linkin Parkin edeltäjinä nu

¹ Bennington kertoi useissa haastatteluissa kokemastaan hyväksikäytöstä, ks. esim. Rolling Stone: "Chester Bennington on Depression: 'My Mind Is Like a Bad Neighborhood'". <https://www.rollingstone.com/music/news/chester-bennington-my-mind-is-like-a-bad-neighborhood-w493476>. Linkki tarkastettu 3.5.2018.

² Nu metalin tarkemmasta historiasta ks. esim. <https://www.theguardian.com/music/2017/may/09/20-years-nu-metal-rap-rock-korn-kerrang> ja <https://www.britannica.com/art/nu-metal>. Linkki tarkastettu 4.5.2018.

metalin saralla voidaan pitää yhtyeitä, kuten Korn, Marilyn Manson ja Limp Bizkit, mutta bändiä on kiitelty myös voimakkaasta omasta tyylistään. Alkuvuosien raskaammasta soundista bändi on edennyt 2010-luvulle tultaessa kevyempään, jopa popahtavaan ilmaisuun. Bändin viimeisin ja Chester Benningtonin viimeiseksi jäänyt albumi *One More Light* julkaistiin toukokuussa 2017. Se sai kritikoiden ja fanien keskuudessa ristiriitaisen vastaanoton, sillä levyn tyyli ei ollut jäljellä enää nimeksikään bändin tavaramerkkinä toimineita raskaampia osuuksia, vaan ilmaisu oli pääosin elektronista pop-musiikkia. Bändi onkin tullut tunnetuksi juuri omaehtoisuudestaan ja genrerajojen rohkeasta rikkomisestaan.

Tutkielmani metodina on aineiston lähiluku. Lähiluvulla tarkoitetaan intensiivistä ja tarkkaa aineiston lukemisen menetelmää. Sen avulla voidaan kartoittaa ja analysoida tekstistä löytyviä temaattisia kokonaisuuksia, ja lähiluku mahdollistaa myös tutkijan omien tulkintojen käytön osana analyysia. (Tieteen termipankki 2018; ks. myös Richardson 2017; Bal 2002; Pöysä et al. 2010.) Tavoitteenani on selvittää, millaisin diskursiivisin ja retorisin keinoin aineistossa konstruoidaan yhtäältä kansainvälistä, myyttistä rocktähteyttä ja toisaalta käsitellään mielenterveysongelmia ja itsemurhaa suomalaiselle yleisölle verkkomediassa tarjoiltuna.

Tutkimuskysymyksiäni ovat lisäksi, millaisin käytännöin nopeasti kehittyvä ja uudistuva internetmedia käsittelee kuolemantapausta uutisena: mitkä seikat tuodaan esille, mitä jätetään kertomatta? Entä kuinka tärkeää itsemurhatapauksen kohdalla on puhua laajemmin mielenterveydestä? Peilaan uutisoinnin käytäntöjä myös erillisiin ohjeistuksiin, joita media-alan ammattilaisille on annettu Euroopan Unionin tutkimushankkeiden toimesta ja joiden tarkoituksena on ennaltaehkäistä itsemurhien esiintyvyyttä kiinnittämällä huomiota mediauutisoinnin eettisyyteen. Tutkielmani lähestymistapa on tuotanto- ja esitystapakeskeinen, minkä johdosta olen valikoinut lähteisiini myös mediataloutta ja niin kutsuttua mediamurrosta käsitteleviä teoksia.

Tutkielma on aineistolähtöinen, kvalitatiivinen tapaustutkimus, jossa hyödynnän myös kvantitatiivisia piirteitä luokittelemalla kokonaisaineistoa aihepiireittäin ja nostamalla kiinnostavia määrällisiä yksityiskohtia esiin aineiston käsittelyn yhteydessä. Aineiston laajuus mahdollistaa tämän lähestymistavan osana perinteisempää laadullista analyysia.

1.2 Aineiston esittely

Tutkielmani aineisto koostuu suomalaisen internetmedian uutisoinnista aikavälillä 20.7.2017–20.11.2017. Ajallinen jänne kattaa uutisoinnit neljältä kuukaudelta heti Benningtonin kuolinpäivästä alkaen. Neljässä kuukaudessa kuolemaa on ehditty käsitellä mediassa monipuolisesti eri näkökulmista, ja toisaalta aineistossa on tältä aikajänteeltä löydettävissä omat saturaatiopisteensä. Olen lisäksi jakanut aineiston kahteen osaan: kokonaisaineistoon ja analyysiaineistoon. Käsittelen kokonaisaineistoa tässä kappaleessa taustoittaakseni Chester Benningtonin itsemurhan uutisoinnin laajuutta suomalaisessa internetmediassa. Varsinaiseksi tutkielmani analyysiaineistoksi olen valinnut iltapäivälehdistön verkkosivustot. Tutkielman resurssien puitteissa ei ollut mahdollista, saati mielekästä, ottaa lähilukuun kokonaisaineistoa, vaan rajauksen avulla pystyin pohtimaan uutisoinnin keinoja perusteellisemmin.

Aineiston verkkopohjaisuus johtuu nykyuutisoinnin luonteesta, jossa nopeus ja myöhemmin täydentyvät tiedot ovat oleellinen osa uutisointia (Jaakkola 2013, 152). Erityisesti kuolemauutisoinnissa verkkomedian käytännöt kohtaavat inhimillisen ja herkän todellisuuden, jossa jopa kiireessä valituilla sanamuodoilla voi olla laajat vaikutukset uutisoinnin yleisöön. Tämä todellisuuden ja verkkomediamaiseman välinen suhde herätti kiinnostukseni monipuolisuudessaan ja ristiriitaisuudessaankin, joten jätin siis tarkoituksella pois kaiken paperiversiona julkaistun materiaalin ja keskityin pohtimaan verkkomedian erityispiirteitä suhteessa herkkään ja vaikeaan uutisaiheeseen, eli itsemurhakuolemaan. Painetun iltapäivälehdistön tutkimuksesta on käynyt jo aiemmin ilmi, että kuoleman uutisointi on tullut 2000-luvulla aggressiivisemmaksi, suorasukaisemmaksi ja tehokkaammaksi kuin aiemmin, ja kuolema on tullut yhä lähemmäs iltapäivälehtien lukijoita juuri näiden lehtien kautta (Ruuskanen 2010, 17; Kivioja 2008, 78–79). Miten on asian laita verkkomedian kohdalla?

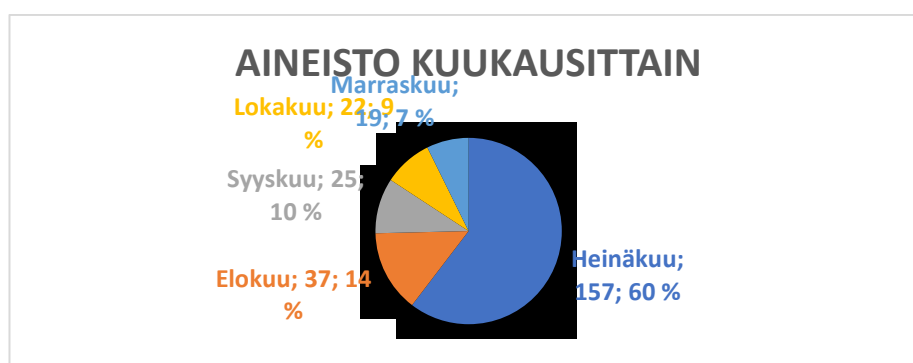
Kaikki Benningtonin kuolemaan liittyvät julkaisut, eli kokonaisaineisto on kerätty useista eri lähteistä mahdollisimman laajan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Aineistoon on päätyntä internetuutisointia ja toimitettuja uutiskommentteja sekä artikkeleita. Aineiston monipuolisuuden ja kattavuuden varmistamiseksi mukaan on otettu niin iltapäivälehtien internetsivustoja ja sanomalehtien uutissivustoja kuin musiikkiaikakauslehtien verkkosivuja ja puoliammattimaisia musiikkisivustojakin, joista osaa pyöritetään vapaaehtoisvoimin harrastuspohjalta. Lisäksi aineistoa on kerätty televisio- ja radiokanavien sivustoilta sekä muiden kuin musiikkiaikakauslehtien sivustoilta. Olen käyttänyt aineistonkeruussa Google-hakukonetta ja hakusanoja, kuten ”Chester

Bennington itsemurha” (sic), sekä haravoinut sivustoja niiden omilla hakukoneilla ja suositelluilla artikkeleilla.

Aineistonkeruu pohjautui Suomen Sanomalehtien Liiton verkkosivuilta löytyvään listaan Suomessa ilmestyvistä sanomalehdistä, Aikakauslehtien liitto ry:n ylläpitämään Aikakausmedia-listaukseen Suomessa ilmestyvistä aikakauslehdistä ja Livetaajuus.fi-sivuston listaan Suomen radiokanavista. Näiden listojen lisäksi aineistonkeruu perustui omaan haravointiini suomalaisista tv-kanavista sekä musiikki- ja viihdesivuista, joita ei ole listattu erikseen minkään muun tahon toimesta. Aineiston ulkopuolelle on jätetty blogi- ja keskusteluforumikirjoitukset sekä sosiaalisen median kommentointi.

Kokonaisaineisto kattaa yhteensä 260 artikkelia (n = 260). Valtaosa aineistosta on uutisia ja uutiseksi rinnastettavia artikkeleita, mutta mukana on myös ilmiöjuttuja, levy- ja keikka-arvioita sekä jopa yksi pääkirjoitus. Aineistonhallintamenetelmänä on ollut aineiston luokittelu useaan eri kategoriaan niin aikajärjestyksessä kuin esimerkiksi aiheen ja julkaisijankin mukaan. Kokonaisaineistoa voitaneen pitää laajuutensa puolesta lähes täydellisesti kattavana otantana Chester Benningtonin kuoleman käsittelystä suomalaisessa internetmediassa tutkielman aineistonkeruun aikavälillä 20.7.2017–20.11.2017. Aineiston ulkopuolelle on jätetty ainoastaan muutama sellainen artikkeli, joissa maininnat Benningtonista ovat ainoastaan viitteellisiä sivuhuomioita, kuten esimerkiksi muiden yhtyeiden levyarvioissa. Aineiston kokonaisvaltaisuutta ei voida kuitenkaan taata täydellisesti, sillä yhden ihmisen suorittama manuaalinen haravointi sivusto kerrallaan kunkin sivuston paikoin perin alkeellisia hakukonemahdollisuuksia hyödyntäen voi sisältää inhimillisten resurssien käytöstä johtuvan virhemarginaalin. Tämän tutkielman puitteissa aineisto on kuitenkin perusteltu ja relevantti tällaisenaan. Aineisto on listattu liitteeseen 1. Seuraavassa esittelen kokonaisaineiston koostumista.

Aineisto jakautui ajallisesti välille 20.7.–20.11.2017. Kuukausittain aineisto jakautui seuraavasti:

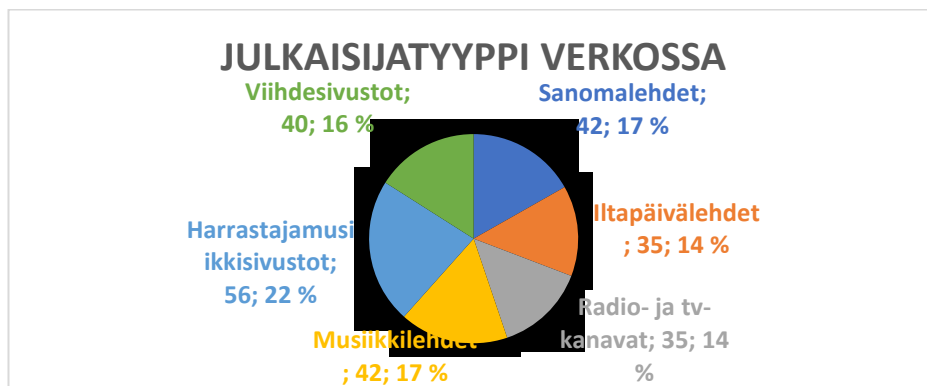

Kaavio 1. Aineisto kuukausittain.

Kuten kaavio 1 osoittaa, uutisointi keskittyi pääasiassa kuukauteen, jona kuolema tapahtui, eli heinäkuulle 2017. Kuolema tapahtui kuukauden loppupuolella 20. päivänä, joten heinäkuun 157 julkaisua jakaantuivat ainoastaan kahdelletoista päivälle. Näin suuri osuus selittyy kuolinpäivän ensimmäisellä kuolemasta kertovalla uutisella, joka levisi Ilta-Sanomien kello 21.13 julkaiseman uutisen jälkeen lukuisiin eri julkaisuihin. Myös Suomen Tietotoimisto STT:n kuolemasta kertova uutinen julkaistiin lukuisten eri sanomalehtien sivustoilla, ja vain harva media muokkasi tätä uutista itse.

Uutisointi aiheesta väheni huomattavasti jo elokuussa, kun julkaisuja aiheesta tehtiin yhteensä enää 37 kappaletta, jota voitaneen yhä pitää runsaana uutisointina, mutta heinäkuun julkaisuihin suhteutettuna uutisten määrä kuitenkin laskee huomattavasti elokuussa. Tahti jatkoi hiipumistaan syyskuun 25:stä julkaisusta lokakuun 22:een julkaisuun, kunnes lopulta marraskuussa aihetta käsiteltiin mediassa ainoastaan 19 kertaa. Tämä on luonnollinen kiertokulku uutisoinnin osalta, mutta itsemurhan uutisointina se on yhä paljon. Käsitellen uutisoinnin kriteereitä ja peruseriaatteita tarkemmin luvussa 2.

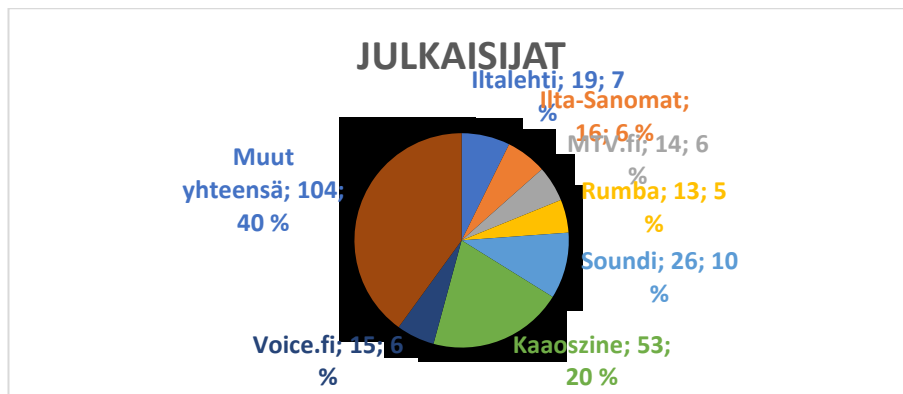
Julkaisijatyypin mukaan jaoteltuna aineisto näyttää seuraavanlaiselta:

Kaavio 2. Julkaisijatyypin verkossa.

Kuten kaaviosta 2 näkee, harrastajamusiikkisivustot ovat olleet aktiivisimpia aiheesta uutisoivia tahoja, ja näiden harrastuspohjaisten musiikkisivustojen saralla Kaaoszine julkaisi 53 artikkelia yhteensä 56:sta artikkelista, eli sen osuus kokonaisaineistosta on huomattava. En tämän tutkielman puitteissa mene syvemmälle Kaaoszinen uutisoinnin analyysiin.

Seuraavassa erittelen ne julkaisut, joissa Benningtonin itsemurhasta uutisoitiin yli 10 kertaa. Sektoriin ”Muut” jäävät kaikki ne julkaisut, joissa aihetta käsiteltiin alle 10 kertaa aineistonkeruun aikajänteellä.

Kaavio 3. Julkaisijat.

Kaaoszinen jälkeen aihetta ovat aktiivisimmin käsitelleet iltapäivälehdet Iltalehti ja Ilta-Sanomat, viihdesivusto Voice.fi, tv-kanava MTV.fi sekä musiikkilehdet Soundi ja Rumba. Nämä julkaisut tuottivat sisältöä aiheesta runsaasti useampana kuukautena, joskin esimerkiksi Iltalehden uutisointi aiheesta lakkasi äkillisesti elokuuhun, minkä jälkeen Iltalehti käsiteli aihetta enää kerran syyskuussa. Ilta-Sanomat puolestaan lopetti aiheen käsittelyn niin ikään elokuussa, mutta kytki sen marraskuussa vielä kahteen muuhun uutiseen. Muut eniten aihetta käsitelleet julkaisut jatkoivat aiheen sivuamista tasaisesti koko aineistonkeruun ajan.

Seuraavassa taulukossa erittelen aineiston aihepiireittäin. Kunkin aiheen rinnalla on aineistosta löytyvä esimerkkiotsikko. Aiheet on tyypitelty mahdollisimman monipuolisesti, jotta kokonaisaineistosta välittyisi paras mahdollinen kuva siitä, millä tavoin kansainvälisesti menestyneen muusikko-julkisuudenhenkilön itsemurhakuolemaa ja siihen liittyviä aiheita on käsitelty suomalaisessa internetmediassa. Käsitelen aihepiirejä tarkemmin tutkielmani edetessä, mutta koin mielekkääksi ja suuntaa-antavaksi listata kaikki aihepiirit alle, jotta niiden kirjosta saa paremman kokonaiskuvan jo tässä vaiheessa tutkielmaani.

Aihepiirejä kokonaisaineistossa ovat:

Aihe	Esimerkkiotsikko	Julkaisujen lukumäärä
Ensimmäiset uutiset Benningtonin kuolemasta	”TMZ: Linkin Parkin solisti Chester Bennington, 41, on kuollut” (Ilta-Sanomat 20.7. klo 21.13)	32
Linkin Park peruu Pohjois-Amerikan-kiertueensa	”Linkin Park peruu kiertueensa Chester Benningtonin kuoleman seurauksena” (Kaoszine 22.7., ei kellonaikaa)	15

Benningtonin kuoleman varmistuminen itsemurhaksi	”Linkin Park -yhtyeen Chester Benningtonin kuolema varmistui itsemurhaksi – musiikkimaailma suree” (Karjalainen 23.7. klo 9.25)	13
Hätäpuhelun vuotaminen julkisuuteen	”Raastava hätäpuhelu julki - Linkin Park -laulajan ruumiin löytänyt taloudenhoitaja murtui täysin” (Iltalehti 25.7. klo 9.36)	4
Hautajaiset	”Chester Bennington saateltiin haudan lepoon” (Iltamakasiini.fi 31.7. klo 10.06)	5
Linkin Park -yhtye reagoi laulajansa kuolemaan	”Linkin Park julkaisi ensimmäisen lausunnon laulaja Chester Benningtonin kuolemasta – lue koskettava kirjoitus” (Metropoli.net 25.7. klo 16.00)	13
Linkin Park -yhtye muistelee Chesteriä	”Tätä on vaikea katsoa liikuttumatta – Linkin Parkin musiikkivideolla muistellaan koskettavasti Chester Benningtonia” (MTV.fi 19.9. klo 9.55)	11
Linkin Parkin yksittäiset jäsenet muistelevat Chesteriä	”Linkin Parkin Mike Shinoda: ’Chester Bennington kuuluu samaan sarjaan James Hetfieldin ja Freddie Mercuryn kanssa’” (Inferno 5.11., ei kellonaikaa)	6
Linkin Parkin tulevaisuus	”Linkin Park antoi vihjeen jatkosuunnitelmistaan Chester Benningtonin kuoleman jälkeen – bändin ura ei kenties ole vielä ohi” (Soundi 28.8., ei kellonaikaa)	6
Linkin Park, muut uutiset	””Make Chester proud’: Linkin Park voitti vaihtoehtorock -palkinnon American Music Awardsissa ja omisti sen edesmenneelle Chester Benningtonille kiitospuheessaan” (Kaaoszine 20.11., ei kellonaikaa)	14
Benningtonin läheisten kommentit ja suhtautuminen kuolemaan	”Linkin Park -solistin leski jakoi onnellisen perhekuvan - otettu vain muutama päivä ennen tragediaa” (Voice.fi 7.9. klo 21.15)	22
Musiikkimaailma ja muut julkisuudenhenkilöt muistelevat Chesteriä	”Muusikkokollegat muistelevat kuollutta Linkin Park-solistia järkyttyneinä: ’Sydäntäsärkevää’” (Radio City 21.7. klo 7.19)	7
Yksittäiset muusikot muistelevat Chesteriä	”Limp Bizkitin Fred Durstilta koskettava muistokirjoitus ystävälleen Chester Benningtonille: ’Olisin ollut täällä sinua varten’” (Kaaoszine 25.7., ei kellonaikaa)	20

Fanit muistelevat Chesteriä	”Laulaja Chester Benningtonin kuolema koskettaa faneja ympäri maailmaa – Keräsimme netistä koskettavimpia muistoja siitä, kuinka Linkin Parkin musiikki auttoi vaikeiden aikojen yli” (Nyt.fi 21.7. klo 15.02)	3
Toimittajat kommentoivat kuolemaa	”Kommentti: Linkin Parkin laulajan kuolema on tuntemattoman tähden tragedia” (Ilta-Sanomat 20.7. klo 23.49)	4
Muiden yhtyeiden muistoversioinnit Linkin Parkin kappaleista	””Tämä leviää kuitenkin nettiin, toivottavasti menee oikein”: Coldplay esitti Linkin Parkin suurimman hitin Chester Benningtonin muistoa kunnioittaakseen” (Rumba 2.8., ei kellonaikaa)	22
Muistokonsertti	”Chester Benningtonin muistokonsertti nyt katsottavissa kokonaan – haikea kolmetuntinen järjestettiin Los Angelesissa” (Rumba 29.10., ei kellonaikaa)	11
Chesterin elämä ennen itsemurhaa	”Linkin Parkin itsemurhaan päätnyt laulaja perhekuvassa vain paria päivää ennen kuolemaansa – huomaatko merkkejä masennuksesta?” (Mesta.net 7.9., ei kellonaikaa)	6
Carpool Karaoke -viihdeohjelma, jonka Linkin Park -jakso kuvattiin viikkoa ennen Chesterin kuolemaa	”Carpool Karaoke’n Linkin Park -jaksoa ei välttämättä julkaista lainkaan – ’Se on perheen päätös’” (Radio Nova 10.8. klo 10.15)	15
Chester & Chris Cornell	”Linkin Park -laulaja Chester Bennington teki itsemurhan Chris Cornellin syntymäpäivänä – molemmat kuolivat samalla tavalla” (Seiska 21.7. klo 11.33)	6
Chesterin viimeinen haastattelu	”Linkin Park -solistin viimeinen haastattelu julkaistiin – ’Tämä on varmaan elämäni paras päivä’” (Kiss.fi 13.10. klo 11.45)	4
Chesterin menneisyys ja aiemmat haastattelut	”Yllättäen kuollut Chester Bennington on kertonut taistelustaan: ’Minun piti tehdä päätös siitä, juonko vai kuolenko’” (Iltalehti 20.7. klo 22.09)	3
Mielenterveys	”Miksi menestynyt rokkari päätyi itsemurhaan?” (Yle 28.7. klo 6.26, päivitetty klo 9.28)	6
Levy- ja keikka-arviot	”Arvio: Linkin Park kävi Jämsässä” (Keski-suomalainen 21.7. klo 15.11)	4
Muut	”Suomalaistaiteilija hämmästyttää valokuvamaisilla piirustuksillaan - taiturimainen	8

	teos Linkin Park -solisti Chester Benningtonista” (Iltalehti/Fiidi.fi 26.7. klo 10.10)	
Yhteensä		260

Taulukko 1. Julkaisut aihepiireittäin.

1.3 Aiemman tutkimuksen esittelyä ja teoriatausta

Julkisuutta on tutkittu pitkään ja laajasti useilla eri tieteenaloilla (ks. esim. Turner 2010). Omassa tutkielmassani julkistutkimuksen hyödyntäminen näkyy ensisijaisesti julkisuuden kielteisiä psykologisia seuraamuksia käsiteltäessä, ja pysyttelen aiheen kohdalla tapaustutkimustani teoretisoivissa lähteissä. Muusikoiden itsemurhia on myös tutkittu melko paljon, samoin muusikoiden mielenterveysongelmia sekä taiteilijuuden vaikutuksia eliniänodotteeseen. Varsinaista tähtiteoreettista tutkimusta en omassa tutkielmassani hyödynnä. Perustelen ja problematisoin tähtiteorian roolia oman tutkielmani kannalta tarkemmin luvussa 3.1.

Julkisuudenhenkilöiden itsemurhien uutisoinnin yhteyttä itsemurhien esiintyvyyden lisääntymiseen muun väestön keskuudessa on tutkittu runsaasti (ks. esim. Stack 2003; Niederkrotenthaler et al. 2012). Tulokset osoittavat esimerkiksi, että julkisuudenhenkilön itsemurhan uutisointi saattaa lisätä itsemurhien määrää muun väestön keskuudessa paikoin huomattavastikin (Niederkrotenthaler et al. 2012, 1040). Tätä kutsutaan jäljittelyilmiöksi (ks. esim. Dumon & Portzkyn Itsemurhien ehkäisyn työkalupakki media-alan ammattilaisille 2014).

Laajasta tutkimusaineistosta on laadittu myös lukuisia erilaisia raportteja sekä ohjeistuksia media-alan ammattilaisille, jotta itsemurhien uutisointi olisi mahdollisimman turvallista ja ennaltaehkäisevää etenkin haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä ajatellen. Hyödynnän tässä tutkielmassa Euroopan Unionin Euregenas-hankkeen (*European regions enforcing action against suicide*) laatimaa ohjeistusta. En kuitenkaan tutkielmani resurssien ja rajauksen puitteissa keskity ensisijaisesti itsemurhauutisoinnin etiikkaan kansanterveydellisestä ja itsemurhien ehkäisyn näkökulmasta, vaan käsittelen uutisoinnin eettisiä ohjeita ensisijaisesti uutisointikäytäntöjen käsittelyn yhteydessä ja osana aineistoanalyysiani.³

³ Tutkielmani keskiössä on tapaustutkimus julkisuudenhenkilön itsemurhakuoleman uutisoinnista suomalaisessa internetmediassa, joten itsemurhauutisoinnin vaikutustutkimukset ovat tässä lähinnä viitteellisesti läsnä. Tutkielman pääasiallinen sisältö painottuu itse uutisoinnin näkökulmiin, kieleen,

Hyödynnän tutkielmani teoriapohjana myös mahdollisimman paljon suomalaisia lähteitä, sillä tutkielmani fundamentalistisena tutkimuslähtökohtana on nimenomaan suomenkielisen internetmedian tapa käsitellä itsemurhaa uutisoinnissaan. Tutkielmassani käsitelen myös itsemurhaa suomalaisessa kulttuurikontekstissa sekä yleisemmällä tasolla suomalaisen internetmedian käytäntöjä aiheesta uutisoitaessa sekä suomalaista verkkomediaa erityispiirteineen, joten luonnollisena lähtökohtanani oli paneutua ennen kaikkea samasta kulttuuriympäristöstä kumpuavaan tutkimukseen.

Esimerkiksi Sauli Ruuskasen väitöskirja vuodelta 2015 kuoleman käsittelystä suomalaisissa iltapäivälehdissä antoi suuntaviivoja omalle tutkielmalleni. Kulttuurihistoriallisesta näkökulmasta perehdyin itsemurhaan suomalaisessa yhteiskunnassa esimerkiksi teoksen *Kuoleman kulttuurit Suomessa* (toim. Hakola, Kivistö & Mäkinen 2014) avulla. Lisäksi lähestyin kuoleman mediassa tapahtuvaa ritualisointia Johanna Sumialan media-antropologisen tutkimuksen kautta. Erityisesti Sumialan kuolemanrituaaleja käsittelevä tutkimus on ollut innoittajani sekä tärkeänä lähteenäni. Tärkeitä teoreettisia lähteitäni ovat myös humanistisen mediatutkimuksen suomalaisten uranuurtajien, Veijo Hietalan ja Jukka Sihvosen, teoretisoinnit median tunteellistumisesta sekä aikuistumiseen liittyvistä ennakkoluuloista ja lapsuuden ihannoinnista mediakulttuurissa. Lisäksi ei-suomalaiselta tutkimuskentältä hyödynsin erityisesti puolalaislähtöisen sosiologi Zygmunt Baumanin *notkean modernin* teoretisointia.

Varsinaista itsemurhauutisointia on Suomessa tutkittu etenkin mediatutkimuksen kentällä jonkin verran, pääasiassa osana väkivalta- ja kriisiuutisoinnin tutkimusta. Kansainvälisesti tutkimukset ovat keskittyneet lähinnä itsemurhauutisoinnin vaikutuksiin yleisössä ja käytännön ohjenuorien laatimiseen itsemurhien ehkäisyksi. Varsinaista uutisoinnin tutkimusta itsemurhiin liittyen ilman yleisönäkökulmaa on hyvin vaikeaa, jopa liki mahdotonta löytää. Internetajassa kuolemaa on tutkittu erityisesti online-muistelun ja -rituaalien kautta (ks. esim. Sumiala 2010; Gibson 2007; Raittila et al. 2008).

Niin kutsuttua median murrosta on tutkittu laajasti niin kansainvälisesti kuin Suomessakin, ja tämä asetti omalle tutkielmalleni haasteita mahdollisimman relevanttien, mutta samanaikaisesti ajankohtaisten lähteiden löytämiselle. Huomioin aiheen tiimoilta paitsi uusimpia lähteitä, myös sellaisia tutkimuksellisia näkökulmia 2000-luvun puolelta,

diskursseihin ja retorisiin valintoihin koskien julkisuudenhenkilön itsemurhan käsittelyä internetmediassa. Tiedostan kuitenkin taustalla itsemurhauutisoinnin kansanterveydellisen vaikuttavuusfaktorin ja pyrin huomioimaan sen tarvittaessa niissä yhteyksissä, joissa se on tutkielmani kannalta olennaista.

jotka kartoittivat murrosta silloin, kun internetin mahdollisuuksia ja uhkia sekä median markkinoitumista puitiin muutoksen keskellä, sisältäpäin. 2010-luvun loppupuolen tilanne on varmasti hyvin erilainen kuin vielä 2000-luvun loppupuolella sosiaalisen median läpäistyä kaikki sosiaalisuuden tasot, mutta 2000-luvun lopussa on silti tehty arvokasta tutkimusta etenkin journalismin kehityksestä ja journalistien ammatti-identiteettiin vaikuttavista seikoista. Nämä median muutokset ja journalismin muuttuvat vaatimukset ovat oman tutkielmani kannalta oleellisia aineistoanalyysini osalta, kun peilaan ja suhteutan aineistosta esiin nousevia seikkoja aiempaan tutkimukseen sekä nykyiseen mediamaisemaan.

Suomalaista iltapäivälehdistöä on tutkittu jonkin verran tietyistä tulokulmista, kuten lööppien tutkimuksesta, käsin, mutta akateeminen tutkimus on karttanut yleisempää iltapäivälehdistön historiaa. Niinpä varsinaista suomalaisen iltapäivälehdistön itsensä tutkimusta on tarjolla verrattain vähän. Aiheesta on kuitenkin julkaistu muutamia eittieteellisiä historiikkeja alan toimijoiden kirjoittamana. Hyödynänkin niin kutsuttua mediamurrosta käsitellessäni myös media-alan konkarin Antti-Pekka Pietilän kirjaa *Uutisista viihdettä, viihteestä uutisia* (2007) osana murroksen kuvaamista. Vaikka Pietilän teos ei ole varsinaista tutkimuskirjallisuutta, käytän sitä lähteenäni samasta syystä kuin Herkman (2009) ja Ruuskanen (2010), eli sen tarjoaman ”aitiopaikkanäkemyksen” johdosta. Pietilän kokemukset kuvastavat niitä ristiriitoja, joita suomalaisessa mediamaailmassa parhaillaan nähdään (Herkman 2009, 33; Ruuskanen 2010, 71), joten epätieteellisyydestään huolimatta kirja on hyödyllinen yleiskatsaus aiheeseen.

2. MUUTTUVA MEDIAMAISEMA

Journalismi on ennen kaikkea inhimillistä vuorovaikutusta. Siihen vaikuttavat siis kaikkeen muuhunkin kanssakäymiseen liittyvät säännöt ja normistot. (Jaakkola 2013, 295.) Journalismin keskeinen tehtävä on perinteisesti ollut välittää luotettavaa ja puolueetonta tietoa, joka on myös ajankohtaista ja kiinnostavaa. Journalismin tutkimus on toisaalta jo pitkään painottanut myös journalistista valikointia, muokkausta sekä visuaalisen ja kielellisen esittämisen keinoja erityisinä journalismiin kuuluvina piirteinä. Journalismin rooli puolueettomana portinvartijana on tärkeä osa koko alan uskottavuutta. (Väliverronen 2009a, 17.)

Tässä luvussa erittelen ensin uutista journalismin ytimenä, minkä jälkeen siirryn käsittelemään yhä parhailaan käynnissä olevaa niin kutsuttua mediamurrosta, jolla viitataan puhekielessä median nopeaan teknologiseen kehitykseen sekä alalla tapahtuviin lukuisiin muutoksiin. Näitä muutoksia ovat esimerkiksi omistajuuden uudelleenohjautumiseen ja internetin ilmaissisältöjen tuomaan taloudelliseen haasteeseen liittyvät tekijät. Nämä muutokset pakottavat perinteiset mediatilat kilpailemaan paitsi keskenään, myös ylipäänsä lukijoiden ajasta ja rahasta yhä tiukemmin. Käsittelem tätä murrosta ensisijaisesti suomalaisessa kontekstissa. Luvun lopussa problematisoin vielä mediamurrokseen liittyvää kielteistä keskustelua ja käyn läpi vaihtoehtoisia tapoja suhtautua muutokseen.

2.1 Uutinen journalismin peruspilarina

Journalistisista juttutyypeistä uutinen on kaiken toiminnan perusta sekä toimittajien keskeisin ajattelua ohjaava väline. (Jaakkola 2013, 295.) Uutinen on perinteisin ja yleisin journalistinen juttutyyppi (Jaakkola 2013, 179), ja se on journalistisista juttutyypeistä vakioitunein niin rakenteeltaan kuin ilmaisultaankin. Uutisessa ei sallita juuri lainkaan persoonallista kirjoitustyyliä, saati yksilöllisiä ilmaisuja. (Jaakkola 2013, 185.) Tästä voidaan tosin olla hyvin voimakkaasti eri mieltä, kun mietitään nykyistä verkkomedian uutisointia, jossa uutisen lajityyppi on hämärtynyt ja tilalle on tullut lukuisia ”pätkä uutisia”, jotka lähinnä tuovat uuden tiedon joskus hyvinkin värikkäin sanakääntein yleisön luettavaksi. Voidaankin todeta, että Tampereen yliopiston journalistiikan yliopisto-opettajan, valtiotieteiden tohtorin Maarit Jaakkolan oppikirjakäyttöönkin tarkoitetun teoksen ansioituneet ohjeet alkavat olla 2020-luvulle tultaessa vanhentuneita, sillä verkkojournalismin nopean kehityksen ja muutoksen johdosta perinteisen, painetun

median rinnalle on muodostunut täysin omanlaisensa uutistuotannon maailma, jossa interaktiivisuus, verkostomaisuus, muokattavuus ja muut internetin piirteet ovat fundamentalistisesti vaikuttamassa uutistyönkin käytäntöihin.

Uutisen tyyli on joka tapauksessa perinteisesti ollut Jaakkolan mukaan neutraali asiateksti, joka vastaa kysymyksiin *mitä, missä, milloin, miten, miksi* ja *kuka*. Uutisen ydinosa on niin kutsuttu uutiskärki, johon kiteytyy uutisen tärkein sisältö mahdollisimman lyhyesti ilmaistuna, ja kärjen tulee käydä selväksi uutisesta ensimmäisenä. Kärjen jälkeen uutisessa voi olla julkaisufoorumista riippuen taustoittavia ja analysoivia asioita. Uutisen rakennetta onkin kuvattu esimerkiksi kärjellään seisovaksi pyramidiksi (*the inverted pyramid*)⁴, jossa ensin kerrotaan ydinasiat mahdollisimman tarkasti ja edetään sen jälkeen laajempaan ja kuvaavampaan muotoiluun. (Jaakkola 2013, 185–186.)⁵

Uutisen neutraalius voidaan mieltää myös kantaaottamattomuudeksi, sillä toimittaja ei saa perinteisten uutissääntöjen mukaan esitellä omia mielipiteitään, vaan hänen tulee kuvaila eri osapuolten näkemyksiä neutraalisti. Tämä neutraaliuden vaatimus on kyseenalaistettu monesti sen perusteella, että toimittajan tulee puoltaa tosiasioita. Näin ollen toimittajan tulee välttää mekanistista objektiivisuutta, jossa toistetaan eri tahojen näkemyksiä sellaisenaan ja sanatarkasti. Sen sijaan toimittajan tulee olla kriittisen objektiivinen, eli organisoida sanottuja asioita ja yrittää tulkinnan keinoin välittää tarkoitettu sanoma mahdollisimman relevantisti lukijalle ja ottaa vastuuta sanotuista asioista. (Reunanen & Koljonen 2014, 53–55.)

Laajentaisin tätä toivomusta koskemaan myös lähteidenkäyttöä siten, että esimerkiksi sensaationhakuista lähteistä kierrätettäviä skuppeja problematisoitaisiin ja kehystettäisiin enemmän omaehtoisesti ja todellisuuden ilmiötä hyödyntäen sen sijaan, että keskityttäisiin mekanistisesti toistamaan esimerkiksi rujoja yksityiskohtia itsemurhaan päätyneen henkilön elämästä tai kuolemasta. Toimittajilla on lupa, ja suorastaan velvollisuus, arvioida lähteitään, haastaa niitä aktiivisesti sekä täydentää niiden antamaa kuvaa tapahtumista (Reunanen & Koljonen 2014, 83). Tätä mahdollisuutta voitaisiin hyödyntää laajemmin myös silloin, kun puhutaan

⁴ Kärjellään seisovan pyramidin englanninkielisen alkuperäistermin *the inverted pyramid* historia on epäselvä, ja mediahistorioitsijat kiistelevät sen syntyperästä ja syntyajasta. Termi on kuitenkin laajassa käytössä alan kirjallisuudessa, joten otin sen mukaan myös tähän tutkielmaan Jaakkolan (2013) tavoin vailla tarkkaa alkuperäislähdettä. Lisää tästä mediahistoriallisesta debatista termin ympärillä ks. esim. Errico et al. 1997.

⁵ Lisää uutisen muotovaatimuksista ks. esim. Jaakkola 2013.

julkisuutisesta, etenkin tilanteessa, jossa on kyseessä itsemurhan kaltainen suomalaisille läheinen ja toisaalta herkän kompleksinen aihe.

Jokaisen toimittajan tulee hallita uutisen kirjoittamisen perustaidot, vaikkei toimittaja varsinaisesti edes toimisi uutistoimittajana (Jaakkola 2013, 179). Uutinen on siis arvokas journalistinen juttutyyppejä, jonka laajempaan tehtävänä on kertoa uutta tietoa maailmasta ja sen tapahtumista ajankohtaisesti. Lisäksi uutisen tulee koskea mahdollisimman suurta kansalaisjoukkoa, ja uutisten tietojen tulee olla tarkistettu journalistisin menetelmin. (Jaakkola 2013, 179–180.) Nämä ohjeistukset eivät kosketa verkkojournalismia samalla tavalla kuin painettua mediaa, sillä verkkojournalismissa tiedot täydentyvät sitä mukaa, kun niitä saadaan tarkistettua, mikä on päinvastaista aiemmalle, tarkistetulle ja viralliselle uutistiedolle.

2010-luvun lopussa pikemminkin ensin julkaistaan luonnoksia, aihioita ja ”lisää aiheesta hetken kuluttua” -teksteillä varustettuja juttuja nopeasti, ja loppujen lopuksi jäljelle jää varsinainen uutinen, jonka tiedot on tarkistettu matkan varrella. Toimittajat haluavat usein tehdä jutuista kattavia ja totuudellisia heti alkuun, mutta käytännön uutistyydytyksessä varmentamiselle ja esimerkiksi tulkitsevuudelle jää sängen vähänlaisesti aikaa kiihkeässä uutisrytmissä (Reunanen & Koljonen 2014, 58–59).

Uutisen määrittelemiseksi on luotu niin kutsutut uutiskriteerit, jotka voidaan jaotella ulkoisiin ja sisäisiin uutiskriteereihin sekä ylimääräisiin uutiskriteereihin. Ulkoisia, eli objektiivisia ja yleisölle informaatioarvoltaan tärkeäksi miellettyjä, uutiskriteereitä ovat esimerkiksi ajankohtaisuus, kulttuurinen merkittävyys sekä voimakkuus, eli tapahtuman mittakaava. Sisäiset (subjektiiviset) uutiskriteerit ovat puolestaan niitä tekijöitä, jotka mittaavat uutisen arvoa sen perusteella, kuinka uutisaihe oletetusti vaikuttaa lukijaansa. Sisäisiä uutiskriteereitä ovat esimerkiksi henkilöitävyys, yllätyksellisyys ja negatiivisuus. Niin kutsuttuihin ylimääräisiin uutiskriteereihin lukeutuvat muun muassa päivän valikoima, lehden konsepti, kohdeyleisö, lukijan hyöty sekä lehden talous. (Jaakkola 2013, 180–182.)

Nykyisessä mediatutkimuksessa ja erityisesti iltapäivälehdistön tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota myös uutisten kiinnostavuuteen. Juuri kiinnostavuus on noussut avainasemaan eettiselle individualismille rakentuvassa sanomalehtijournalismissa, johon iltapäivälehdetkin luetaan. Kiinnostavuudesta onkin muodostunut diskursiivinen kiinnekohta, joka määrittää toimittajien työtä. Se ei välttämättä ole ristiriidassa uutisen aiheena olevan asian yhteiskunnallisen tai poliittisen merkityksen kanssa, mutta nykyisessä mediamaailmassa nimenomaan kiinnostavuus menee ohi aiheen oletetun

”tärkeyden”, kun pohditaan uutiskriteereitä. (Ruuskanen 2010, 106.) Iltapäiväjournalismin eetoksena voidaankin pitää niiden yksityisasioihin keskittymistä poliittisen individualismin käsittelyn sijaan, jossa suomalainen sanomalehtijournalismi on perinteisesti pitäytynyt (mt., 100).

Uutiset herättävät myös tunteita. Sen lisäksi, että uutisen lukija tai katsoja oppii uutisen sisältämät asiat, hän myös muodostaa uutisesta tunnereaktion, johon vaikuttavat uutisen muoto sekä emotionaalinen sisältö. Tunnereaktiot eivät ole ennalta määrättyjä, mutta uutiset on kuitenkin rakennettu herättämään vastaanottajissa myös tietynlaisia reaktioita. (Pantti 2009, 203.) Esimerkiksi suru-uutinen voidaan julkaista mustalla taustalla ja valita otsikkoon ja leipätekstiin eksplisiittisesti tunnekokemukseen kannustavia ja ohjaavia adjektiiveja ja verbejä, joista erityisesti ”koskettava” ja ”koskettaa” näyttäisivät tutkielma-aineiston valossa olevan yleisessä käytössä.

Chester Benningtonin kuolemasta uutisoitiin lukuisin otsikoin, joissa viitattiin aiheen koskettavuuteen. Yksi tällainen otsikko on: ”Linkin Park kirjoitti koskettavan muistikirjoituksen laulajalleen – ’sydämemme ovat murtuneet’”⁶. Näin uutisen lukija kutsutaan jo otsikossa tuntemaan *jotakin*, tässä tapauksessa esimerkiksi liikuttumaan ja suremaan. Tällainen journalismin tunnetyö voi olla luonteeltaan sekä myönteistä että kielteistä ja se voi tähdätä joko muutokseen tai pysyvyyteen sekä rohkaista joko yhdenmukaisuuteen tai erilaisuuteen (Pantti 2009, 204).

Pantin mukaan journalismi on keskeinen kulttuurin tuottaja. Media muodostaa julkisen tunnetilan, jossa tunteita koetaan, ilmaistaan ja muokataan. Journalismi tarjoaa malleja ja tulkinnallisia kehyksiä tunteiden ymmärtämiseksi ja ilmaisemiseksi ja osallistuu samalla yhteiskunnan tunneilmapiirin muokkaamiseen ja eräänlaisen tunnejärjestyksen tuottamiseen. Tämä tunnejärjestys kattaa tunteiden ja tunneilmaisujen hyväksymisen ja kieltämisen. (Pantti 2009, 205.) Käsittelen tarkemmin tätä tunnetyötä ja sen vaikutuksia osana aineistoanalyysiani.

Uutisilla on myös olemassa niin kutsuttu uutisarvo, jolla tarkoitetaan uutisen ajallista, kulttuurista ja fyysistä läheisyyttä suhteessa oletettuun lukijaan (Jaakkola 2013, 182). Näin ollen uutiset lähellä tapahtuneista tragedioista ovat suomalaiselle yleisölle uutisarvoltaan merkittävämpiä kuin maantieteellisesti kaukana, hyvin erilaisissa kulttuureissa tapahtuvat vastaavat tragediat. Myös kulttuuriset tekijät vaikuttavat asiaan: esimerkiksi kansainvälisen populaarikulttuurin kentällä tapahtuvat muutokset ja siten

⁶ Voice.fi 24.7.2017 kello 18.44. Toimittaja Katariina Auvinen.

kuolemantapauksetkin uutisoidaan Suomessakin näyttävästi, mikäli uutisoinnin kohteena oleva henkilö on suomalaiselle yleisölle kulttuurisesti tuttu. Tämän vuoksi esimerkiksi länsimaisen populaarimusiikin julkisuudenhenkilöiden kuolemat voivat nousta merkittäviksi uutisaiheiksi myös Suomessa, sillä globalisaation myötä samoja artisteja kuunnellaan ympäri maailmaa. Nämä artistit myös esiintyvät lukuisissa maissa osana kiertueitaan.

Uutiset jaetaan tavanomaisesti koviin (*hard news*) ja pehmeisiin (*soft news*) uutisiin⁷. Koviksi uutisiksi määrittyvät uutiset ihmisyyhteisölle tärkeitä yhteisistä tapahtumista, jotka jokaisen on hyvä tietää, kuten esimerkiksi kansainväliset ja sisäpoliittiset päätökset ja ratkaisut sekä valtionhallinnon tapahtumat. Pehmeät uutiset puolestaan ovat vähemmän ajankohtaisia kuin kovat uutiset ja niissä on yleensä myös inhimillisempiä ulottuvuuksia sekä niin sanottu *human interest* -näkökulma, eli tunteellisia ärsykeitä ja kuriositeetteja sisältävä ote, joka houkuttelee lukijaa puoleensa silloinkin, kun varsinaisia kovia uutisia ei ole saatavilla. (Jaakkola 2013, 183.) Benningtonin kuolema asettuu tällä erottelulla pehmeiden uutisten kategoriaan, kuten valtaosa muistakin populaarikulttuurin maailmaan sijoittuvista uutisista. Toisaalta jaottelu koviin ja pehmeisiin uutisiin ei ole selkeää, saati ongelmattonta. Uutisjournalismin keinot ovat monipuolistuneet, mikä on tehnyt tällaisista yksiselitteisistä jaotteluista vaikeaa (Jaakkola 2013, 193). Uutistuotanto on myös jatkuvasti siirtynyt kohti viihteellisempiä uutisia yhteiskunnan muun viihteellistymiskehityksen mukaisesti (Turner 2010, 11–12), mikä on omiaan vaikeuttamaan tarkkarajaisten tyypittelyjen tekemistä.

Millään tapahtumalla tai henkilöllä ei ole uutisarvoa *per se*, vaan jokaisen aiheen merkittävyys määräytyy journalistisesta näkökulmasta aina aika- ja paikkakohtaisesti. Toimittajan tulee tekstiä tuottaessaan huomioida aina, että uutisen tulee palvella lukijakunnan tiedollisia tarpeita sekä kiinnostuksen kohteita. Usein uutisaihe on arvokas jollekin viestintävälineelle, kuten esimerkiksi verkkomedialle, kun sen kautta on mahdollista puhutella tiettyä lukijakuntaa tiettyinä ajankohtana. Monesti toimittajakunta tekee julkaisupäätöksiä oletusten pohjalta, ja näitä oletuksia ohjaavat toimittajien ajatukset uutisen uutuuks- ja uutisarvosta, kiinnostavuudesta sekä hyödyllisyydestä lukijakunnalle. Uutisoinnin keinoin voidaan myös ohjata ja määritellä sitä, millaisia asioita kansalaisten tulisi tietää maailmasta. (Jaakkola 2013, 183.) Esimerkiksi

⁷ Termit *hard news* ja *soft news* ovat vakiintuneet yleiskäyttöön ja ne ovat muodostuneet alun perin epätieteellisesti journalistien itsensä keskuudessa, joten käytän niitä tässä Jaakkolan (2013) tavoin ilman tarkempaa taustoitusta. Lisää näiden termien historiasta ks. esim. Reinemann et al. 2011/2012 ja Tuchman 1973.

julkisuudenhenkilön itsemurhasta voidaan uutisoida, koska halutaan nostaa itsemurhaongelma esiin ja toisaalta ennaltaehkäistä itsemurhia muun väestön keskuudessa. Myös esimerkiksi kysymykset luovan työn vaikutuksesta mielenterveyteen ja julkisuuden tuomat paineet voivat nousta asialistalle julkisuudenhenkilön itsemurhasta puhuttaessa.

Varsinaisen uutisjuttutyypin lisäksi maailman tapahtumia kuvaavia juttutyyppejä ovat esimerkiksi reportaasi, kolumni sekä niin kutsuttu ilmiöjuttu. Käytännössä rajat eri juttutyyppeiden välillä voivat hämärtyä, ja suuri osa journalistisista jutuista onkin ”hybridijuttuja”, joiden tarkkaa genreä on vaikea osoittaa selkeästi. (Jaakkola 2013, 192–193.) Aineistostani nousee vahvasti esiin se, että verkkomuotoisessa journalistisessa ilmaisussa juttutyypit ovat joustavampia ja muutoksille alttiimpia kuin perinteisessä mediassa, eikä rajanveto juttutyyppeiden välillä ole aina helppoa, saati edes tarpeellista. Lisäksi huomioitavaa on, että on vaikea lukea uutisiksi julkaisuja, joiden informatiivinen anti on hyvin vähäistä, ja jotka muistuttavat enemmän yksittäistä uutissähköä kuin varsinaista uutista.

Toisaalta on syytä nostaa esiin myös iltapäivälehdistön erityispiirteet. Iltapäivälehtien edustama – ja nykyisin myös verkkomediassa ja lehdistössä muuallakin näkyvä – viihdejournalismo on nimittäin oma journalistinen genrensä, vaikkei sitä ole Kiviojan (2008) mukaan Suomessa juuri koskaan kunnolla määritelty tai ymmärretty omaksi lajityypikseen. Viihdejournalismoa ei opeta osana muuta journalismikoulutusta, ja alan sisälläkin on vaikeuksia käsittää, mitä termi pitää sisällään. Viihdejournalismoa on arvioitu perinteisten uutisjournalismin kriteerein, mutta viihdejournalismo pakenee uutisen tiukkoja määrittäjiä. (Kivioja 2008, 82.)

Viihdejournalismo sisältää nimensä mukaisesti uutisia viihdemaailmasta, kuten populaarikulttuurin ja ”pehmeiden” aiheiden ilmiöistä, henkilöistä ja tapahtumista. Näissä uutisissa on Kiviojan mukaan jonkin verran myös perinteistä uutista, mutta pääasiassa niiden tarkoitus on viihdyttää. Viihdejournalismo myös ”hämärtää riippumattoman journalismin ja markkinoinnin välistä rajaa, tinkii tarvittaessa perinteisen kriittisen journalismin periaatteista, elää juoruista ja skandaaleista ja tekee lehmänkauppoja hyvin myyvien julkisuuden henkilöiden (sic) kanssa”. (Kivioja 2008, 82.) Iltapäivälehdissä ja niiden verkkosivustoilla onkin nykyään vaikeaa tehdä erottelua viihde- ja perinteisen uutisjournalismin välillä, etenkin, jos tulee noudattaa akateemisia uutisen kriteereitä. Ongelmaa ei kuitenkaan Kiviojan mukaan ole, mikäli lukija ymmärtää viihdejournalismin lajityyppejä. (Kivioja 2008, 82–83.)

2.2 Murros ja muutos sekä toimittajien muuttuva rooli

Yhä verkostoituneemmaksi käyvässä ja verkostoisessa internetin ja sosiaalisen median tarjoamassa tiedollisessa maailmassa myös journalismin ja journalistien rooli on muuttunut tai muuttumassa. 2000-luvulta eteenpäin suomalaisessa tutkimuksessa ja mediapuheessa on korostunut mediamurroksen käsite, jolla viitataan mediamaisemassa nopeasti tapahtuviin muutoksiin, joiden taustavaikuttimina on useita eri syitä. Internetin vallankumous, pienen kielialueen ja sen myötä tilaajien vähyys tuomat haasteet, yhteiskunnalliset – ja globaalit – talousongelmat sekä vallan keskittyminen voidaan nähdä vaikuttimina, joiden johdosta mediamaisemassa koetaan parhaillaan laajoja muutoksia. Nämä tekijät voidaan nähdä taustaksi myös koventuneelle kilpailulle paitsi eri mediatalojen, myös eri mediavälineiden ja muiden ajanvietteiden välillä. (Ks. esim. Pietilä 2007; Saari 2007; Kivioja 2008.)

Medioiden toimittajien arvostus on laskenut jatkuvasti, eivätkä toimittajat näe ammattiaan imartelevassa valossa (Jaakkola 2013, 30). Journalistit kokevat itse, että 2000-luvun loppupuolella journalismin analyttisyys ja kriittisyys laskivat samalla, kun elämyksellisyys, kaupalliset arvot sekä viihteellisyys korostuivat journalistisessa työssä. Juuri kaupallisuuden ja viihteellisuuden nousun on katsottu uhkaavan asiapitoista keskustelua merkittävistä asioista. Journalismista on tullut teollisuutta; ammatti muiden ammattien joukossa, ja lisäksi journalistisessa työssä korostuu yhä enemmän kiire ja nopeus. (Jaakkola 2013, 30; Juntunen 2009, 179.) Toimittajat esimerkiksi arvioivat keskimääräisen työaikansa kasvaneen samalla, kun juttujen taustoitukseen ja tiedonhankintaan on jäänyt yhä vähemmän aikaa (Pöyhtäri et al. 2016, 9). Alalla on myös koettu työehtoihin liittyviä muutoksia ja heikennyksiä yt-neuvotteluiden ja freelance-sopimusten yleistymisen myötä (Pöyhtäri et al. 2016, 2).

Jako julkisuuden ja yksityisen välillä on myös muuttunut, minkä johdosta toimittajien työn koettu ”arvokkuus” on vähentynyt samalla, kun heidän koetaan toimivan modernissa julkisuudessa. Julkisuuden ei nähdä enää käsittelevän yhteiskunnallisesti merkittäviä asioita samalla tapaa poliittisten intressien kautta kuin miten Jürgen Habermas näki vielä 1960-luvulla (ks. Habermas 1962). Sen sijaan julkisuus nähdään tätä nykyä ennen kaikkea kaupallisin tavoittein tuotettavana ja manipuloitavana tilana, jossa skandaaleista ja sensaatioista on tullut itseisarvoisia, rahassa mitattavia hyödykkeitä. Perinteinen, yhteiskunnallinen julkisuus nähdään ”tylsänä, kuivana ja teennäisenä”. (Ruuskanen 2010, 100–101.)

Suomessa julkisuuskehitystä on ollut Pietilän (2007) mukaan vauhdittamassa jo 1970-luvulla esimerkiksi journalistien koulutustason etäännyminen yleisön koulutustasosta sekä mediatarjonnan lisääntyminen, jonka johdosta yleisö osasi alkaa vaatia myös kevyempiä aiheita yhteiskunnallisesti orientoituneen journalismin tarjontaan (Pietilä 2007, 92–93). Suomalainen yleisö on toisaalta tottunut luottamaan painettuun uutismediaan, joten houkuttavuuden takia liioitellut, vääristellyt ja paisutellut jutut ole olleet lukijoiden mieleen ainakaan perinteisessä, painetussa sanomalehtijournalismissa (Pietilä 2007, 66). Verkkomedian aikakaudella tämä aihe vaatii lisää perustutkimusta.

Myös internet ja sosiaalinen media ovat tulleet haastamaan mediatalojen kannattavuutta ja lisänneet myös mediakentän sisäistä kilpailua huomattavasti. Samalla mediatalojen omistajat kaipaavat mediaryityksiltä ja lehtitaloilta nopeampia ja entistä suurempia voittoja, mikä entisestään lisää kilpailua. (Väliaverron 2009a, 13–14.) Jopa 91 prosenttia toimittajista kokee, että tulospaineet ovat kasvaneet 2010-luvulla, mikä puolestaan vaikuttaa toimittajien autonomiaan, halusivat he sitä tai eivät (Pöyhtäri et al. 2016, 10). Median kriisin myötä toimittajat ovat kääntyneet turvallisuuden tavoitteluun ja nykytilan säilyttämiseen aiemman uudistusmielisyyden ja avaramielisyyden sijasta (Pietilä 2007, 93). Näin ollen toimittajat tiedostavat, että julkisuudenhenkilön kuolemasta uutisoiminen perinteisin, ritualisoivin keinoin on myyvä, joten he päätyvät toisintamaan totuttuja kaavoja sen sijaan, että aihetta taustoitettaisiin laajemmin iltapäivälehdien verkkosivustojen kontekstissa.

Tällaisen liiketoiminnallisuuden korostamisen, nopeiden voittojen hakemisen, omistajien etujen ajamisen sekä erilaisten kaupallisten sisällöntuottajien ilmaantumisen journalismin kentälle voidaan nähdä ennen kaikkea journalismin laatua, uskottavuutta ja luotettavuutta heikentävinä tekijöinä. Journalismin eettiset ja tiedolliset velvoitteet saattavat tällaisessa kiireessä ja kilpailutilanteessa jäädä nopeiden ja helppojen, taloudellisesti kannattavien pikavoittojen jalkoihin. Suurena pettymyksenä alalle voitaneen pitää myös sitä, että sijoittajien usko sanomalehtitalojen tuottavuuteen on heikentynyt, mikä on entisestään vähentänyt alan kannattavuutta. Kasvun mahdollisuudet ovat käyneet rajalliseksi journalismin puolella, ja lehtialan koetaan 2000-luvulla tulleen kypsään vaiheeseen. (Väliaverron 2009a, 16.) Esimerkiksi iltapäivälehtien levikit ovat pienentyneet huomattavasti lehtien laajennettua uutistarjontansa internetiin (Väliaverron 2009a, 17).

Murroksesta puhumisella viitataan myös teknologiseen kehitykseen ja sen mukanaan tuomiin uhkiin ja mahdollisuuksiin. Markkinatalouden ja internetin lisäksi ammattimaista journalismia uhkaavat myös kansalaisjournalismi, bloggarit ja verkkoyhteisöt, joiden

johdosta journalismin asema ammattimaisena tiedonvälittäjänä ja portinvartijana on heikentynyt samalla, kun nopeuskilpailussa esimerkiksi kriisiuutisten aikana yksittäiset harrastajasisällöntuottajat ovat nousseet merkittävään asemaan (Väliverronen 2009a, 14).

Perinteisempi ammattilaismedia häviää näiltä osin nopeuskilpailussa, sillä journalismin peruseriaatteisiin kuuluva faktojen tarkistus ja muut ammattilaiskäytännöt vievät aikaa, jota internetin välittömyyden vaatimuksessa ei juuri ole tarjolla tiedonnälkäiselle uutisten kuluttajalle. Toimittajat itse kuvaavatkin, että juuri aikataulupaineet ovat syynä journalismin laadun heikkenemiseen. (Väliverronen 2009a, 17.) Jotkut toimittajat myös kokevat, että kiireeseen vastatakseen he joutuvat välillä tinkimään omasta vaatimustasostaan, mikä puolestaan turhauttaa ja voi aiheuttaa tavoitteista luopumista tai jopa laadusta tinkimistä. (Pöyhtäri et al. 2016, 9; Raittila et al. 2008, 90).

Journalistit näkevät yhä vahvasti, että perinteisen journalismin tulee tarjota luotettavaa ja faktoihin perustuvaa tietoa verkossa nopeasti leviävien spekulatioiden ja huhujen vastapainoksi. Toisaalta paine julkaista varmistamatontakin tietoa on korkea, sillä internetin ja älypuhelinien aikakaudella tieto leviää joka tapauksessa nopeasti. Lisäksi uutisten lukijat ovat myös tottuneita saamaan tietoa nopeasti, eli nykyisessä mediamaisemassa käytännössä reaaliaikaisesti, ja osaavat myös paitsi odottaa, myös vaatia nopeutta. Myös toimittajat itse käsittelevät tätä lukijoiden nopeusvaatimusta ikään kuin näille kuuluvana oikeutena. (Juntunen 2009, 181–183.) Kivioja muistuttaakin, että median murroksessa on kyse ennen kaikkea taistelusta ihmisten ajasta. Tämä ei koske pelkästään mediaan käytettyä aikaa, vaan kaikkea muutakin ihmisten työ- ja vapaa-aikaa. (Kivioja 2008, 210.)

Olen edellä käsitellyt journalismin nykytilaa ja niin kutsuttua mediamurrosta. Olen pohtinut journalismin tilaan kytkeytyviä ilmiöitä kriittisestä näkökulmasta sekä kartoittanut erilaisia journalismiin liitettyjä kriisejä 2010-luvun mediamaisemassa. Huomionarvoista on, että niin kutsuttua mediamurrosta on tutkittu viime vuosina paljon, ja monilta osin keskustelu aiheesta on yhä kesken. Seuraavassa alaluvussa etenen keskustelua hallinneesta kriisimentaliteetista kohti erilaisia tulkintoja, joissa painotetaan journalismin ydinarvojen pysyvyyttä ja yleisten, yhteiskunnallisten ja maailmanlaajuisten muutosten vaikutusta myös median toimintaan. Näin ollen problematisoin seuraavassa aiemmin esittelemääni teoriakehystä ja laajennan keskustelua kohti monipuolisempia ulottuvuuksia. Kommunikoin näiden kehystysten kanssa myös osana aineistoanalyysiani.

2.3 Kriiseistä ja kiireestä kohti uusia diskursseja

Puhe journalismin kriisistä ei ole uutta, vaan aihe on ollut esillä jo 1990-luvulta lähtien (Väliveronen 2009a, 13). Nykyisessä kriisipuheessa onkin Väliverosen mukaan tärkeää erottaa toisistaan journalismin rahoituskriisi ja muut kriisit (Väliveronen 2009a, 17), lähinnä keskustelu laadullisesta heikkenemisestä. Internetin puolestapuhujat kiteyttävät nykytilanteen niin, että journalismi itsessään ei ole kuolemassa, vaikka perinteinen painettu sana väheneekin. Myös internetissä on paljon mahdollisuuksia niin kutsutulle laatujournalismille ja myös uusille ansaintakeinoille. (Väliveronen 2009a, 17.) Väistämättä myös uusia, toimivia ratkaisuja löytyy vanhentuneiksi tai huonoiksi todettujen tilalle. Esimerkiksi Helsingin Sanomat noudattaa linjaa, jossa osa uutisista on kuukausimaksun takana niiden kiinnostavuuden ja taustoittavan otteen mukaan. Myös sosiaalinen media ja uudenlaiset konvergenttiset mediaesitykset näyttävät yleistyneen osaksi journalismia etenkin 2010-luvun loppupuolella, mikä näkyy myös tämän tutkielman aineistossa uusina mahdollisuuksina.

Kriisipuheen keskellä on kuultavissa myös toisenlaisia ääniä, jotka muistuttavat, että mediamaiseman muutokset paitsi heijastelevat laajempaa yhteiskunnallista ilmapiiriä ja niin kutsutun tunnekulttuurin muutosta (ks. esim. Pantti 2009, 200), myös tuovat näkyväksi journalismin alan sisäiset tendenssit, kuten esimerkiksi nopeuskilpailun osalta voidaan nähdä (Juntunen 2009, 183). Juntunen argumentoi toimittajien keskuudessa tekemiensä tutkimushaastatteluiden pohjalta, että nopeuskilpailuun toimittajia ajavat paitsi tulospaineet, myös alan oma, sisäinen kunnianjako, ja nopeudella näyttäisi olevan alan sisällä oma itseisarvonsa. Kilpailijoiden skuuppeihin viittaamista pidetään epäonnistumisena, ja toisaalta uuden uutisen kohdalla jokainen uusi yksityiskohta on nopeuskilpailun arvoinen asia. (Juntunen 2009, 183; Raittila et al. 2008, 90.) Niinpä sillä on toimittajille ja toimituksille itselleen väliä, kuka ehtii kertoa ensin vaikkapa kuolleen muusikon kuolinsyyn.

Journalistit myös itse luovat herkästi yhteyksiä tiedonvälityksen reaaliaikaistumisen, yleisön kasvaneen tiedontarpeen, median teknologisen kehityksen ja keskinäisen mediakilpailun välille. On kuitenkin syytä kyseenalaistaa nämä yhteydet, mikäli niillä yritetään aukottomasti perustella uutistuotannon nykytilaa. (Juntunen 2009, 183–184.) On totisesti syytä kysyä, voiko esimerkiksi julkkiksen itsemurhalla mässäilyä perustella esimerkiksi yleisön kasvaneella ”tiedontarpeella”, sillä eikö juuri journalistien tulisi osata

toimia portinvartijoina sen osalta, kuinka yksityiskohtaisesti yleisön tarvitsee tietää esimerkiksi kuolemaan liittyvästä hätäpuhelusta?

Juntunen painottaakin, että journalismin perusarvojen ja nykypäivän paineiden välistä ristiriitaa liioitellaan herkästi niin tutkimuksessa kuin journalistien itsensä keskuudessa. Eettiset arvot ja kaupallisten intressien ohjaamat käytännöt eivät asetu automaattisesti vastakkain, vaan mediatalojen oma organisaatiokulttuuri tasapainottaa eri suunnista tulevia paineita, kun organisaatioissa voidaan sisäisesti käsitellä paineita. Journalistien ammatillinen eetos ei siis automaattisesti kärsi vaikkapa teknologisten ja kaupallisten paineiden alla. (Juntunen 2009, 181–182.)

Lisäksi sujuva jutuntekotoito ja kyky kestää aikapainetta ovat perinteisiä journalistisia taitoja, jotka suojelevat kiireen tunnulta. Monet journalistit kokevatkin, että kiire ei ole ongelma, vaan hyvällä työsuunnitelmallisuudella ja omilla työskentelykyvyillä kiireen tunnun voi välttää. (Pöyhtäri et al. 2016, 9.) Myös Ruuskanen (2010) muistuttaa, että työhön liittyvät tavat, käytännöt ja uskomukset opitaan työn kautta, ja vaikka journalistit itse puhuvat mielellään kiireestä syynä journalismin nykytilaan, journalismin tutkimuksessa ei tarvitse tyytyä pelkästään näihin lausumiin ja selityksiin, vaan tutkimuksessa voidaan keskittyä sivustakatsojana analysoimaan julkilausuttujen motiivien taustoja (Ruuskanen 2010, 18).

Juntusen mukaan nopeuskilpailudiskurssin kanssa tulee olla tarkkana muistakin syistä. Nopeuden vaatimus on nimittäin aina ollut osa uutistyötä ja -kulttuuria, sillä uutisen itsensä etymologialla viitataan johonkin ajankohtaiseen ja uuteen. Uutiskilpailua ja nopeuden vaatimusta pidetäänkin journalistisessa kulttuurissa monesti kyseenalaistamattomina itsestäänselvyyksinä. (Juntunen 2009, 182–183.) Samasta syystä uutiskilpailu ei ole pelkästään kaupallisten paineiden luomaa taistelua taloudellisista resursseista, vaan kilpailuhenkisyys on ikään kuin olemuksellinen osa uutistyön luonnetta. Sen taustat juontavat uutiskulttuurin peruspohjaan, jossa skuupeilla on oma itseisarvonsa, sillä nopeuden ja yleisön palvelemisen katsotaan olevan tärkeitä peruseriaatteita uutistyössä. (Juntunen 2009, 187.)

Reunasen ja Koljosen tutkimuksessa journalistien omista kokemuksista uutistyössä korostuu myös tulkitsemisen ja taustoittamisen tarve. Kun uutismediat saavat nykyään lähes samanaikaisesti tietoonsa samankaltaisia juttuja, kilpailijoista erottautuminen vaatii – etenkin sähköisen ja sosiaalisen median aikakaudella – henkilöityneempää ja kantaottavampaa ilmaisutapaa. Tämän muutoksen sanotaan Reunasen ja Koljosen mukaan tapahtuneen 1990-luvulta eteenpäin, ja sen intensiteetti on vaihdellut

mediateknologian kehittymisen ja juttutyypitrendien mukaan. Toisaalta uutiskommenttien, näkökulmien ja muiden tulkitsevampien juttutyypien käytön koettiin joidenkin toimittajien mukaan saavuttaneen lakipisteensä ja niiden käyttöä vähennettiin liikakäytön ja laadun laskemisen pelossa, vaikka samanaikaisesti monet toimittajat kokivat näkökulmajuttujen kuuluvan olennaisesti journalismin nykyiseen eetokseen, sillä tulkitsevampaan tyyliin on saatu kulttuurinen malli sosiaalisen median ja yleisemmin internetin omakohtaisesta ja kantaaottavasta ilmaisutavasta. (Reunanen & Koljonen 2014, 28–32.)

Journalistit myös maalailivat Reunasen ja Koljosen haastattelututkimuksessa vuonna 2013, että tulevaisuuden journalismi joutuu valitsemaan kahden eri polun väliltä: joko toimittajat keskittyvät käsittelemään asioita syvällisemmin ja luotettavammin kuin internetin kaottisissa ja kohuja hakevissa keskusteluissa on tapana, tai vaihtoehtoisesti journalistit lähtevät kilpailemaan niiden kanssa (mt., 33). Tämän tutkielman aineistossa tulkitsevuus syntyi julkaisuihin ennen kaikkea niissä diskursseissa, joissa käsiteltiin Benningtonin kuoleman traagisuutta suhteessa hänen elämänasenteeseensa, menneisyytensä vaikeuksista selviämiseen ja tulevaisuudensuunnitelmiinsa. Sen sijaan näyttäisi siltä, että viidessä vuodessa myös kysymykset tulkitsevuuden tarpeesta ja tulevaisuudesta ovat vanhentuneet samalla, kun teknologinen kehitys on yhä kiihtynyt.

Nopeuden voidaankin nähdä olevan yhtäaikaaisesti sekä uutistyon keskeinen arvo että sen problemaattinen sivutuote. Nopeus pitää sisällään myös nopeaa päätöksentekoa, kiirettä, reaaliaikaisuutta ja vauhdin tuntua. (Deuze 2005, 449.) Deuze listasi muiden tutkimusten pohjalta, että journalistien viisi keskeisintä ideologista periaatetta ovat julkinen palvelu, objektiivisuus, autonomia, eettisyys ja välittömyys (Deuze 2005, 447). Käytännön työssä sekä ammattieettiset periaatteet ja yleisön palveleminen että kaupalliset intressit ja uudet teknologiat kytkeytyvät toisiinsa ja vaikuttavat uutisten sisältöihin. Lisäksi ammattietiikka auttaa toimittajia perustelemaan työn mielekkyyden sekä itselleen että ulkopuolisille tahoille. Yleisön palvelun ideaali mahdollistaa useat eri tarkoituserät samanaikaisesti. (Juntunen 2009, 184.)

Internetin voidaan sanoa kiristäneen ja nopeuttaneen jo tätä itsessään nopeaa uutiskilpailun prosessia. Internetajan voitaneen muutenkin sanoa olevan ihmismielelle stressaavaa jatkuvan älylaitteiden kautta tavoitettavana olemisen, informaatiotulvan ja muiden piirteiden johdosta. Toimittajien kokemukset aiheesta heijastelevat näiltä osin muutakin globaalia, länsimaista kehitystä. Tällainen taustoitus uutisten nopeuskilpailulle on tervetullut puheenvuoro mediamaisen muutoksen analyysiin, sillä etenkin 2000-

luvun mediamuutoksen tutkimusta tuntuu värittävästi voimakkaasti kielteinen uhkapuhe, joka kommentoi alansisäisiä tendenssejä huomioimatta laajempaa yhteiskunnallista ja globaalia kehitystä, johon myös journalismin murros kytkeytyy.

Myös näkemykset uutisten viihteellistymisestä, tabloidisaatiosta ja niin kutsutusta tunteellistumisesta voidaan kytkeä kilpailutilanteen kiristymisen lisäksi myös yleisempään yhteiskunnalliseen paradigman muutokseen (Pantti 2009, 200). Samoin yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksessa tunteet ovat nousseet huomion kohteeksi 1990-luvulta lähtien, minkä voidaan sanoa juontavan juurensa niin populaari- kuin kansalaiskulttuurinkin tunteellistumiseen (Pantti 2009, 194). Tunteiden korostumista on selitetty yhteiskuntateoriassa ennen kaikkea postmodernin ajan individualismilla. (Pantti 2009, 194.)

Hietala on käsitellyt tutkimuksissaan median, ja yleisemmin populaarikulttuurin, tunteellistumista runsaasti. Hietala toteaa esimerkiksi, että suositut mediakertomukset heijastelevat kulttuurissa kunakin ajankohtana vallitsevaa emotionaalista ilmapiiriä (Hietala 2007, 33). Hietala prosessoi tunteellistumista myös genreajattelun kautta.

Niemisen ja Pantin mukaan genren käsite auttaa pohtimaan mediaesityksen ja lukijan välistä suhdetta kysymällä esimerkiksi, miten teksti kutsuu lukijaa, miten lukija kiinnittyy tekstiin ja millaisia odotuksia hänelle muodostuu siitä. Journalistisessa käytössä genren avulla jäsennetään maailmaa eri aihetyyppeihin, kuten esimerkiksi kotimaan uutisiin ja talousuutisiin. Mediatuotannosta käsin nähtynä genret ovat keino ohjata mediatekstien merkityksiä, joiden päälle yleisö rakentaa omat merkityksensä. (Nieminen & Pantti 2012, 113–114.) Niinpä suuret julkkistarinatkin käyttäytyvät tajunnassamme kuin mikä tahansa muukin (fikttiivinen) tarina, ja kaikissa genreissa on myös oma keskusfantasiansa tai -myyttinsä, joka ohjaa niiden tulkintaa (Hietala 2007, 56).

Myös perinteiset näkemykset järjen ja tunteen vastakkainasettelusta journalismissa ovat yhä vahvasti edustettuna. Journalistien näkemykset tunneilmaisesta ja tunteellisesta tarinankerronnasta kytkeytyivät journalismin perinteisiin ihanteisiin, kuten objektiivisuuteen, neutraaliuteen ja totuudellisuuteen. Pantin mukaan journalistit itse eivät näe tunteellistumista pelkästään journalismin laatua heikentävien ulottuvuuksien kautta, vaan kokevat tunteellistumisen liittyvän juuri laajempaan yhteiskunnalliseen muutokseen. Tunne *per se* ei uhkaa journalismin laatua, vaan auttaa oikein käytettynä ymmärtämään uutisen sisältöä, tukee tiedonvälitystä sekä rohkaisee yhteiskunnalliseen osallistumiseen. (Pantti 2009, 206.) Tällainen näkemys voi olla myös idealistinen ja ikään kuin mennyttä maailmaa, mutta toisaalta on myös journalisteista itsestään kiinni, kuinka

vahvasti he haluavat vaalia journalismin perinteisiä ihanteita ja kuinka paljon hyödyntää yleisempiä tunteellisia tendenssejä uutisoinnissaan.

Pantti myös muistuttaa, että uutiset eivät koskaan ole olleet tunteettomia, vaan viimeistään 1900-luvun alusta asti esimerkiksi onnettomuus uutisissa on esiintynyt kollektiivisia tunteiden kuvauksia sekä silminnäkijäkertomuksia. Uutisia ei myöskään käytetä pelkästään tiedonhankintaan, vaan niitä kulutetaan myös ikään kuin viihteenä ja tunne-elämysten lähteenä. Uutiset voivat turvallisesti rikastuttaa ihmisten arkielämää, sillä ne eivät rankoistakaan sisällöistään huolimatta uhkaa yksilön elämää samalla tapaa kuin haasteet henkilökohtaisessa kommunikaatiossa. (Pantti 2009, 196.) Näin ollen journalismi tarjoaa ikään kuin turvallisen ympäristön käsitellä, säädellä ja neuvotella tunteista, ja yleisön kollektiiviset tunnekokemukset auttavat myös jäsentelemään koko yhteiskunnan tunneilmapiiriä. Hietala myös muistuttaa, että niin kutsuttu tirkistelykulttuuri ei ole mikään uusi ilmiö, vaan se on ollut osana mediakulttuuria elokuvan ilmestymisestä asti. Laajemmin ajateltuna jo 1700-luvun kirjallisuuden voidaan sanoa sisältäneen piirteitä, jotka muistuttavat nykyistä tunteellista ja tirkistelevää journalismia. (Hietala 2007, 60–61.)

2.4 Verkkomedian käytännöt

Verrattuna perinteiseen, painettuun mediaan, verkkomedialla on joitakin sellaisia piirteitä, jotka hämmentävät mediakenttää: internet on julkaisufoorumina ylivertaisen nopea, halpa ja laajalle levinnyt, ja verkossa toimittajan tulee osata tuottaa sisältöä eri välineisiin (Väliverronen 2009a, 13). Esimerkiksi perinteinen uutisjuttu saattaa nykyään sisältää myös esimerkiksi videokuvaa ja/tai upotettuja sisältöjä tai kuvakaappauksia sosiaalisesta mediasta. Teknologian monipuolista käyttöä ja hallintaa myös odotetaan journalisteilta. Tämä vaade voi paitsi lisätä toimittajien mahdollisuutta työskennellä aiempaa helpommin, paremmin ja monipuolisemmin, myös hajottaa keskittymistä olennaiseen sekä vaikeuttaa työtehtävien hoitoa (Pöyhtäri et al. 2016, 8–9). Verkkotoimittamisessa työtahti ja kiire ovat lisääntyneet, sillä päivitystarve on internetin aikakaudella ympärivuorokautinen ja jatkuu myös viikonloppuisin sekä juhlapyhinä (Kivioja 2008, 46).

Verkkjournalismin erityispiirteitä on avattu alan tutkimuskirjallisuudessa runsaasti viime vuosina, ja lisäksi tulevia journalisteja ja jo alalla työskenteleviä henkilöitä opastetaan verkkjournalismin käytäntöihin alan oppimateriaaleissa. Verkkomedia on vahvasti konvergoitunutta, eli se lähentää ja sulauttaa yhteen useita eri mediuumeja

(Jaakkola 2013, 152). Verkkomedialle leimallisia piirteitä ovat verkostomaisuus, vuorovaikutteisuus, välittömyys sekä kustomoitava, eli muokattavissa oleva tieto (mt.). Verkkomedian tekstit ovat pääsääntöisesti lyhyempiä kuin painetut mediatekstit. Lukijan tulee voida havaita silmäilemällä, mistä jutussa on pääpiirteittäin kyse, ja tärkein asia tulee kertoa jutun alussa (Jaakkola 2013, 153).

Otsikoinnin merkitys korostuu verkkoteksteissä, sillä verkkosisältöjen lukemista ohjaa juuri otsikoiden klikkaaminen. Otsikoista pyritäänkin tekemään houkuttelevia (mt.), minkä voidaan olettaa liittyvän paitsi lukijoiden tiedollisten intressien herättämiseen, myös kaupallisiin tarkoitukseen. Otsikon on houkuttelevuuden lisäksi oltava myös informatiivinen. Verkkouutisten otsikoinnissa käytetään runsaasti toiminnallisuuteen ja konkreettisuuteen viittaavia ilmauksia, joissa esiintyy erityisesti imperatiiveja ja demonstratiivipronomineja. Abstraktit otsikot eivät herätä lukijoissa yhtä voimakkaita reaktioita kuin toiminnallisemmat otsikot, joten abstraktia ilmaisua tulee välttää. (Jaakkola 2013, 153.) Näin ollen esimerkiksi Benningtonin itsemurhasta otsikoidaan juuri toiminnallisuuteen viittaavilla sanavalinnoilla: joku *tekee* jotakin, mielellään jotakin kiinnostavaa ja tunteita herättävää.

Klikki- tai klikkausjournalismiksi kutsutaan puolestaan verkkolehtien tapaa otsikoida sisältöjään eettisesti arveluttavalla tavalla (Jaakkola 2013, 153), kuten esimerkiksi harhaanjohtavasti, shokeeraavasti tai muulla tavoin siten, ettei jutun otsikolle löydy perusteita varsinaisesta artikkelista. Tämä tapa juontaa juurensa juuri mainostajien houkuttelemiseen (Jaakkola 2013, 153). Tutkielmani aineistossa tällaista klikkijournalismia edustaa esimerkiksi otsikko ”Stone Temple Pilotsilla uusi laulaja – X Factor -kisaaja astuu kuolleiden Chester Benningtonin ja Scott Weilandin saappaisiin”⁸, jossa Benningtonin nimeä käytetään myymään juttua, jonka varsinainen sisältö ei liity juuri lainkaan Benningtoniin, sillä hän ei kuollessaan kuulunut Stone Temple Pilotsiin.

Klikkijournalismi on herättänyt närkästyksiä harhaanjohtettujen lukijoiden keskuudessa. Huomioitavaa on kuitenkin, että klikkijournalismi-ilmiötä on kritisoitu myös toimittajien itsensä keskuudessa (Jaakkola 2013, 153). Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeissa painotetaan myös otsikoinnin tärkeyttä ja merkitystä, joten alalla toimivia henkilöitä ei kannusteta klikkijournalismiin, vaikka sitä runsaasti verkon uutiskilpailussa esiintyykin.

⁸ Ilta-Sanomat 15.11.2017 kello 23.24. Toimittaja Mikko Juuti. En sisällytä artikkelia muuhun analyysiini sen relevanssin ollessa olematon tutkielmani kannalta, mutta lasken sen kuitenkin osaksi aineistoani.

Monilta osin klikkijournalismi-ilmiössä on kyse juuri muuttuvan mediamaiseman käytäntöjen (uudelleen)muotoutumisesta, sillä verkkomediat joutuvat pohtimaan rahoitustaan yhä uudelleen lukijoiden ollessa tottuneita internetin vapaaseen tiedonkulkuun ja sen myötä maksuttomasti tarjolla oleviin sisältöihin (Väliaverron 2009, 21–23).

Muita verkkomedian toimintaa kuvaavia erityispiirteitä ovat Jaakkolan mukaan epälineaarisuus, linkittäminen, interaktiivisuus ja lisätyn todellisuuden hyödyntäminen (Jaakkola 2013, 153–155). Epälineaarisuus mahdollistaa uudenlaisen tarinankerronnan verkkomediassa, jolloin lukijaa voidaan ohjata verkostomaisesti useiden eri artikkeleiden äärelle linkittämällä niitä osaksi muita artikkeleita. Tällöin lukija ei lue pelkästään yksittäisiä artikkeleita, vaan ohjautuu kokonaisen juttuverkoston ja -arkiston äärelle muutaman klikkauksen avulla. (Mt.) Linkit toimivatkin ikään kuin lähteinä ja lisäinformaation tuottajina, jolloin verkkomedian lukijalle annetaan mahdollisuus arvioida tiedon luotettavuutta sekä tutustua aiheeseen lähemmin muiden artikkeleiden avulla. Hyvien tapojen mukaista on myös, että mikäli verkkomedia uutisoi toisen verkkomedian ensin uutisoimasta aiheesta, tämä alkuperäislähde mainitaan joko jutun otsikossa tai leipätekstissä, ja lisäksi alkuperäislähteeseen viitataan linkillä.

Esimerkiksi aineistosta löytyvässä otsikossa ”TMZ: Linkin Parkin solisti Chester Bennington, 41, on kuollut” (Ilta-Sanomat 20.7.2017, viitattu 5.2.2018) on huomioitu alkuperäislähde, yhdysvaltalainen TMZ-viihdesivusto, ja linkki tähän julkaisuun löytyy heti leipätekstin alusta. Ilta-Sanomat uutisoi aiheesta ensimmäisenä suomalaisena verkkomediana, ja tässä Ilta-Sanomien artikkelissa viitattiin alkuperäislähteeseen, esimerkiksi paitsi otsikossa, myös uutisen ingressissä ja useissa kappaleissa, ja lisäksi ensimmäisessä leipätekstikappaleessa TMZ on linkitetty, kun se mainitaan ensimmäistä kertaa. Monesti verkkolehdet pyrkivät linkittämään ensisijaisesti oman sivustonsa sisältä löytyviin muihin sisältöihin, jolloin linkit avautuvat samassa välilehdessä tai ikkunassa näkyvillä olevan artikkelin kanssa. Mikäli lukijalle linkitetään juttuja muista verkkopalveluista, avautuvat nämä ulkoiset linkit yleensä uuteen välilehteen tai selainikkunaan, jolloin alkuperäinen luettavana ollut sivusto jää käytettäväksi taustalle. (Jaakkola 2013, 154.) Näin lukijaa ikään kuin muistutetaan ja kannustetaan pysymään verkkosivuston sisällä, mutta hänelle tarjotaan kuitenkin mahdollisuus perehtyä aiheeseen myös muissa lähteissä. Linkittämistä voitaneenkin sangen kivuttomasti verrata esimerkiksi akateemiseen viittaamiseen eri tekstien välillä.

Yleisemmällä tasolla verkkokirjoittamisen säännöt noudattelevat pääpiirteissään samaa linjaa kuin kaikessa muussakin journalistisessa kirjoittamisessa, ja ohjeistuksena verkkokirjoittamiseen voidaan pitää esimerkiksi Maarit Jaakkolan ”K-sääntöjä”, joihin lukeutuvat seuraavat kiteytetyt ohjenuorat: kotiuta, kookuta, kiteytä, konkretisoi, kärjistä, kerronnallista, karsi, kuvita, kellota ja kanavoi (Jaakkola 2013, 155).

3. ITSEMURHA UUTISENA VERKOSSA

Tutkielmani aiheen, kansainvälisesti tunnetun laulajan, itsemurhan uutisoinnissa on tärkeää kiinnittää huomiota edellisessä luvussa erittelemiini median yleisiin uutiskriteereihin ja -käytäntöihin. Tässä luvussa siirryn käsittelemään itsemurhaa verkkomediauutisena, aiheen erityispiirteitä sekä uutisoinnin erilaisia ulottuvuuksia. Lisäksi taustoitan tässä luvussa myös tutkielmani tapausesimerkkinä toimivaa Chester Benningtonin kuolemantapausta.

Kuolemasta uutisointi on yhtäältä herkkää, hienovaraista ja vaikeaa, mutta toisaalta esimerkiksi viihteellisyys, kaupallisten arvojen korostuminen ja kova kilpailu lisäävät tarvetta tuottaa sisältöä nopeasti myös vaikeista aiheista. Näin ollen kuolemasta ja erityisesti itsemurhasta uutisoinnissa törmätäänkin erilaisten arvostusten ristiriitaan ja inhimillisen elämän kipupisteisiin: voiko itsemurhasta uutisoida nopeasti, kiireessä ja klikkauksia havittelevilla, niin sanotuilla kohuotsikoilla? Yhteiskunta on muuttunut lyhyessä ajassa yhä mediakeskeisemmäksi ja -välitteisemmäksi (Sumiala 2014, 146), joten myös kuoleman kaltaiset sensitiiviset aiheet nousevat esille tavalla, joka herättää monenlaisia tunteita ihmisissä.

Myös kuolemaan liitetyt tunteet, kuten suru, viha, pelko ja ahdistus, tulevat median kautta yhä näkyvämmiin ritualisoiduksi (Sumiala 2014, 146). Niistä siis tehdään useita symboleja ja myyttisiä tarinoita toistamalla toimintoja ja tarinoita, jotka muokkaavat asioihin liitettäviä merkityksiä. Tunteiden ritualisointi tietyillä tavoilla myös vahvistaa kollektiivista, usein kansallista, yhteistä kokemusta ja kulttuurista muistia. Ritualisoituminen eroaa yksittäisestä rituaalista, kuten hautajaisista, prosessimaisen luonteensa johdosta. (Sumiala 2014, 143.) Julkisuudenhenkilön kuoleman uutisoinnissa siis ritualisoidaan kuolemaa ja julkisuudenhenkilön (elämän)työn merkitystä osaksi kulttuurista muistia ja (kansallista) kertomusta.

Ritualisaatio etenee kierrättämällä ja toistamalla tiettyjä merkityksiä, kuten esimerkiksi kytkemällä menehtyneen itsetuhoisuus tai mielenterveysongelmat osaksi hänen taiteellista perintöään. Ritualisaatioon liittyy aina myös kysymyksiä vallasta: kuka, ja millä mandaatilla, saa ja pystyy ritualisoimaan asioita, miten tämä ritualisaatio tapahtuu ja mitä seurauksia sillä on yhteiskunnassa. Kuoleman käsittely suomalaisessa mediassa mahdollistaa ritualisaation kautta niitä kulttuurisia ilmentymiä, joiden kautta tulkitsemme ja ymmärrämme kuoleman osaksi yhteiskunnallista elämää ja kulttuuria sekä niiden jatkuvuutta. (Sumiala 2014, 143–144.) Itsemurhan käsittelyllä media voi ritualisoida

itsemurhakuolemaan liitettyjä piirteitä, kuten esimerkiksi aiheen traagisuutta ja elämän jäämistä ”kesken”.

Itsemurhien uutisointi on haasteellista, sillä itsemurhista uutisointi saattaa lisätä niiden esiintyvyyttä (Dumon & Portzky 2014, 14). Aihe on vaikea paitsi itsemurhaan päätyneen omaisille, myös siitä kirjoittaville toimittajille, joiden tulee käyttää itsemurhista uutisoidessaan erityistä hienotunteisuutta ja varovaisuutta (Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeet, ohje 28). Itsemurhauutisointiin onkin media-ammattilaisten avuksi luotu omat ohjeistuksensa, jotka perustuvat tutkimuksiin etenkin itsemurhien uutisoinnin itsemurhia lisäävästä vaikutuksesta. Näiden ohjeiden tavoitteena on pääasiallisesti ehkäistä itsemurhia ja vähentää mielenterveysongelmiin liitettyjä myyttejä ja stigmoja sekä ennaltaehkäistä erityisesti nuorten ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien itsetuhoisuutta (ks. esim. reportingonsuicide.org, viitattu 2.1.2018; Euregenas-hanke). Suomessa tällaisia ohjeistuksia ovat antaneet esimerkiksi Mielenterveysseura, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) sekä Euroopan Unionin kansanterveysohjelman rahoittamana toteutettu monikansallinen Euregenas-hanke, jonka tavoitteena on ehkäistä itsemurha-ajatuksia ja itsetuhoista käyttäytymistä Euroopan Unionissa (Dumon & Portzky 2014, 4).

Itsemurhan uutisoinnissa näkyy monenlaisia haasteita ja toisaalta myös vastakkaisia toimintaperiaatteita. Osa toimittajista ei raportoi itsemurhista lainkaan pelätessään muotoilevansa asiansa huonosti. Osa journalisteista ei puolestaan ymmärrä, että itsemurhista uutisointi saattaa vaikuttaa haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin haitallisesti, ja ottaa näin – mahdollisesti tiedostamattaan – riskin julkaistessaan itsemurhaan liittyvää uutisointia noudattamatta yleisiä ohjeistuksia itsemurhauutisointiin liittyen. (Dumon & Portzky 2014, 8). Aineistoni pohjalta voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, että Suomessa itsemurhasta uutisoidaan sekä hyvin että huonosti, jos laadun mittarina pidetään Euregenas- ja muiden hankkeiden tai tahojen antamien ohjeiden noudattamista tai noudattamatta jättämistä.

Joka tapauksessa itsemurhista olisi hyvä uutisoida, sillä näin aiheen ympärillä vellovia tabuja voidaan rikkoa ja ehkäistä, ja toisaalta levittää yleistä tietoisuutta ongelman laajuudesta ja ennaltaehkäisystä. Media-alan ammattilaiset tarvitsevat kuitenkin ohjeistusta itsemurhista uutisointiin, jotta uutisointi olisi turvallista eikä vaarantaisi ihmishenkiä. Euregenas-hanke perustettiin juuri tämän johdosta ennaltaehkäisemään itsemurhia Euroopassa ja lisäksi antamaan toimittajille ja muille media-alan

ammattilaisille taustatietoa itsetuhoisesta käyttäytymisestä. Ohjeet perustuvat kirjallisuuskatsaukseen sekä aiempiin mediaohjeisiin aiheesta. (Mt., 8–9.)

Itsemurhauutisointi voi johtaa niin kutsuttuun Werther-efektiin, jossa itsemurhista uutisoiminen voi laukaista itsemurhakäyttäytymistä niissä haavoittuviin ryhmiin, kuten syrjittyihin tai masentuneisiin, kuuluvissa henkilöissä, jotka ovat jo itsetuhoisia ja lähteneet etenemään itsemurha-ajatuksista kohti itsemurhayritystä tai toteutuvaa itsemurhaa (Dumon & Portzky 2014, 14). Erityisesti itsemurhan tekotavan kuvailu lisää kyseisen itsemurhamenetelmän käytön riskiä. Julkisuudenhenkilön itsemurhasta uutisoiminen puolestaan lisää jäljittelykäytöstä etenkin silloin, kun itsemurhaan päätyvä henkilö kokee voivansa samaistua kyseiseen julkisuudenhenkilöön ja kun hänellä on joitakin samoja ominaispiirteitä uhrin kanssa, kuten esimerkiksi sukupuoli tai ikä. (Mt., 14–15.)

Chester Bennington oli kansainvälisesti tunnetun ja menestyneen sekä palkitun yhtyeen laulaja-keulakuva, mutta hän tuli tunnetuksi haastatteluidensa ja lyriikkansa kautta myös erityisesti mielenterveys- ja masennustaustastaan, päihde- ja alkoholi ongelmistaan sekä nuoruudessaan koetusta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Näin olleen Benningtonin hahmoon samaistua ei tarvitse olla niinkään menestynyt muusikko, vaan inhimillisiä kärsimyksiä kohdannut henkilö. Voitaneen sanoa, että jäljittelykäyttäytymisen vaara Benningtonin tapauksesta uutisoitaessa on aidosti olemassa. Werther-efektin lisäksi ja vastapainoksi on olemassa niin kutsuttu Papageno-efekti, jolla tarkoitetaan turvallisesti tehdyn itsemurhauutisoinnin suojaavaa, itsemurhakäyttäytymistä ehkäisevää vaikutusta. Tutkimusten mukaan itsemurhakriisistä selviytyneiden tarinat voivat vähentää itsemurhien riskiä, etenkin, mikäli niissä on kuvailtu myönteisiä selviytymistaitoja. (Dumon & Portzky 2014, 14–15.)⁹

Varsinaiset käytännön ohjeet itsemurhauutisointia varten ovat konkreettisia. Peilaan näitä ohjeita aineistossani esiintyviin uutisoinnin tapoihin. Euregenas-oppaassa ohjeita ei ole numeroitu, mutta otin vapauden numeroida ohjeet selvyiden vuoksi tähän siinä kronologisessa järjestyksessä, jossa ne alkuperäisessä työkalupakissa ovat. Itsemurhauutisoinnin konkreettiset ohjeet Euregenas-hankkeen oppaassa media-alan ammattilaisille ovat seuraavat, ”Tee näin” -otsikolla varustetut seikat:

1. Sijoita uutinen huomaamattomaan paikkaan

⁹ Tarkemmin Papageno-efektistä ks. esim. Niederkrotenthaler et al., 2010.

2. Tarkista luvut ja pitäydy tosiasioissa
3. Painota, että itsemurhalla on monia taustatekijöitä
4. Kunnioita läheisten tunteita
5. Painota, että itsemurha on ehkäistävissä
6. Vältä myyttejä
7. Viittaa erilaisiin tukipalveluihin. (Dumon & Portzky 2014, 16–17.)

Jokaisen ohjeen otsikon jälkeen on tarkempi kuvaus kyseisen ohjeen toteuttamiseksi. Käytän näitä tarkempia kuvauksia osana aineistoanalyysiani myöhemmin tässä tutkielmassa. Euregenas-oppaassa kukin ohje on sijoitettu omaan tietolaatikkoonsa. Lisäksi samassa yhteydessä on myös listattu ”Älä tee näin” -vinkit itsemurhauutisointiin. Nämä ”Älä tee näin” -vinkit ovat seuraavat, jälleen numerot lisättyinä:

1. Vältä uutisointia itsemurhan (tai sen yrityksen) tekotavasta ja paikasta
2. Vältä itsemurhaan liittyvien kuvien käyttämistä
3. Vältä itsemurhan normalisointia ja dramatisointia. (Dumon & Portzky 2014, 18–19.)

Lisäksi ”Älä tee näin” -listan kyljessä on kaksi tietolaatikkaa: ”Eriyistä hienovaraisuutta tarvitaan julkisuuden henkilön itsemurhan uutisoinnissa” sekä ”Eriyistä varovaisuutta tarvitaan, kun uutisoidaan epätavallisesta itsemurhasta.”

Tällaiset konkreettiset ohjeet ovat nähdäkseni erittäin hyvä ja verrattain helppo keino ammattilaisille käsitellä itsemurhaa uutisoinnissaan, joskin aihe herättää myös huolta siitä, onko nämä ohjeet varmasti huomioitu varsinaisessa käytännön uutistyydyssä, jota määrittävät ja sanelevat niin kiire kuin tulospaineetkin, joita käsitelin tarkemmin luvussa 2. Kuinka paljon toimittajat ehtivät soveltaa tällaisia sääntöjä tilanteessa, jossa uutinen on saatava nopeasti ulos ja jossa alkuperäinen ulkomaalaislähdekään ei välttämättä noudata näitä ohjeita?

Ulkoapäin tulevat ohjeistukset eivät myöskään ole hyvistä tarkoituspäristään huolimatta ongelmattomia. Journalistisen työn etiikkaa ohjaa pitkälti perinteinen uskomus siitä, että journalistit toimivat ennen kaikkea intuitionsa varassa, johon ohjeistuksilla ei voida juuri vaikuttaa (Juntunen 2009, 190). Tällainen autonomista harkintaa painottava näkemys on mielenkiintoinen, sillä siihen voidaan liittää näkemys toimittajasta jonain ylivertaisena tiedonkäsittelijänä ja lähtökohtaisesti moraalisenä olentona, joka ymmärtää aukottomasti

tekojensa ja valintojensa seuraukset. Juntusen mukaan toimittajan tärkein eettinen ohjenuora tuntuisi olevan luottaminen omiin vaistoihinsa sekä henkilökohtaiseen moraaliinsa kulloisessakin uutistilanteessa. Toisaalta autonominen näkemys jättää huomiotta sen, että journalistista työtä ohjaavat joka tapauksessa usein kyseenalaistamattomat sekä hiljaiset käytännöt. Näin ollen intuitionvaraisuus voikin koostua pitkälti sisäistetyistä journalistisista rutiineista. (Juntunen 2009, 190.)

Onkin erittäin mielenkiintoista pohtia, miksi ulkoa tuleviin ohjeistuksiin suhtaudutaan kielteisesti, mutta intuition ja vaiston varassa toimimista pidetään jokseenkin sisäänkoodatusti hyveenä. Kyseessä voi olla perinteinen ajattelu journalismista riippumattomana alana, jolloin jopa kansanterveyden asialla toimivat tutkijat voivat vaikuttaa hämäräperäisiltä lobbaajilta. Lisäksi on syytä huomioida Juntusen tapaan, että myös työpaikka voi ohjata henkilön moraalialia ja toisinpäin. Esimerkiksi viihdelehteen tuskin hakeutuu töihin ihmistä, joka suhtautuu lähtökohtaisesti kielteisesti esimerkiksi julkisuudenhenkilöiden yksityisasiosta kertovien juttujen kirjoittamiseen. Toisaalta myös kulloisenkin työpaikan hiljainen tieto voi määrittää ajan myötä myös yksittäisten työntekijöiden henkilökohtaista moraalialia. (Juntunen 2009, 190.)

Journalismi on jatkuvaa eettistä tasapainottelua sen suhteen, millaisista asioista saa kirjoittaa ja miten, ja milloin suurella yleisöllä on oikeus tietää asioista, vaikka ne voisivatkin lietsoa jäljittelijöitä ja toisaalta aiheuttaa suurta pahoinvointia ja negatiivisuutta uutisyleisöjen keskuudessa. Juntunen nimittääkin tällaista tietämisen oikeuteen pohjaavaa uutisoinnin tapaa ”missiojournalismiksi”. Osan toimittajista mukaan journalismin tehtävänä on tehdä juttuja, vaikka ne voisivatkin lietsoa esimerkiksi rikoksia. Medialla on joidenkin toimittajien mukaan jopa velvollisuus ravistella yhteiskuntaa ennaltaehkäisevässä mielessä, jotta vastaavilta tapahtumilta voitaisiin jatkossa välttyä. (Juntunen 2009, 176.) Itsemurhauutisoinnin osalta tällainen missiojournalismi sisältää kuitenkin valtavan riskin, ellei aihetta käsitellä hienovaraisesti selviytymisen teemojen kautta. Toisaalta myös muut yhteiskunnalliset ja yksilölliset tendenssit vaikuttavat itsetuhokäytökseen. Kuolema tulee lisäksi yhä useammin vastaan paitsi mediassa, myös fiktiossa ja populaarikulttuurissa (Sumiala 2014, 145), joten on syytä tiedostaa median rajallinen rooli esimerkiksi kuolemien ennaltaehkäisyssä.

Journalismin etiikan ympärillä voidaan – journalismille ja sen tutkimukselle tyypilliseen tapaan – puhua jopa kriisistä. Eettinen harkinta jää aikataulukiiireiden johdosta yhä vähemmälle huomiolle käytännön uutistyössä (Juntunen 2009, 187), mikä voi johtaa monenlaisiin seurauksiin. Toisaalta verkkojournalismia voidaan myös muokata ja

päivittää eettisempään suuntaan jälkikäteen, mikä lieventää nopeuden aiheuttamia ylilyöntejä tai puutteellista ilmaisuja. Journalistien sisäistä arvokeskustelua tosin hankaloittaa toimittajien tapa väheksyä yleisten moraalisääntöjen merkitystä ja kiinnittyä tilanne-eettisiin ratkaisuihin. Lisäksi journalismissa on tapana ratkaista ja ylipäänsä tarkastella eettisiä kysymyksiä yksilötasolla kollektiivisen tason sijasta. (Juntunen 2009, 187.)

Näin ollen eettiset kysymykset eivät ole itsestään selvästi ratkaistavissa, sillä niiden perimmäisiä merkityksiä sanelee monimutkainen arvotusten ja henkilökohtaisten ratkaisujen verkko, jossa vastuu tehdyistä eettisistä ratkaisuista jää ikään kuin ilmaan leijumaan, mikäli uutisoinnissa ei selkeästi rikota lakia. Onneksi tähän ongelmaan on olemassa alan sisäistä valvontaa Julkisen sanan neuvoston kaltaisten elinten toimesta. Toisaalta, mikäli ratkaisut julkaisujen eettisyydestä tehdään vasta jälkikäteen jonkin tahon erikseen niistä kannellessa, voidaan saada paljon pitkälle ulottuvia ja ei-toivottuja vaikutuksia aikaan esimerkiksi juuri itsemurhan uutisoinnilla.

Nieminen ja Pantti nostavat myös esiin (2012), että median vaikutuksia yksinkertaistetaan huomattavasti erityisesti silloin, kun ollaan huolissaan jostakin ilmiöstä tai asiasta mediaan liittyen. Median suorien vaikutusten tutkimus on haastavaa ja sisältää paljon tutkimusongelmia, joiden ratkaisut eivät ole itsestään selviä. Julkisessa keskustelussa vaikutukset nähdään monesti suorina ja voimakkaina, esimerkiksi kun puhutaan väkivaltakäyttäytymisen leviämisestä median välityksellä. (Nieminen & Pantti 2012, 65.) On siis syytä ottaa huomioon, että kaikenlaiset ohjeistukset ja muut rajoittamiseen pyrkivät hyvät periaatteet voivat kääntyä lopulta itseään vastaan, koska niiden tehoa ei pystytä osoittamaan suoraan mitattavissa olevin keinoin.

Edellä olen eritellyt ja problematisoinut itsemurhauutisointia. Seuraavaksi siirrän painopisteen tutkielmani varsinaiseen tapauskohteeseen, Linkin Parkin laulaja Chester Benningtonin itsemurhan uutisointiin. Esittelen tapauksen tarkemmin seuraavassa alaluvussa ja lisäksi problematisoin julkisuuden merkityksiä Zygmunt Baumanin jalanjäljissä.

3.1 Tapaus Chester Bennington ja notkea moderni julkisuutta allokoimassa

Chester Bennington teki siis itsemurhan 20. heinäkuuta 2017 kodissaan, josta taloudenhoitaja löysi hänet hirttäytyneenä. Bennington oli kamppaillut huumeiden ja alkoholiriippuvuuden kanssa ja kärsinyt mielenterveysongelmista ja traumaista suuren

osan elämästään. Ennen Linkin Parkiin liittymistään vuonna 1999 hän oli narkomaani ja aloitti huumeidenkäytön omien sanojensa mukaan jo 11-vuotiaana lapsena¹⁰. Linkin Parkin myötä hänen elämänhallintansa parani ja varsinainen huumeaddiktio jäi taustalle. Bennington puhui monesti julkisuudessa mielenterveysongelmistaan, joista masennus oli päällimmäisenä. Tuttavamies käytti Benningtonia seksuaalisesti hyväksi tämän nuoruudessa. Traumatisoivan seksuaalisen hyväksikäyttökokemuksen johdosta Bennington on kertonut haastatteluissa hakeneensa apua oloonsa päihteiden maailmasta.¹¹ Myös päihteidenkäyttö liittyy voimakkaasti itsetuhoiseen käytökseen (Zhang et al. 2011, 2004–2005).

Bennington kertoi myös useaan otteeseen musiikin pelastaneen hänet itsetuholta ja päihteiltä, ja hän kanavoi tunteitaan ja kokemuksiaan musiikkiinsa. Linkin Parkin kappaleiden lyriikasta onkin löydettävissä paljon viittauksia Benningtonin omiin kokemuksiin ja toisaalta yleisemmin masennuspotilaan elämään. Myös itsemurha ja kuoleman tematiikka toistuvat kappaleissa, kuten ”Waiting for the End” (albumilta *A Thousand Suns*, 2010), ”I’ll Be Gone” (albumilta *Living Things*, 2012) ja ”Good Goodbye” (albumilta *One More Light*, 2017). Mikäli ajatellaan, että artisti on yhtä kuin taiteensa, jälkiviisaana voitaneen todeta, että Bennington pohti kuolemaa – jopa omaansa tai ainakin sanoitusten kertojaminän itsetuhoa – suurimman osan musiikillisesta urastaan. Mielenterveysongelmat ja itsemurhapohdiskelu toistuivat kappaleiden sanoituksissa levy levyiltä. Myös haastatteluissa Bennington kävi läpi kokemuksiaan ja kuvaili erityisesti sitä, millaista on elää masennuksen kanssa, jota edes tunnettuus, menestys ja palkittu ura, saati tasapainoiset perhesuhteet lapsineen päivineen eivät pystyneet parantamaan¹².

Chester Benningtonin leski Talinda on kuvaillut eräässä paneelipuheenvuorossaan¹³, että Chester saattoi kokea voimakasta stressiä mahdollisesta alkoholismiin liittyvästä retkahduksestaan, mikä saattoi aiheuttaa äkillisen itsemurhan. Chester toipui lisäksi yhä hyvän ystävänsä menetyksestä. Läheisen menettäminen voi aiheuttaa huomattavaa psykologista painetta, mikäli henkilö ei löydä keinoja käsitellä menetystään. Juuri

¹⁰ CNN.com: ”Linkin Park singer on his past, drug use” (2009).

<https://edition.cnn.com/videos/cnnmoney/2017/07/20/chester-bennington-linkin-park-singer-sot.cnn>. Linkki tarkastettu 22.3.2018.

¹¹ The Guardian: ”Linkin Park: ’We’re famous, but we’re not celebrities’” (2011).

<https://www.theguardian.com/music/2011/jul/07/linkin-park-moscow-interview>. Linkki tarkastettu 2.5.2018.

¹² Loudwire.com: What’s really on the Linkin Park frontman’s mind? (2016).

<http://teamrock.com/feature/2016-12-06/chester-bennington-interview-linkin-park>. Linkki tarkastettu 22.3.2018.

¹³ Canadian Event Safety Summit 31.1.2018. Tallenne puheenvuorosta osoitteessa

<https://www.facebook.com/CanEventSafety/videos/1995818383973764/>. Linkki tarkastettu 9.4.2018.

positiivisten puolustus- ja selviytymismekanismien puute voi johtaa itsetuhoiseen käyttäytymiseen varsinaisten kriisien, kuten menetysten, lisäksi myös muiden psykologisten paineiden kohdalla. Toisaalta itsemurha ei välttämättä ole seuraustaan tiettävästä kriisistä, ja aina myöskään puutteelliset selviytymiskeinot eivät johda itsetuhoisuuteen. (Zhang et al. 2011, 2006–2007.)

Chester Bennington ei tiettävästi jättänyt itsemurhaviestiä jälkeensä. Ilman Benningtonin omaa viestiä itsemurhan syiden ja taustojen pohdinta on pelkkää spekulatiota, johon kenelläkään ei ole tarjottavaksi oikeita vastauksia. Benningtonin kohdalla voidaan todeta useiden itsetuhoista käytöstä ennustavien riskien olemassaolo, mutta on silti tarpeetonta tehdä pitkälle meneviä, yksinkertaistettuja johtopäätöksiä yksittäistapauksen kohdalla. Näin ollen pidän tärkeänä mainita yleisellä tasolla, että vaikka itsemurhan syistä voidaan spekuloida runsaasti ja toisaalta käyttää tutkimustietoa apuna todennäköisiä syitä arvellessa, lopullinen syiden kudelma ei ole kenenkään tiedossa.

Vuosina 2015–2018 useita globaalisti tunnettuja julkisuudenhenkilöitä on kuollut, ja heidän kuolemistaan on uutisoitu näyttävästi myös Suomessa. Esimerkkejä tunnetuista kuolleista julkisuudenhenkilöistä ovat esimerkiksi pop-tähdet Prince, David Bowie, Whitney Houston sekä muusikot Lemmy Kilmister ja jo aiemmin mainittu Chris Cornell. Nämä kohdatut lukuisat julkisuudenhenkilöiden menehtymiset ovat olleet pääasiassa luonnollisia kuolemia esimerkiksi syöpiin ja muihin terveysongelmiin – tai yliannostuskuolemia, jotka eivät sinällään yllätä julkisuudenhenkilöiden kohdalla (ks. esim. Just et al. 2016).

Mikä julkisuudenhenkilöiden kuolemassa sitten kiinnostaa suurta yleisöä? Lähestyn aihetta puolalaislähtöisen pitkän linjan sosiologi Zygmunt Baumanin *notkean modernin* teoretisoinnin pohjalta. Notkealla modernilla Bauman tarkoittaa individualistisen, postmodernin ajan ihmisyyttä, jossa kansalaisuus ja demokratia vaihtuvat yksilöiden elämänprojekteiksi. Samalla esimerkiksi Jürgen Habermasin teoretisoima käsitys *julkisesta sfääristä*, jossa demokraattisesti keskustellaan ja neuvotellaan yhteisistä asioista keskittymättä yksittäisiin kohtaloihin, typistyy julkisuudeksi, jossa pyöritellään yksittäisten yksilöiden elämänpiirin yksityisasiota. Tämä pyörittely tapahtuu sen sijaan, että aiheista keskusteltaisiin asialähtöisesti – ja ratkaisukeskeisesti, semminkin kun yksilöiden valinnat on mahdollista kuitata nimenomaan yksilöiden ongelmina, joilla ei ole yhteiskunnallista, laajempaa relevanssia. Julkisuus ikään kuin typistyy käsittelemään yksittäisiä *minuuksia*, mikä muuttaa myös käsitystämme yhteisöistä ja jopa yhteiskunnasta. (Bauman 2002, 48–49; Ruuskanen 2010, 95.) Bauman oli analyysissään

paisi erittäin tarkkanäköinen, myös aikaansa edellä, sillä notkean modernin analyysin voi 2010-luvun mediamaisemassa ulottaa kattamaan lähes kaiken mediapuheen somekohuineen, Instagram-kuvapalvelun ruokakuvineen ja lukuisine arjen käytännöissä ohjeistavine verkkoblogeineen ja -uutisineen.

Klassisimpana ja tutkituimpana julkkiskuolemana voitaneen pitää prinsessa Dianan kuolemaa autokolarissa vuonna 1997. Hietala toteaa, että Dianan kuoleman analyysissä pystytään ilmiömäisen tarkasti hyödyntämään fiktioiden analyysiin kehitettyjä teorioita, mikä puolestaan vahvistaa entisestään käsitystä fiktiosta todellisuuden jäsentämisen keinona (Hietala 2007, 36). Hietala siteeraa kuuluisaa tähtiteorian kehittäjää Richard Dyeriä kuvatessaan, kuinka julkkiksen tähtikuvassa tiivistyvät kunkin aikakauden ristiriitaiset ideologiat ja ihanteet. Tähtikuvan tarkoitus on terapoida ajassa esiintyviä konflikteja etenkin sellaisissa yhteiskunnallisissa murrosvaiheissa, joissa perinteiset, yhteiskuntaa ylläpitävät arvot ovat uhattuina. (Hietala 2007, 36–37; ks. myös Dyer 1986/2004.)

On aiheellista tässä vaiheessa problematisoida tutkielmani tapaustutkimuksen kohteen, Chester Benningtonin, tähtikuvaa. On nimittäin syytä kysyä, voidaanko Bennington edes mieltää julkisuudenhenkilöksi samalla tapaa kuin ikonisemmat tähdet, kuten laulaja Michael Jackson, prinsessa Diana tai esimerkiksi näyttelijät Marilyn Monroe ja James Dean. Bennington on kertonut useissa haastatteluissa, ettei miellä itseään julkisuudenhenkilöksi. Esimerkiksi arvostetun The Guardian -lehden haastattelussa vuonna 2011 Bennington kuvasi suhdettaan julkisuuteen seuraavasti, kun puheena oli ylinnokkaan fanin joutuminen vankilaan tämän vakoiltua Benningtonin tietoliikennettä ja perheen elämää: ”Olemme tunnettuja (*famous*), muttemme ole julkkiksia (*celebrities*). Voin mennä ruokakauppaan ja postiin. Ihmiset sanovat, että suostuimme tähän [julkisuuteen] itse, mutta vastaukseni on, että me suostuimme tekemään musiikkia, emme paljastamaan perheitämme hulluille ihmisille.”¹⁴

Onkin vaikeaa rajata, missä kohtaa bändimusiikosta tulee julkkis itsessään. Elokuvatähtien ja muiden henkilöityneempien julkkisten kohdalla voidaan todeta, että he markkinoivat tuotettaan, oli se sitten elokuva tai uusi levy, persoonansa avulla: he ovat brändi itsessään. Puhuttaessa kokonaisesta yhtyeestä tämä määrittely kohtaa ongelmia, sillä yhtyeet edustavat yleensä yhdessä musiikkiaan ja antavat haastatteluja yhdessä tai

¹⁴ The Guardian: ”Linkin Park: ’We’re famous, but we’re not celebrities’” (2011). <https://www.theguardian.com/music/2011/jul/07/linkin-park-moscow-interview>. Linkki tarkastettu 2.5.2018.

vaihtelevalla kokoonpanolla erikseen. Vaikka Bennington oli Linkin Parkin laulaja, hän oli samalla tietoisesti ”vain yksi kuudesta” yhtyeen jäsenestä, ja yhtyeen haastatteluissa bändiä edustivat usein myös muut tai muita jäseniä ilman Benningtonia. Linkin Parkin tarina ei myöskään keskittynyt pelkästään Benningtonin ongelmiin tai persoonaan, vaan yhtyeen haastatteluissa puhuttiin paljon ennen kaikkea musiikista ja muusta perinteisestä yhtyetoiminnasta, kuten kiertueista ja uuden levyn valmistelusta, johon kaikki yhtyeen jäsenet osallistuivat.

Bennington ei siis ollut varsinaisesti artisti, eikä siten myöskään tähti, joka edustaisi tietynlaista tähtikoneistoa tai arvomaailmaa, vaan ennemminkin yksityishenkilö, joka toimi julkisuudessa työnsä ja taiteensa, ei persoonansa kautta. Bennington on jopa itse kommentoinut tätä aihetta samassa The Guardianin haastattelussa toteamalla, että alkoi kertoa henkilökohtaisesta elämästään toimittajille ainoastaan sen takia, että Linkin Park -yhtyettä epäiltiin sen alkuaikojen tiukan yksityisyysstrategian johdosta levy-yhtiön rakentamaksi epäaidoksi ’tuotteeksi’.¹⁵ Bennington ei siis omien sanojensa mukaan halunnut julkisuuteen musiikkia tehdessään. Tätä tukee myös se, että Linkin Park eteni suosiossaan todella nopeasti, kun yhtyeen ensimmäinen levy rikkoi myyntiennätyksiä ja nosti sen hetkessä kuuluisuuteen. Bändimuusikoiden suhde julkisuuteen onkin monesti ristiriitainen ja eroaa perinteisestä tähteydestä juuri siinä, että muusikot eivät välttämättä tarvitse yksilöllistä tai henkilöitynyttä tähteyttä musiikkia myydäkseen, vaan yhtyeiden musiikki, konsertit, keikka- ja levyarviot sekä koko bändin imago toimivat yhtyeiden käyntikorttina.¹⁶

Hietala tekeekin tervetulleen erottelun eri julkisuudenlajien välille. Hän erottelee toisistaan todelliset tähdet, julkkikset ja esimerkiksi internetin kautta tunnetuksi tulleet tavalliset ihmiset eli ’tavikset’. Kaikki tähdet ovat myös julkkiksia, mutteivat kaikki julkkikset ole tähtiä. Tähteyteen vaaditaan, että julkkiksen yksityiselämä kiinnostaa suurta yleisöä huomattavasti enemmän kuin se syy, jonka takia tähti alun perin on tullut tunnetuksi. (Hietala 2007, 180.) Käsittelenkin Benningtonin julkisuutta tässä tutkielmassa hänen omien sanojensa kautta: hän oli tunnettu, muttei varsinaisesti julkkis. Paremman termin puutteessa – ja sanan vakiintuneesta käytöstä johtuen – käytän Benningtonista tässä tutkielmassa nimitystä ’julkisuudenhenkilö’ tai ’julkkis’, mutta tiedostan tämän

¹⁵ The Guardian: ”Linkin Park: ’We’re famous, but we’re not celebrities’” (2011). <https://www.theguardian.com/music/2011/jul/07/linkin-park-moscow-interview>. Linkki tarkastettu 2.5.2018.

¹⁶ Tämän problematiikan vuoksi en keskity tässä tutkielmassani laajemmin julkisuudenhenkilöiden tähteyteen tai sen teoretisointiin. Tiedostan kuitenkin tähtiteorian olemassaolon ja sen merkittävän annin muulle julkistutkimukselle. Tähtiteoriasta ks. esim. Dyer 1979; Dyer 1986; Ellis 1982.

termin ongelmallisuuden. Korvaavia ilmauksia voisivat olla myös 'tunnettu muusikko' tai 'suosittu laulaja', mutta koska käsittelen tutkielmassani Benningtonin haastatteluiden pohjalta aineistossanikin rakennettua julkisuuskuvaavaa, käytän nyt hieman laiveassa merkityksessä tätä julkisuudenhenkilö-termiä. Benningtonin yksityiselämä oli osa hänen rooliaan Linkin Park -yhtyeessä, muttei hän varsinaisesti ollut muussa julkisuudessa yksityiselämänsä johdosta, vaan sai aika vapaasti säännöstellä sitä, kuinka usein ja missä hänen henkilökohtaista elämäänsä ja menneisyyttään käsiteltiin, ja lähes aina tähän käsittelyyn kytkeytyi myös hänen varsinaisen elämäntyönsä, musiikki.

Erittelen seuraavassa luvussa itsemurhan uutisoinnin erityispiirteitä iltapäivälehtien verkkosivuilla aineistoni esimerkkitapauksen pohjalta ja yllä lueteltuihin Euregenas-hankkeen ohjeisiin löyhästi peilattuna. Viittaan aineistoanalyysissäni näihin ohjeisiin jatkossa nimellä ”Euregenas-hankkeen ’Tee näin’-/’Älä tee näin’ -ohjeet”. Yleistykset olen tehnyt aineistossa toistuvasti esiin nousevista piirteistä.

4. ILTAPÄIVÄLEHDET JULKISUUDENHENKILÖN ITSEMURHAUTISEN ÄÄRELLÄ

Iltapäivälehdellä tarkoitetaan sensaationhakuista, visuaalista, kepeää ja nopeasti omaksuttavaa sisältöä tarjoavaa lehteä. Kansainvälisesti iltapäivälehtien genreä kutsutaan tabloideiksi ja keltaiseksi lehdistöksi. (Kivioja 2008, 14.)¹⁷ Suomen iltapäivälehdistö on käytännössä duopoli, joka koostuu Sanoma-konsernin omistamasta Iltta-Sanomista ja Alma Median omistamasta Iltalehdestä. Suomalaisen iltapäivälehdistön voidaan sanoa syntyneen vuonna 1980, jolloin Iltalehti perustettiin vuonna 1932 perustetun Iltta-Sanomien kilpailijaksi. (Ruuskanen 2010, 62.)¹⁸ Nämä lehdet sekä etenkin niiden verkkosivustot kilpailevat keskenään verkkouutisoinnin nopeassa maailmassa.

Suomalaisen iltapäivälehdistön nykymuotoinen verkkournalismi sai alkunsa vuonna 2007, kun iltapäivälehdet muuttivat toimintatapaansa ja siirsivät uutisointinsa tuoreimmat kärjet internetiin. Aiemmin verkossa julkaistu materiaali oli ollut lähinnä uutistoimistojen tuotantoa ja toistanut iltapäivälehdien painetun version asioita jälkikäteisesti. (Kivioja 2008, 7.) Verkkouutisoinnin siirryttyä kattamaan iltapäivälehdistön uutiset tuoreeltaan, myös painettujen iltapäivälehtien sisällöt ovat muuttuneet, ja niin niiden markkina, lukijamäärä kuin liikevoitotkin ovat kokeneet rajuja muutoksia. Toisaalta iltapäivälehtien verkkosivut ovat maan luetuimpia verkkomedioita, ja myös muut tärkeät tiedotusvälineet ovat siirtäneet fokuksiaan internetiin. (Kivioja 2008, 7–8.) Tätä kehitystä voidaan nimittää siirtymänä deadlinesta onlineen (mt., 46).

Suhtautuminen iltapäivälehdistöön vaihtelee huomattavasti. Kivioja (2008), itsekin entinen iltapäivälehdien toimittaja, kuvaa tätä kahtiajakoista suhtautumista kärjistäen tietoisesti. Hänen mukaansa yksi näkökulma aiheeseen on, että iltapäivälehdet ”jalostavat päivän kiinnostavimmat uutiset polttaviksi puheenaiheiksi, viihdyttävät, yllättävät, ärsyttävät ja naurattavat”. Lisäksi iltapäivälehdet ovat suurissa uutistapahtumissa nopeudeltaan, resursseiltaan ja joustavuudeltaan vahvimmillaan. (Kivioja 2008, 16.) Kriittiset äänet puolestaan kokevat, että iltapäivälehdistö ”paisuttelee, kärjistää, yksinkertaistaa, dramatisoi, johtaa harhaan, leimaa, järkyttää lööpeillään, irrottaa lauseita asiayhteyksistään, ajojahtaa poliitikoita tyhjänpäiväisten asioiden vuoksi, on seksistinen ja mässäilee toisten kärsimyksillä”. Lisäksi iltapäivälehtiä syytetään epäeettisyydestä ja huomion antamista väärille asioille ja ihmisille. Myös muut tiedotusvälineet ovat ottaneet

¹⁷ Lisää niin kutsutun keltaisen lehdistön historiasta ja määrittelystä ks. esim. Sparks (2000).

¹⁸ Lisää suomalaisen iltapäivälehdistön historiasta ks. esim. Saari (2007) ja Pietilä (2007).

mallia iltapäivälehtien toiminnasta, mitä pidetään ”rappiollisena” journalismin laadulliselle kehitykselle. (Kivioja 2008, 17.) Kuten Kivioja toteaa, totuus asiasta on jossakin näiden vastakkainasetteluiden välissä. Joka tapauksessa iltapäivälehdet herättävät tunteita myös niiden keskuudessa, jotka eivät niitä lue. (Kivioja 2008, 17.)

Julkisuudenhenkilöistä uutisointi on kehittynyt viime vuosina entisestään kohti paljastavampaa ja julkeampaa ilmaisutapaa, jossa julkisjutuista on tullut erittäin tärkeää sisältöä kaikkiin medioihin, myös niin kutsuttujen laatulehtien verkkosivustoille (Turner 2010, 11). Julkisuudenhenkilöiden kuolemasta uutisointiin liittyy rituaalinen kaava. Sen johdosta samankaltaiset uutiset toistuvat välineestä toiseen.

Sumiala kuvailee tätä kaavaa siten, että julkkiksen kuoleman ja siitä kertovien ensimmäisten uutisten jälkeen aletaan pohtia syitä: miten kuolema tapahtui, oliko se luonnollinen, tapaturmainen tai jopa väkivaltainen? Tämän jälkeen media etsii syyllisiä ja silminnäkijöitä. Samaan aikaan julkisuudenhenkilön elämää käydään läpi tarinallistamalla sitä kuvin ja sanoin. Tämän jälkeen muistokirjoitukset ja esimerkiksi muistovideot valtaavat alaa ja niitä levitetään ympäri maailmaa. Sen jälkeen tulevat hautajaiset, joita pohditaan jo ennalta niiden järjestelyiden osalta. Mikäli hautajaiset ovat julkiset, niistä kerrotaan mahdollisimman paljon yksityiskohtia. Hautajaisten jälkeen media saattaa vielä seurata kuoleman ”jälkipuintia”, kuten perinnönjakoon ja huoltajuuteen liittyviä teemoja. (Sumiala 2010, 35–36.) Tämä kaava toistuu myös Benningtonin kuoleman uutisoinnissa.

Ilta-Sanomissa Chester Benningtonin kuolemaa käsiteltiin aineistonkeruun aikana 16 kertaa, Iltalehdessä puolestaan 19 kertaa. Näin ollen kumpikin lehti panosti aiheen käsittelyyn ja nosti sitä esiin verkkosisällöissään runsaasti. Seuraavassa erittelen ja vertailen näiden kahden suosituksen uutismedian diskursseja ja kehystyksiä, joilla ne käsittelevät Benningtonin itsemurhaa. Suhteutan suomalaista verkkouutisointia myös alkuperäisiin englanninkielisiin uutisiin, joihin aineistossa viitataan useasti. Etenen analyysissäni iltapäivälehtien julkaisujen aihepiirijaottelua mukailen.¹⁹

¹⁹ Jätän analyysini ulkopuolelle kaksi julkaisua: Iltalehden Fiidi.fi-viihdesivuston artikkelin otsikolla ”Suomalaistaiteilija hämmästyttää valokuvamaisilla piirustuksillaan – taiturimainen teos Linkin Park -solisti Chester Benningtonista” (Iltalehti/Fiidi.fi 26.7.2017 kello 10.10) ja Ilta-Sanomien jutun otsikolla ”MTV:n teiniäiti joutui psykiatriseen hoitoon: huolestuttava viesti Twitterissä – ’En ole itkenyt sillä tavalla aikoihin’” (Ilta-Sanomien 18.11.2017 kello 21.15). Nämä artikkelit eivät olleet oman analyysini kannalta relevantteja, sillä ne eivät käsitelleet suoranaisesti Benningtonin kuolemaa, vaikka niissä tapauksesta mainittiinkin.

4.1 Ensimmäiset uutiset

Kuten aiemmin olen tuonut ilmi, Suomessa Chester Benningtonin itsemurhasta uutisoi ensimmäisenä Ilta-Sanomien, jonka uutinen otsikkonaan ”TMZ: Linkin Parkin solisti Chester Bennington, 41, on kuollut”²⁰ julkaistiin kuolinpäivän iltana 20. heinäkuuta 2017 kello 21.13. Alkuperäinen, yhdysvaltalaisen viihdesivusto TMZ:n uutinen²¹ julkaistiin samana iltana kello 21.01 Suomen aikaa, joten Ilta-Sanomien tarttui aiheeseen lähes välittömästi ja julkaisi oman uutisensa 12 minuutissa alkuperäisen uutisen pohjalta. Uutisissa mainittiin Benningtonin löytyneen kotoaan aamuyhdeksän aikaan paikallista aikaa, joten TMZ-viihdesivusto on uutisoinut aiheesta jo kaksi tuntia ruumiin löytymisen jälkeen. Uutiseen on siis tartuttu hanakasti ja nopeasti, myös Suomessa.

Ilta-Sanomien ensimmäinen uutinen referoi säntillisesti TMZ:n uutista, joskin suomalaiseseen uutiseen on lisätty enemmän adjektiiveja kuvastamaan mitä ilmeisemmin aiheen tunnepitoisuutta. Ilta-Sanomien uutinen alkaa seuraavasti:

Viihdeuutissivusto **TMZ:n** mukaan Linkin Park -yhtyeen solisti Chester Bennington, 41, löydettiin kuolleena torstaiaamuna yksityisasunnosta Palo Verdesin alueelta Los Angelesin piirikunnasta. Sivuston mukaan laulaja hirttäytyi. Benningtonin kerrotaan olleen itsemurhan tehdessään yksin kotona ja että hänen perheensä oli poissa kaupungista teon aikoihin. Benningtonin ruumiin asunnon yläkerrasta löysi perheen työntekijä.

- *Artikkelin pääkuvana olevalla videolla Bennington esittää Leonard Cohenin Hallelujah -kappaleen ystävänsä Chris Cornellin hautajaisissa viime toukokuussa.*

Viranomaiset vahvistavat TMZ:lle Benningtonin ruumiin löytymisen. Poliisin mukaan Bennington teki itsemurhan.

Fanien lisäksi Benningtonia jäävät kaipaamaan hänen kuusi lastaan sekä hänen vaimonsa.

Lehtitietojen mukaan laulaja kamppaili alkoholi- ja huumeongelman kanssa vuosia. TMZ:n mukaan Bennington on eräässä haastattelussa sanonut harkinneensa itsemurhaa, koska vanhempi mies käytti häntä lapsena hyväksi.

Kuva 1. Ote Ilta-Sanomien ensimmäisestä uutisesta. Julkaistu 20.7.2017 kello 21.13.

²⁰ Ilta-Sanomien 20.7.2017 kello 21.13. Toimittaja Mira Sharma.

²¹ TMZ: Linkin Park Singer Commits Suicide by Hanging, julkaistu 20.7.2017 11.01 paikallista aikaa (klo 21.01 Suomen aikaa). <http://www.tMZ.com/2017/07/20/linkin-park-singer-chester-bennington-dead-commits-suicide/>. Linkki tarkastettu 22.3.2018

TMZ on viihdesivusto, joka on tullut tunnetuksi avoimen epäkunnioittavista julkkisjutuistaan (Turner 2010, 11–12), joissa mässäillään avoimesti graafisilla yksityiskohdilla ja julkkisten yksityiselämän käännteiden räävittömällä paljastamisella. TMZ:n toiminta on edennyt pienestä niche-kohderyhmälle uutisoinnista laajemmaksi ilmiöksi ja legitiimiksi uutislähteeksi ja viihdemediaksi isompien tekijöiden, kuten E! Onlinen, seuraan. TMZ:llä on nykyään myös tv-toimintaa Yhdysvalloissa. (Turner 2010, 11–12.) TMZ on malliesimerkki siitä, kuinka törkyiset ja jopa julmaksi luokiteltavat paljastukset julkkisten elämästä – ja kuolemasta – ovat nousseet ’normaaleiksi’ viihdeuutisiksi ympäri läntisen maailman. Julkkisuutiset sopivat toisaalta olemuksellisesti nopeaan uutiskieroon, nykymedian viihteellistyneeseen muuhunkin sisältöön sekä lyhyisiin ”pätkä uutisiin” (Turner 2010, 12), joiden varsinainen sisältö ei vastaa perinteisiin uutiselta vaadittuihin kysymyksiin, vaan ikään kuin jatkaa aiempaa uutisointia tuoden lisätietoa ripotellusti sinne tänne. Samaan aikaan lisääntyneet julkisuutiset kuvaavat myös yhteiskunnan laajempaa julkkistumisen kehitystä, jossa esimerkiksi politiikan ja liike-elämän henkilöityminen ovat arkipäivää siinä, missä julkisuuteen hakevien ja pääsevien ihmisten runsas määräkin (mt.).

Euregenas-hankkeen ensimmäisen ”Tee näin” -ohjeen (Sijoita uutinen huomaamattomaan paikkaan) selitteessä sanotaan seuraavasti: ”Vältä itsemurhauutisten sijoittamista etusivulle tai verkkosivun alkuun. - - Missä tahansa mediassa - - älä käytä uutisen otsikossa sanaa ’itsemurha’.” Tätä ohjetta sekä Ilta-Sanomat että Iltalehti noudattivatkin lähes erinomaisesti kuolinpäivänä aihetta otsikoidessaan. Alkuperäinen lähde, TMZ, ei noudattanut näitä ohjeita, vaan kertoi otsikossaan sekä tekotavan että itsemurhamenetelmän (”Linkin Parkin laulaja Chester Bennington teki itsemurhan hirttäytymällä”) ²². TMZ toimii Yhdysvalloista käsin, joten se ei ole Euregenas-hankkeen kohderyhmää. Myös yhdysvaltalaismedioille on kuitenkin, osana kansainvälistä yhteistyötä, luotu ohjeet itsemurhasta uutisointiin. Näissä ohjeissa tosin ei spesifisti suositella välttämään kokonaan sanan ’itsemurha’ käyttöä otsikossa, vaan suositellaan välttämään ”isoja, sensationaalisia otsikoita ja huomiota herättäviä yksityiskohtia” ²³.

Ilta-Sanomien ensimmäisen Benningtonin kuolemasta kertovan uutisen leipätekstissä rikotaan useita ohjeistuksia siitä, kuinka itsemurhasta tulisi uutisoida. Sekä itsemurhan

²² Linkin Park Singer Commits Suicide by Hanging, TMZ.com 20.7.2017 kello 21.01 Suomen aikaa. <http://www.t TMZ.com/2017/07/20/linkin-park-singer-chester-bennington-dead-commits-suicide/>. Linkki tarkistettu 7.2.2018.

²³ reportingonsuicide.orgin raportti. <http://reportingonsuicide.org/wp-content/themes/ros2015/assets/images/Recommendations-eng.pdf>. Linkki tarkistettu 7.2.2018.

tekotapa että sen tekopaikka kerrotaan leipätekstissä. Euregenas-hankkeen ”Älä tee näin” -ohjeet itsemurhasta uutisointiin neuvovat, että näiden yksityiskohtien kertomista pitäisi välttää, vaikkei se olekaan helppoa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että tekotavan kuvaileminen rohkaisee itsetuhoisia ihmisiä itsemurhan toteuttamiseen erityisesti tilanteissa, joissa menetelmä on helposti toteutettavissa. (Dumon & Portzky 2014, 18.) Näin voidaan sanoa hirttäytymisen kohdalla olevan.

Näistä ohjeiden noudattamatta jättämisistä voitaneen päätellä, ettei itsemurhan ehkäisemiseksi toteutettu Euregenas-hanke ohjineen ole – ainakaan tarpeeksi – tuttu suomalaisille uutistoimittajille tai -toimituksille. Onkin erikoista, että huolimatta kaikesta uutisointiin liittyvästä eettisestä keskustelusta, jota journalistit käyvät myös itse²⁴, itsemurhasta uutisoidaan yhä melko sensaationhakuisesti. Toisaalta toimittajien tapa toimia ensisijaisesti intuition varassa ja ulkoa tulevia ohjeistuksia kritisoiden (Juntunen 2009, 190) vaikuttanee uutisointiin Benningtoninkin tapauksesta.

Uutisessa kerrotaan Benningtonin ”kamppailleen alkoholi- ja huumeongelman kanssa vuosia” ja kertoneen ”eräässä haastattelussa” sanoneen ”harkinneensa itsemurhaa, koska vanhempi mies käytti häntä lapsena hyväksi”, jolloin itsemurha normalisoidaan – luultavasti ajattelematta asiaa tarkemmin – ratkaisuna ongelmiin. On ikään kuin luonnollista, normaalia ja ehkä jopa odotettavaa, että ihminen päättää elämänsä kärsittyään päihde- ja mielenterveysongelmista sekä traumaattisesta menneisyydestä. Tämä on vastoin Euregenas-hankkeen ”Älä tee näin” -ohjeiden kohtaa ”Vältä itsemurhan normalisointia ja dramatisointia” (Dumon & Portzky 2014, 18–19).

Ihminen kykenee selviämään mitä raskaimmista menetyksistä ja kärsimyksistä ilman, että itsemurha olisi osa ikään kuin luonnollista kehityskulkua yksilön elämässä (Holopainen & Partonen 2014, 212). Juuri tämän johdosta myös itsemurhan uutisoinnissa tulisi painottaa selviytymisdiskurssia ja välttää aiheen normalisointia ja dramatisointia, jollaisena voidaan nähdä myös aiheen pitäminen uutisotsikoissa viikko toisensa perään. Aiheen normalisointi on hankala kysymys myös siksi, että nykyisessä mediamaisemassa yksilöiden voidaan nähdä ottavan ensisijaisesti mallia toisilta yksilöiltä oman elämänsä ongelmien ratkaisemiseksi (Bauman 2002, 41).

Tämä mallioppiminen ja mallin seuraaminen ovat seurausta siitä, että ihmisyyden individualistinen kehityskulku loitontaa kansalaisuutta ja painottaa sen sijaan yksilön

²⁴ Esimerkiksi Yle.fi:n artikkeli ”Itsemurhasta uutisoiminen on kuolemanvaarallista” 24.1.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9402416>. Linkki tarkistettu 14.2.2018.

omia valintoja ratkaisuna kaikkeen (Bauman 2002, 41–49). Niinpä nykyisessä mediamaisemassa myös tunnutaan tarvitsevan erityisiä ohjeistuksia itsemurha- ja muuhun uutisointiin, sillä enää ei voida luottaa pelkkään yhteiskunnalliseen keskusteluun ongelmien ratkaisussa. Yksilöt tarvitsevat yksilöityjä, samastuttavia tarinoita toisten ihmisten elämänkohtaloiden kautta osatakseen tehdä valintoja omaan elämäänsä liittyen (mt.). Tämän johdosta myös journalismin vastuu kasvaa entisestään siinä, että yksilöitä tulee neuvoa yksilöllisesti, jotta he eivät tekisi yksilöllistä ratkaisua yksilöllisen esimerkin johdolla.

Aiheita, joita ei tuoda esiin konkreettisten yksilöiden kautta, ei enää kyetä ymmärtämään, mikä vaikeuttaa abstraktien, yhteiskunnallisten asioiden käsittelyä demokratian keinoin (Bauman 2002, 49). Itsemurha jää täten pyörimään ikään kuin yksilön henkilökohtaiseksi ongelmaksi. On tosin nostettava esiin, että vaikka iltapäivälehdissä ei analyysiaineistossani käsitelläkään itsemurhaa yhteiskunnallisena ilmiönä, kokonaisaineistosta löytyy myös muusikoiden itsetuhoisuutta taustoittavia ilmiöjuttuja²⁵. Iltapäivälehtienkin tulisi ymmärtää asemansa suosittuna uutislähteenä etenkin nuorempien mediankuluttajien keskuudessa (Wiio & Nordenstreng 2017, 12–13) ja allokoida resursseja myös taustoittavien ilmiöjuttujen tekemiseen enemmän kuin nykytilanteessa.

Ensimmäinen uutinen jatkuu kuvan 1 jälkeen kappaleella, jossa käydään läpi Benningtonin ystävyyttä Chris Cornellin kanssa. Alkuperäisessä TMZ:n uutisessa tästä ystävyydestä kirjoitetaan seuraavasti:

Chester was very close with **Chris Cornell**, who **himself committed suicide** by hanging in May. Today would have been Cornell's 53rd birthday. Chester wrote **an open letter** to Chris on the day of Chris' suicide.

Cornell's wife, Vicky, tweeted out a message following the news of Chester's death, saying, "Just when I thought my heart couldn't break any more ... I love you T."

Kuva 2. Ote TMZ:n alkuperäisestä uutisesta. Julkaistu 20.7.2017 kello 21.01 Suomen aikaa.

Suomalaisessa versiossa puolestaan kuvailtiin tätä ystävyyttä seuraavasti:

²⁵ esim. Yleisradio: "Miksi menestynyt rokkari päätyy itsemurhaan? 'Yksi syy voi olla unettomuus'". <https://yle.fi/uutiset/3-9742579>. Linkki tarkastettu 2.5.2018.

Suru-uutisen traagisuutta lisää se, että Bennington oli hyvä ystävä itsemurhaan päätyneen rocktähti Chris Cornellin kanssa. **Bennington kuoli Cornellin syntymäpäivänä** 20.7. Cornell olisi täyttänyt 53 vuotta. 52-vuotias Cornell löydettiin kuolleen detroitilaishotellista konserttinsa jälkeen 18. toukokuuta. Kuolinsyöntutkijan raportin mukaan kuolinsyö oli hirttäytyminen.

Kuva 3. Ote Ilta-Sanomien ensimmäisestä uutisesta. Julkaistu 20.7.2017 kello 21.13. Artikkelin leipäteksti päättyy tähän kappaleeseen.

Vertaillessa alkuperäistä uutista ja suomalaista ensimmäistä uutista voidaan nähdä, kuinka suomalaisessa uutisessa korostetaan tunnetta: ”Suru-uutisen traagisuus” on alleviivattua tunnepuhetta, jossa uutisen lukijalle ei ikään kuin anneta muuta vaihtoehtoa kuin kokea uutisen johdosta surun ja menetyksen tunteita. Benningtonin kuoleman yhdistäminen hänen ystävänsä kuolemaan on osa uutisen tarinallistamista, ja sillä konstruoidaan eheää narratiivia, jossa näillä kuolemilla on jonkinlainen kohtalonyhteys. Tekikö Bennington itsemurhan, koska hänen ystävänsä näytti hänelle mallia siihen? Laukaisiko ystävänsä syntymäpäivä Benningtonin mielessä ajatusketjun, joka päättyi traagiseen tapahtumaan, hänen itsemurhaansa? Läheisen itsemurhan on todettu voivan vaikuttaa läheisten itsetuhoiseen käyttäytymiseen (Holopainen & Partonen 2014, 205), joten aiheella spekulointi on tirkistelyn näkökulmasta ymmärrettävää. Toisaalta osana tirkistelyä ja tunteellista ilmaisua aiheita voisi myös taustoittaa laajemmin yhteiskunnallisella tasolla.

Pietilän (2007) mukaan tarinat kiehtovat ihmisiä, koska jokainen niiden vastaanottaja voi poimia tarinoista yksittäisiä kohtia ja täydentää loput mielikuvituksensa avulla. Tarinat myös tarjoavat lukijalle samaistumispintaa ja henkilökohtaista pohdiskelupohjaa (Pietilä 2007, 142.) Parhaat puheenaiheet ovat kerroksellisia, seuraavina päivinä mahdollisesti jatkuvia kertomuksia, joiden perustarina voidaan liittää tarpeen mukaan uusia henkilöitä omine kohtaloinen, kokemuksineen ja kommentteineen. Tätä prosessia kutsutaan ammattikielessä ”jutun uudeksi leipomiseksi”, jossa vertailulla, historioinnilla ja assosioinnilla rakennetaan uusi kokonaisuus alkuperäisen aiheen ympärille. (Pietilä 2007, 66.) Parhaiden puheenaiheiden ei tarvitse olla välttämättä viihteellisiä, hauskoja tai vahvasti henkilöityneitä, vaan niissä on yhdistyttävä aiheen haluttavuus, kiinnostavuus, kattavuus sekä kohdennettavuus. Lisäarvoa tuo myös mahdollisuus aiheen esittämiseen ennako-oletuksia luoden tai tunteita herättäen (mt., 66–67). Näin ollen esimerkiksi Benningtonin ja Cornellin tapausten rinnastamisella ja yhdistämisellä toisiinsa saadaan luotua lähes aristoteelinen tragedia kahdesta ystävyksestä, joiden kohtalot kietoutuivat toisiinsa kuoleman, ikuisen ystävyuden ja itsetuhon teemojen äärellä.

On myös uutistuotannon kannalta mielenkiintoista, että Benningtonin kuolema tapahtui juuri Cornellin syntymäpäivänä, lähes päivälleen kaksi kuukautta Cornellin kuoleman jälkeen. Nämä yksityiskohdat antavat tapahtuneelle lisää uutisarvoa, sillä ulkoisista uutiskriteereistä Benningtonin kuolemassa voidaan nähdä toistuvuuden piirteitä (Jaakkola 2013, 181): jo toinen yhdysvaltalainen itsemurhan tehnyt suosittu rocktähti kahden kuukauden sisällä! Sisäisistä uutiskriteereistä tapahtuneessa puolestaan täyttyvät ainakin – hieman yllättäenkin – sekä odotettavuus että yllätyksellisyys (Jaakkola 2013, 181) ja negatiivisuus. Itsemurhaa ennakoivien ja itsemurhan todennäköisyyttä lisäävien seikkojen²⁶ valossa Benningtonin itsemurha oli ikään kuin odotettavissa, mutta toisaalta voidaan pitää yllättävänä, että taustalla jyllänneestä masennuksestaan huolimatta positiivisuudestaan ja selviytymistarinoistaan tunnettu muusikko, jolla oli paljon ajankohtaisia urasuunnitelmia, päätti elämänsä oman käden kautta. On ikään kuin odotusten vastaista, että ”selviytyjä” lakkaakin yhtäkkiä selviytymästä.

Kuten Hietala toteaa, olemme kristillisessä länsimaalaisessa kulttuurissa tottuneet ajattelemaan, että kärsimykset palkitaan lopulta moninkertaisella hyvällä; että jalostumme kärsimystemme kautta viimeistään kuoleman jälkeen (Hietala 2007, 147). Benningtonin tarina rikkoo näiltä osin kaavan: kaiken *piti* olla hyvin, mutta sitten tapahtui *jotain*, ja nyt Bennington onkin kuollut. Väitän, että suurimman huomioarvon Benningtonin kuolemaan toikin juuri sen yllättävyys. Benningtonin tapauksessa katarttinen selviytymisdiskurssi pakenee todellisuutta. Samalla kuoleman merkitys jää epäselväksi, sillä se ei pyhitä mitään. Jäljelle jää ainoastaan Benningtonin ja Chris Cornellin kuolemien kytkeminen toisiinsa, sillä vain siten Benningtonin kuolema saa merkityksen.

Syitä pohtimalla media myös purkaa traumaattista tapahtumaa tarjoten yleisölle ikään kuin julkista terapiaa. Jokelan koulusurmien uutisointia tutkineet Raittila et al. toteavat, että journalismin kentällä vaikeista aiheista vaikeneminen katsotaan huonoksi vaihtoehdoksi. Tärkeää on pitää puhetta yllä, sillä tarpeettomaltakin vaikuttavalla puheella yritetään järkeistää yllättävä tapahtuma ja tehdä siten maailma ymmärrettäväksi. Koska Benningtonin jäljiltä itsemurhaviestä ei jäänyt, hänen kuolemansa jättää paljon kysymyksiä vaille vastausta. Tätä media pyrkii puolestaan omalla toiminnallaan paikkaamaan tarjoamalla mahdollisia selityksiä tapahtuneelle. (Raittila et al. 2008, 145–146.)

²⁶ Itsemurhakäyttäytymisestä ks. esim. Zhang et al. 2011.

Ilta-Sanomien ensimmäinen uutinen jättää lukijan harkinnan vastuulle, näkeekö hän Benningtonin ja Cornellin kuolemien välillä selvän yhteyden; näin toimittaja ei syyllisty liialliseen spekulointiin eikä toisaalta levitä väärää tietoa. Yhteyden rakentaminen luodaan kuitenkin selkeillä sanavalinnoilla, kuten juuri painottamalla, kuinka Benningtonin kuoleman ”traagisuutta” ”lisää” juuri sen tapahtuminen Cornellin syntymäpäivänä. Tämä sopii näkemykseen, jonka mukaan toimittajat eläytyvät itse vahvasti yleisön näkökulmaan jo tekstiä tuottaessaan (Pietilä 2007, 309). Uutisen yhteyteen olisi voitu myös Euregenas-ohjeiden ”Painota, että itsemurha on ehkäistävä” ja ”Viittaa erilaisiin tukipalveluihin” (Dumon & Portzky 2014, 16–17) nimissä laittaa esimerkiksi tietolaatikko tahoista, joiden kautta saa apua itsemurha-ajatuksiin tai lisätä linkki esimerkiksi Suomessa itsemurhan tehneiden läheisille vertaistukea tarjoavan Surunauha ry:n verkkosivustolle. Näin uutisessa ei tultaisi normalisoineeksi läheisen itsemurhaa seuraavaa itsemurhaa ja mahdollista jäljittelyilmiötä (ks. esim. Holopainen & Partonen 2014, 205).

Alma Median omistama Iltalehti tarttui samaan TMZ:n uutiseen vain kaksi minuuttia kilpailijansa Ilta-Sanomien jälkeen. Iltalehden ensimmäisessä uutisessa²⁷ aiheesta toistuvat pääasiassa samat asiat kuin Ilta-Sanomienkin julkaisussa, mutta eroavaisuuksiakin löytyy. Siinä missä Ilta-Sanomien mainitsee heti ensimmäisessä kappaleessa Benningtonin hirttäytyneen ja olleen ”yksin kotona”, Iltalehden uutisessa ei kerrota tarkkaa kuolintapaa eikä sitä, että kuolema tapahtui Benningtonin kotona. Ehkäpä tärkeimpänä eroavaisuutena Ilta-Sanomien uutiseen voitaneen pitää kappaletta, jossa käydään läpi Benningtonin taustaa. Ilta-Sanomien kirjoittaa aiheesta seuraavasti:

Lehtitietojen mukaan laulaja kamppaili alkoholi- ja huumeongelman kanssa vuosia. TMZ:n mukaan Bennington on eräässä haastattelussa sanonut harkinneensa itsemurhaa, koska vanhempi mies käytti häntä lapsena hyväksi.

Kuva 4. Ote Ilta-Sanomien ensimmäisestä uutisesta Benningtonin itsemurhaan liittyen. Julkaistu 20.7.2017 kello 21.13.

Iltalehdessä samaa asiaa kommentoidaan puolestaan näin:

Benningtonin tiedettiin kamppailleen vuosien ajan alkoholia ja päihteitä vastaan. TMZ:n mukaan laulaja oli sanonut harkinneensa itsemurhaa jo menneisyydessään, sillä häntä oli hyväksikäytetty teini-iässä vanhemman miehen toimesta. Tuolloin Bennington kertoi musiikin pelastaneen hänet tuholta.

²⁷ ”TMZ: Linkin Park -solisti Chester Bennington on kuollut”, julkaistu 20.7.2017 kello 21.15. Toimittaja Sarianne Tähtivaara.

Kuva 5. Ote Iltalehden ensimmäisestä uutisesta Benningtonin itsemurhaan liittyen. Julkaistu 20.7.2017 kello 21.15.

Kuten otteista voidaan nähdä, Iltalehden kappaleessa Benningtonin itsetuhoisuudesta tuodaan esiin myös selviytymisnäkökulma, jossa Bennington oli toipunut itsemurha-aikeistaan musiikin voimalla. Tällainen lähestymistapa sopii yhteen Euregenas-hankkeen ohjeiden kanssa, sillä ohjeissa painotetaan itsemurhan olevan ehkäistävissä ennalta (Dumon & Portzky 2014, 16–17). Toisaalta voitaisiin – lopputulos huomioiden – kysyä, kuinka tarpeellista on kertoa, miten Bennington on aiemmin toipunut itsetuhoisista ajatuksistaan. On kuitenkin merkillepantavaa, että Iltalehti ottaa näkökulman huomioon. Lisäksi Iltalehti kertoo Benningtonin itsemurhan yhteydestä Chris Cornellin itsemurhaan ainoastaan parilla koruttomalla lauseella, jotka ovat suoria käännöksiä TMZ:n alkuperäisestä uutisesta ilman lisättyjä, traagisuutta korostavia adjektiiveja. Iltalehden uutinen päättyy Linkin Parkin uran nopeaan kertaamiseen parilla lauseella. Tämä sopii siihen uutisgenren ennako-oletukseen, että lukijat ovat historiattomia ja muistittomia ja tarvitsevat jatkuvasti kertausta ja vertailua menneisiin tilanteisiin (Valtonen 1999, 109).

4.2 Kuolinpäivän muut uutiset ja STT

Sekä Ilta-Sanomat että Iltalehti käsittelivät aihetta kuolinpäivän iltana useita kertoja. Ilta-Sanomat eteni ensimmäisestä uutisesta otsikkoon ”Linkin Parkin laulaja julkaisi koskettavan kirjeen, kun Chris Cornell teki itsemurhan: ’Itken edelleen’ – kuoli itse Cornellin syntymäpäivänä”²⁸. Tässä julkaisussa toistetaan ensimmäisen kuolinuutisen faktasisältö ja lisäksi uutena sisältönä kerrotaan Benningtonin reaktiosta ystävänsä Chris Cornellin kuolemaan kaksi kuukautta aiemmin, jolloin Bennington julkaisi Twitterissä avoimen kirjeen kuolleelle Cornellille. Ilta-Sanomien julkaisussa on ensin suomennettu tviitin sisältö, ja artikkelin lopussa on kuvakaappaus alkuperäisestä, englanninkielisestä tviitistä. Myös tähän artikkeliin on sisällytetty aiemmasta uutisesta tuttu lause Benningtonin itsemurhan traagisuutta lisäävästä päivämäärästä.

Tässäkään julkaisussa ei mitenkään kommentoida tai käsitellä itsemurhaa, itsemurhien jäljittelyilmiötä tai avunsaantikeinoja yleisemmällä tasolla, vaan julkaisu keskittyy ikään kuin aktiivisesti kommentoimaan tapahtumia ”realistisesti”, kertoen, mitä on tapahtunut sidostamatta sitä lainkaan muuhun todellisuuteen, saati yhteiskunnalliseen keskusteluun.

²⁸ Ilta-Sanomat 20.7.2017 kello 22.07. Toimittaja Mira Sharma.

Tämä tukee Baumanin pohdintaa siitä, kuinka asioiden laajempi, yhteiskunnallinen merkittävyys typistetään uteliaisuudeksi julkkisten yksityiselämää kohtaan (Bauman 2002, 49). Toisaalta, kuten Jaakkola toteaa, perinteiset uutisen muotovaatimukset ovat yksinkertaiset eivätkä jätä tilaa kovin laajalle taustoitukselle (Jaakkola 2013, 185). Lisäksi journalismin luonteeseen liittyy myös asioiden pelkistäminen, joskin samanaikaisesti monimutkaisiin kysymyksiin tulisi löytää uutismaisia näkökulmia ja moraalista latausta, joka lisää uutisen kiinnostavuutta ja yleistä merkittävyyttä (Reunanen & Koljonen 2014, 62). Etenkin nuoremmat journalistit kokevat myös tärkeänä roolinaan keskustelun herättämisen (mt., 64), mikä toisaalta mahdollistuu valikoimalla juttujen lähteiksi sensaationhakuja viihdesivustoja. Samalla journalistit jättävät johtopäätösten tekemisen yleisölle vedoten riippumattomuuteen (mt., 68).

On jokseenkin naiivia olettaa, että 2010-luvun lopun nopeassa uutiskilpailussa laajempaa pohdintaa ja kommentointia edes ehdittäisiin ottaa huomioon, ja toisaalta on myös mielenkiintoista pohtia, kuinka tarkoituksenmukaista ja tarpeellistakaan asiaa on sen laajemmin käsitellä suomalaisesta näkökulmasta, onhan kyseessä maailmanluokan yhtyeen etäinen rocktähti, ei suomalaista yhteiskuntaa itsessään ravisteleva kuolemantapaus. Tutkielma-aineistoni pohjalta voitaneen todeta toisaalta sekin, ettei Suomessa mitään ilmeisemmin ole tapana laittaa uutisten oheen ohjeistuksia itsetuhoisuuden hoitamiseksi, kun taas yhdysvaltalaisilla ja britannialaisilla sivustoilla näin tehdään lähes säännönmukaisesti.

Nähdäkseni onkin hyvä pohtia sitä, mitä iltapäivälehdistön uutisoinnilta on lupaa vaatia sisällön näkökulmasta. Onko iltapäivälehdistön verkkosivustojen tarkoitus toimia nopeimpina uutislähteinä, tutkivan journalismin tyysijoina, harmittomina ja viihteellisinä ajanvietteinä vai kokonaisvaltaisina keskustelunherättäjinä taustoittavine ilmiöjuttuineen? Tai jopa kaikkina näinä? (Vrt. Kivioja 2008, 16–17; Pietilä 2007, 65–69.)

Voidaan myös pohtia, onko uutisen lajityyppi kriisissä. Se on oleellinen kysymys, kun pohditaan nykyistä mediamaisemaa, jossa multimediaalinen sisältö ja nopeat, lyhyet ”pätkäutiset”, joihin käytetään lähteenä sosiaalisen median alustoja, ovat pääasiallisesti esillä. Toisaalta tekstilajien muuttuminen ajassa on mediavälitteistä kehitystä: teknologinen kehitys mahdollistaa yhä fragmentaarisemman ilmaisun, jossa tekstin, kuvan ja äänen suhde päättyy uudelleen neuvottelun kohteeksi. Myös toisenlaisia äänensävyjä on kuultavissa. Uutiskerronnan pitkä perinne ei muutu herkästi, sillä moniosaajatoimittajat turvaavat kiireen keskellä nimenomaan rutiineihin. Siten myös

uutisen mallin voidaan sanoa pysyvän ennallaan. (Kivikuru 2017, 199.) Tämä näkemys on mielenkiintoinen, mutta tällaisia yleistyksiä on kovin haasteellista tehdä nopeasti muuttuvassa mediamaisemassa.

Iltalehden seuraava uutinen aiheesta on otsikolla ”Yllättäen kuollut Chester Bennington on kertonut taistelustaan: ’Minun piti tehdä päätös siitä, juonko vai kuolenko’”²⁹. Tässä uutisessa referoidaan ja siteerataan käännöksin brittiläisen Teamrock.com-musiikkisivuston haastattelua vuodelta 2016, jossa Bennington kertoi menneisyydestään mielenterveys- ja päihdeongelmien parissa. Iltalehden uutisessa kerrotaan, että ”Benningtonin tiedettiin kamppailleen vuosien ajan alkoholia ja päihteitä vastaan”. Tätä ’kamppailua’ pidetään ikään kuin osana yleistietoa, niin vahvana osana se on ollut Benningtonin julkisuuskuvaa.

Juttuun on nostettu esiin muutama sitaatti, joissa Bennington kuvailee päihdemenneisyyttään ja vuonna 2006 tekemäänsä päätöstä juomisen lopettamisesta. Uutinen päättyy mainintaan Benningtonin kokemasta seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Jälleen itsemurhaa taustoitetaan ongelmalähtöisesti ilman, että aihetta problematisoidaan mitenkään. Lisäksi mitään apukeinoja vastaavia tunteita kokeville lukijoille ei tarjota. Esimerkiksi tämän julkaisun loppuun olisi voitu vaivattomasti liittää esimerkiksi Suomen Mielenterveysseuran yhteystietoja tai vaikkapa Päihdelinkin tai Rehappi.fi:n verkkosoitteet. Nämä sivustot auttavat alkoholisteja ja päihdeongelmaisia toipumaan. Toisaalta huomionarvoista on, että tässä uutisessa ei käytetä lainkaan sanaa ’itsemurha’.

Vain reilut puoli tuntia edellisestä julkaisusta Iltalehti lähestyi aihetta otsikolla ”Linkin Parkin Mike Shinoda vahvistaa Benningtonin kuolinuutisen: ’Olen sokissa’”³⁰. Tässä uutisessa ydinviestinä on Linkin Parkin toisen vokalistin Mike Shinodan tviitti suomennoksineen. Lyhyen uutisen lopussa Benningtonin kuolemaan ei viitata itsemurhana, vaan ikään kuin pakollisena tietona uutisjuttujen lopussa kuljetetaan lausetta, jossa kerrotaan Benningtonin löytyneen kuolleena yksityisasunnosta aamuyhdeksältä paikallista aikaa. Tämän jutun lopussa lisäksi todetaan laulajan olleen naimisissa ja kuuden lapsen isä.

Iltta-Sanomat julkaisi 11 minuuttia Iltalehden jutun jälkeen oman uutisensa samasta aiheesta otsikolla ”Linkin Parkin Mike Shinoda shokissa kollegansa yllättävästä kuolemasta – näin hän kommentoi suru-uutista, myös Chris Cornellin vaimolta sydäntä

²⁹ Iltalehti 20.7.2017 kello 22.09. Toimittaja Maija Knuuttila.

³⁰ Iltalehti 20.7.2017 kello 22.45. Toimittaja Maija Knuuttila.

särkevä twiitti”³¹ (sic). Uutinen eroaa Iltalehden jutusta lähinnä siinä, että Ilta-Sanomissa käytetään jälleen kerran tunteellisempia kuvailuja tapauksen yhteydessä. Lisäksi juttuun on liitetty myös Chris Cornellin lesken twiitti suomennoksineen. Jo otsikko muodostaa itsessään oman tarinansa, johon on saatu mahdutettua useita surua kuvastavia ilmaisuja, kuten ”shokki”, ”yllättävä kuolema”, ”suru-uutinen” ja ”sydäntä särkevä twiitti” (sic). Tämä ritualisoi kuoleman tuhovoimaa ja lopullisuutta. (Vrt. Sumiala 2010.) Lisäksi otsikossa yhdistetään Benningtonin kuolema jälleen myös Chris Cornellin kuolemaan. Leipätekstissä puolestaan toistetaan samoja asioita, joita on kerrottu jo aiemmissa uutisissa. Uutinen kytkeytyy osaksi shokkidiskurssia, jossa kuoleman äkillisyyttä korostetaan useaan otteeseen.

Ilta-Sanomien näyttää halunneen kertoa aiheesta erityisesti sen, että Bennington kamppaili alkoholi- ja huumeongelmien kanssa vuosia ja että tämä harkitsi itsemurhaa aiemminkin hyväksikäytön takia. Nämä yksityiskohdat toistuvat uutisoinnissa läpi aineiston. Tällainen samojen asioiden toistaminen on verkkouutisoinnille tyypillistä, sillä uutisia linkitetään toisiinsa moninkertaisesti, ja aiemmista julkaisuista irrotetaan kokonaisia kappaleita osaksi uusia julkaisuja. (Sumiala 2010, 36; Valtonen 1999, 109.) Näin ollen jotkin asiat päätyvät uutisoinnin ytimeen ikään kuin huomaamatta, ja nämä lauseet alkavat elää omaa elämäänsä. Niistä muodostuu illuusio totuudesta ja asiaintilasta: se, mitä toistetaan, on totta, koska sitä toistetaan. Näin verkkomedia tulee vahvistaneeksi joitakin stereotyyppioita ja ylläpitäneeksi vallitsevaa hegemoniaa. (Vrt. Valtonen 1999, 111–114.)

Seuraavaksi Iltalehti uutisoi aiheesta kello 23.17 otsikolla ”Linkin Parkin Facebookissa mainostettiin uutta musiikkivideota vain muutama tunti sitten – fanit paheksuvat”³². Uutinen koski Facebookin markkinoinnin automaattiajastusta, jonka johdosta kuolinpäivälle suunniteltu tieto uudesta musiikkivideosta tuli julki yhtyeen Facebook-sivulle, vaikka uutisissa oli jo kerrottu laulajan kuolleen. Tämä juttu on lähinnä mediajournalismia, jossa media uutisoi toisten medioiden toiminnasta (Herkman 2009, 45) sekä nyttemmin myös sosiaalisen median sisällöistä, mitä voidaan nimittää somejournalismiksi.

Iltapäivälehdistön uutisointi Benningtonin kuolinpäivänä päättyi lopulta Ilta-Sanomien julkaisemaan kommenttiin otsikolla ”Kommentti: Linkin Parkin laulajan kuolema on

³¹ Ilta-Sanomien 20.7.2017 kello 22.56. Toimittaja Mira Sharma.

³² Iltalehti 20.7.2017 kello 23.17. Toimittaja Maija Knuutila.

tuntemattoman tähden tragedia”³³. Tässä kommentissa musiikkitoimittaja Pasi Kostiainen kirjoittaa Benningtonin kuoleman herättämistä tunteista subjektiivisella otteella. Kommentin alussa toimittaja kuvailee Benningtonin tunnettuutta (vrt. Hietala 2007, 180) sekä suhteuttaa ja vertailee Linkin Parkin menestystä muihin musiikkitähtiin, kuten popin suurnimeen David Bowieen ja Chris Cornelliin. Sen jälkeen toimittaja taustoittaa Linkin Parkin kohtaamaa kritiikkiä bändin musiikkityylistä. Kommentin loppupuolella nähdään dramaattisia sävyjä, kun toimittaja käsittelee Benningtonin kuolemaa:

Linkin Parkin musiikkia on pidetty myös laskelmoivana, onhan sen kiihkeinkin vieraantuneisuus kelvannut myös hittiradioiden soittolistoille.

Valitettavasti Benningtonin äkillinen kuolema osoittaa, että tuskainen tunnetila Linkin Parkin musiikissa oli ihan aito. Jo lapsuudessa vanhempien avioeroa ja seksuaalista hyväksikäyttöä huumeisiin paennut, kouluväkivallan kohde Bennington ei enää jaksanut.

Ei, vaikka musiikki oli antanut paljon ja Linkin Park oli nytkin kiertueella.

Ei, vaikka kotona odotti kuusi lasta.

Kasvuiän tragediaa seurasi traaginen loppu. Väliin mahtui sentään ura, joka teki Benningtonista legendan.

Nyt hän on tunnetumpi kuin koskaan.

Kuva 6. Ote Ilta-Sanomien artikkelista ”Kommentti: Linkin Parkin laulajan kuolema on tuntemattoman tähden tragedia”. Julkaistu 20.7.2017 kello 23.49.

Kuolemaan viitataan poeettisesti: ”- - Bennington ei enää jaksanut.” Sen jälkeen lauseet lyhenevät lyhenemistään, ja lopulta teksti päättyy dramaattiseen julistukseen Benningtonin tunnettuuden äkillisestä kasvusta. Tässä otteessa on nähtävissä kaiken kaikkiaan tyypillistä kuolemaan, ja etenkin itsemurhaan, liittyvää mytologisointia. Erikoista on myös, että toimittajan mukaan Linkin Park -yhtyeen musiikin välittämä tunnetila on Benningtonin kuoleman myötä lunastettu aidoksi vasten kaikkien epäilijöiden esittämää kritiikkiä. Jälleen kuolema on pyhittänyt jotakin.

Cameron et al. (2005) ovat tutkineet itsemurhan tehneiden julkisuudenhenkilöiden, ja erityisesti muusikoiden, itsemurhien vaikutusta heidän taiteellisen työnsä arvostukseen ja kaupalliseen kehitykseen. Kävi ilmi, että artistit voidaan jakaa kahteen ryhmään sen perusteella, vaikuttaako heidän musiikillinen tuotantonsa heidän itsemurhansa kannalta

³³ Ilta-Sanomien artikkeli 20.7.2017 kello 23.49. Toimittaja Pasi Kostiainen.

relevantilta. Mikäli itsemurha on ikään kuin luonnollinen jatkumo muusikon kappaleiden sisältöön, itsemurhakuolemalla artisti ”lunastaa” autenttisuutensa yleisön silmissä. Tämä puolestaan lisää kuolleen muusikon ikonista arvoa. (Cameron et al. 2005, 390.) Näin kävi myös Benningtonin kohdalla, sillä hänen musiikillinen tuotantonsa painotti itsetuhoisia piirteitä ja masennuksen vaikutusta elämään.

Ilta-Sanomien kommentissa itsemurhaan myös viitataan jonakin luonnonvoiman kaltaisena asiana, jota edes ”kotona odottavat kuusi lasta” eivät voineet estää. Lause ”Kasvuiän tragediaa seurasi traaginen loppu” taipuu pateettisuuden puolelle, mikä toisaalta sopii kommentin juttutyypin luonteeseen. Kommentin kielellinen rekisteri voi tuntua lukijasta erikoiselta, sillä erillinen toimittajan kommentti on iltapäivälehtien verkkosivuilla melko harvinainen julkaisu. Kommentin juttutyypin on jotakin kolumnin ja mielipidekirjoituksen väliltä, ja sitä käytetään kainalojuttuna pääuutisen ohessa, kun toimittajalla on aiheeseen jokin omakohtainen näkemys tai kannanotto. (Jaakkola 2013, 136.)³⁴

4.3 Muistelun voima ja suremisen diskurssin ongelma

Kuolemaa seuranneina päivinä iltapäivälehdet julkaisivat STT:n uutisten lisäksi useita muita artikkeleita aiheeseen liittyen. Kuolemaa seuranneena, torstain ja perjantain vastaisena yönä Ilta-Sanomat julkaisi muistelujutun otsikolla ”Linkin Park julkaisi kuvan laulajastaan ilman saatetekstiä – julkkikset muistelevat torstaina kuollutta solistia”³⁵. Juttuun on liitetty Linkin Parkin Twitterissä julkaisema muistokuva, ja lisäksi artikkeliin on kopioitu ja käännetty useita osaaottavia tviittejä eri julkkiksilta ilman varsinaisesti kuvattua yhteyttä Benningtoniin. Juuri muistelu-uutiset nousevat aineistosta esiin: julkisuudenhenkilöiden henkilökohtaisten sosiaalisen median tilien sisällöstä saadaan lukuisia julkaisuja aikaiseksi myös uutismediaan. Tämä sopii Sumialan esittämään kaavaan julkiskuolemien uutisoinnista (Sumiala 2010, 35–36).

³⁴ Iltapäivälehtien uutisoinnista suurin osa pohjautui niiden omaan uutistuotantoon ja toimitustyöhön, mutta kahdessa tapauksessa Iltalehti hyödynsi Suomen Tietotoimisto STT:n uutisia, ja kiertueen perumisen kohdalla Ilta-Sanomat teki oman juttunsa samasta aiheesta STT:n kanssa. Otsikot ”Linkin Park perui Pohjois-Amerikan kiertueensa” (sic) (Iltalehti 22.7.2017 kello 6.56, toimittaja STT); ”Linkin Park peruu One More Light -kiertueensa solistin itsemurhan jälkeen – ei vielääkään virallista tiedotetta tragediaasta” (Ilta-Sanomat 22.7.2017 kello 10.44, toimittaja Wilma Ruohisto) ja ”Linkin Park -yhtyeen Chester Benningtonin kuolema varmistui itsemurhaksi” (Iltalehti 23.7.2017 kello 9.41, toimittaja STT). Olen jättänyt nämä julkaisut pois analyysistäni, sillä niiden käsittely ei tuonut tutkielmalleni lisäarvoa. STT:n toiminnasta ks. kuitenkin Kivikuru 2017.

³⁵ Ilta-Sanomat 21.7.2017 kello 3.02. Toimittaja Ina Kauppinen.

Tällaisen intermediaalisuuden ja sosiaalisen median limittymisen osaksi virallisempaa, toimitettua uutissisältöä voidaan nähdä tämän tutkielman aineiston valossa arkipäiväistyneen osaksi suomalaista internetmediaa, ja esimerkiksi kuolemantapauksen yhteydessä erilliset muistelujutut ovat yleisiä. Tämä liittyy sekä media- että somejournalismiin (vrt. Herkman 2009, 45), mutta sopii myös ritualisaatioon. Muistelu, joka henkilöityy erityisesti muiden julkisuushenkilöiden kautta, auttaa sanallistamaan surua ja menetystä (Sumiala 2014, 156). Niin kutsutut muistelujutut ovat lisäksi osa tyypillistä jatkumoa, jossa kuolleen elämästä halutaan nostaa esiin myönteisiä, ”pyhäksi tekeviä” asioita. Toisaalta muistelujutuilla on myös laajempaa kulttuurista arvoa: ihminen tarvitsee niin kutsuttuja kuolemanrituaaleja ymmärtääkseen kuolleen henkilön merkityksen. Surun jakaminen ja vainajan muistelu myös auttavat arjessa. (Hakola et al. 2014, 17.)

Muistelu-uutiset aiheesta jatkuivat läpi aineiston, kun useiden eri julkisuushenkilöiden, pääasiassa muusikkojen, reaktioita ja suhtautumista Benningtonin itsemurhaan käsiteltiin useaan otteeseen etenkin kuolemaa seuranneina päivinä. Esimerkiksi Iltalehden otsikot, kuten ”Nikki Sixx ja muut julkkikset muistavat Linkin Parkin Benningtonia: ’Chester kertoi hiljaittain, että hän on onnellinen’”³⁶ ja ”Urheilutähdet murtuivat kuultuaan suru-uutisen Linkin Parkin laulajasta – ’Chesterin ääni raikasi kaikissa bileissä ja matseissa’”³⁷ sisältävät itsessään tarinan onnellisesta muusikosta, jonka luovan työn tulokset näkyivät useissa myönteisissä yhteyksissä. Itsemurhan shokkiarvoa korostetaan hienovireisesti tällaisilla otsikoilla, ja julkaisut itsessään koostuvat ennen kaikkea Twitter-viestipalvelussa julkaistujen viestien upotuksista, kuvakaappauksista ja käännöksistä. Myös Facebook- ja Instagram-päivityksiä käytettiin uutismateriaalina mittavissa määrin. Näissä kahdessa Iltalehden uutisessa kuolinpäivän illalta hyödynnetään muisteluja runsaasti:

³⁶ Iltalehti 21.7.2017 kello 10.29. Toimittaja Maija Knuutila.

³⁷ Iltalehti 21.7.2017 kello 17.33. Toimittaja Anssi Karjalainen.

Myös monet muusikot jakoivat muistojaan Benningtonista.

- Itken. Chester kertoi hiljattain, että hän on onnellinen... Hän oli niin lämmin ja lahjakas mies... Olen surullinen hänen perheensä, bändikavereidensa ja faniensa puolesta, muusikko **Nikki Sixx** kirjoitti.
- Lepää rauhassa Chester Bennington. Ajatukseni ovat hänen perheensä ja ystäviensä luona. Hän ja Linkin Parkin muut jäsenet ovat kilteimpiä ihmisiä, joita olen tavannut, **Ryan Adams** kirjoittaa.
- Sydämeni on särkynyt. En voi uskoa, että tämä on totta. Itken tätä kirjoittaessani. Olen romuna, tuottaja **Steve Aoki** kirjoittaa.
- Sokeeraavaa ja sydäntä särkevää, mutta totta, kommentoi hänen bändikaverinsa **Mike Shinoda** Twitterissä.
- Kirjaimellista vakuuttavin lahjakkuus, jollaista olen ikinä nähnyt, **Rihanna** lausui Instagramissa.

Bennington löydettiin kuolleena yksityisasunnosta Los Angelesista torstaiaamuna hieman kello yhdeksän jälkeen paikallista aikaa. Hän oli kuollessaan vain 41-vuotias.

Kuva 7. Ote Iltalehden artikkelista. Julkaistu 21.7.2017 kello 10.29.

- Linkin Park oli minulle lukiossa se, mitä Led Zeppelin oli isälleni. Chesterin ääni raikasi kaikissa bileissä ja futismatseissa, NFL-liigan Indianapolis Coltsia edustava Matt Overton muisteli.

- Lepää rauhassa, Chester Bennington. Vartuin kuunnellen Linkin Parkia. Hän elää musiikissa ikuisesti, maailmanmestarinyrkkeilijä Chris Eubank Jr. sanoi.

Kuva 8. Ote Iltalehden artikkelista. Julkaistu 21.7.2017 kello 17.33.

Artikkelit koostuvat siis muiden muusikoiden ja alalla toimivien tahojen sekä muiden viihde-elämän osa-alueiden julkisuudenhenkilöiden muistelusta, joka näyttää tutkielma-aineiston perusteella olevan isossa roolissa osana kuolemautisointia. Nämä alun perin sosiaalisessa mediassa henkilöiden itsensä toimesta julkaistut muistokirjoitukset toimivat

ikään kuin ”mikronekrologeina”, joiden tehtävänä on nähdäkseen osallistua keskusteluun tuomalla esiin, että kuolema on noteerattu ja että se on herättänyt tunteita. Nämä mikronekrologit ruokkivat toisiaan ja saavat aikaan ilmiön, jossa hyvin monet viihdealan kollegat ottavat julkisesti osaa suruun. Ikään kuin heidän velvollisuutensa olisi kertoa julkisesti surustaan, sillä asian huomiotta jättämistä voitaneen pitää suremiselle vastakkaisena reaktiona, ikään kuin epäsuremisena. Toisaalta he palvelevat sitä tehtävää, jota julkisuudenhenkilöiltä odotetaan: menetyksen ja surun sanallistamista sekä kuolleen aseman legitimointia (Sumiala 2014, 156). Ja kuka muka haluaisi osoittaa epäempathytilanteessa, jossa alan merkittävä toimija on menehtynyt äkillisesti? Sosiaalisen median palvelut on suunniteltu nimenomaan yhdistämään ihmisiä (Haverinen 2015, 8), joten on johdonmukaista olettaa, että siinä, missä sosiaalisen median palveluissa näkyy kaikenlaisia muitakin yhteisöllisiä tunteiden osoituksia, myös muistelu on luonnollinen osa tätä jatkumoa. Toisaalta kyynisesti ajateltuna herää mietteitä siitä, kuinka relevantti aiheen kannalta on esimerkiksi satunnaisen talk show -juontajan Jimmy Kimmelin, jonka ohjelmassa Bennington oli joskus vierailut, Twitter-lausunnon toistaminen osana uutisointia³⁸. Ikään kuin median olisi myös pakko saada jonkinlaisia muistelukommentteja mukaan uutisointiin, ehkäpä osoittaakseen vielä selvemmin, kuinka pyhä ja kaivattu henkilö kuollut oli? Toisaalta, mikäli uutiseen ei anneta samastumisen mahdollisuutta, sen vaikuttavuus tunteisiin jää latteaksi, jolloin myös sen kiinnostavuus jää vähäiseksi yleisön silmissä (Mustonen 2009, 135). Juuri Benningtonin tunteneiden henkilöiden sanomisilla on siten myös todistusvoimaa tämän henkilöhistorian luomisessa.

Linkin Park -yhtye itse muisteli Benningtonia muutama päivä kuoleman jälkeen julkaisemalla oman muistokirjoituksensa Facebook-päivityksessään. Iltalehti uutisoi asiasta otsikolla ”Linkin Park -yhtye julkaisi koskettavan kirjoituksen Chester Benningtonista: ’Teit elämästämme paremman’”³⁹. Tässä artikkelissa painotetaan jo ingressissä aiheen koskettavuutta. Sana ’koskettava’ toistuu otsikon lisäksi ingressissä sekä ingressiä seuranneessa uutisen pääpointtien listauksessa. Leipätekstissä referoidaan käännöksen avulla Linkin Parkin Facebook-päivitystä, joka on liitetty jutun loppuun ennen faktoja itsemurhasta. Aluksi siteerataan päivityksen alkua, jossa yhtye kertoo saaneensa paljon yhteydenottoja ympäri maailmaa, ja lisäksi Benningtonin perheen kerrotaan olevan kiitollinen näistä viesteistä. Benningtonin myös kerrotaan olleen ”paras

³⁸ Iltasanomat 21.7.2017 kello 3.02. Toimittaja Ina Kauppinen.

³⁹ Iltalehti 24.7.2017 kello 18.06. Toimittaja Maija Knuuttila.

aviomies, poika ja isä”. Tässä yhteydessä Iltalehden juttuun on lisätty tieto Benningtonin perhetilanteesta. Sen jälkeen juttu jatkuu:

Jäsenet kuvaavat Benningtonia hauskaksi, kunnianhimoiseksi, luovaksi ja kiltiksi ihmiseksi.

- Yritämme muistuttaa itseämme siitä, että ne demonit, jotka veivät sinut meiltä pois, olivat koko ajan osa tätä sopimusta. Sillä se tapa, jolla lauloit demoneista, oli syy siihen, miksi ihmiset alun perin rakastuivat sinuun. Esittelit ne pelottomasti ja sen avulla myös toit meidät kaikki yhteen ja opetit meidät inhimillisiksi. Sinulla oli suuri sydän.

Kuva 9. Ote Iltalehden artikkelista. Julkaistu 24.7.2017 kello 18.06.

Alkuperäisessä Facebook-päivityksessä toistuvat tutut teemat: kuoleman pyhäksi tekevä vaikutus ja sisäisten demonien kanssa kamppailu. Ne on nostettu esiin myös Iltalehden artikkelissa, josta on jätetty pois päivityksen loppuosan kiitokset Chesteriä kohtaan ja pohdinnat yhtyeen tulevaisuudesta. Lisäksi pois on jätetty yhtyeen linkittämä verkkosivusto Chester.LinkinPark.com, jolle on listattu itsetuhoisuuteen auttavien tahojen yhteystietoja sekä Chesteriä käsitteleviä Instagram-julkaisuja, jotka päivittyvät sivustolle reaaliajassa. Näin ollen Iltalehden julkaisussa painotetaan jälleen kuolemantapauksen liikuttavia yksityiskohtia sekä taustoitetaan kuolemaa henkilökohtaisen kamppailun tematiikan avulla. Samalla muistelun voima tuodaan esiin uutisoimalla yhtyeen omasta, jokseenkin odotetusta lausunnosta asiaan. Kuolleesta myös konstruoidaan kuva hyvänä ja syvästi inhimillisenä ihmisenä (ks. myös Sumiala 2014).

Poikkeuksena tällaiseen myönteiseen, ”pyhäksi tekevään” muisteluun julkaistiin Ilta-Sanomissa itsemurhaa seuranneena aamupäivänä myös artikkeli otsikolla ”Tunnetun hevitaristin purkaus Chester Benningtonin kuolemasta hätkähdytti somessa – ’Huono aika moiselle kommentille’⁴⁰. Tässä julkaisussa kerrotaan sosiaalisessa mediassa paheksuntaa herättäneestä julkisesta Facebook-päivityksestä, jossa Linkin Parkin edustaman nu metal -tyylisuunnan pioneerina pidettävän Korn-yhtyeen kitaristi Brian ”Head” Welch muun muassa haukkui Benningtonia pelkuriksi ja tuomitsi itsemurhan kovasanaisesti. Ilta-Sanomien jutussa tätä Facebook-päivitystä siteerataan käännöksellä, ja uutisen yhteyteen on upotettu alkuperäinen päivitys, joka aineistonkeruun hetkellä oli jo poistettu. Ilta-Sanomien julkaisussa siteerataan myös Welchin omien Facebook-seuraajien kommentteja hänen päivitykseensä. Näissä kommentteissa nimettömäksi jätetyt henkilöt tuomitsevat Welchin kommentit. Toisaalta julkaisu päättyy sitaattiin, jossa joku kommentoija ymmärtää Welchin ”purkausta”.

⁴⁰ Ilta-Sanomien 21.7.2017 kello 11.33. Toimittaja Mikko Juuti.

Juttu siis koostuu käytännössä sosiaalisen median sisältöjen valikoinnista ja suomennoksista vailla muuta toimitustyötä. Sosiaalisen median päivityksiä problematisoidaan lähinnä valikoimalla ne sisällöt, jotka suomennetaan ja nostetaan esiin iltapäivälehdien verkkosivuston lukijalle. Artikkelin tarkoitus näyttäisi olevan vain huomion hakeminen ja kiinnittäminen johonkin ennalta kuratoituun asiaan: yleisöä ikään kuin ohjataan jälleen kiinnittymään tiettyihin aiheisiin ja toisaalta tuntemaan jotakin niiden äärellä. (Vrt. Hietala 2007; Sumiala 2014.) Lukijaa kutsutaan neuvottelemaan itsensä kanssa siitä, saako itsemurhan tehneen tuomita teostaan tarjoamalla uutisessa hienovireisesti vaihtoehtoja puolesta ja vastaan. Otsikon ja uutisen pääasiallisen sisällön perusteella voidaan päätellä, että itsemurhaan kuollutta henkilöä ei saisi moralisoida, ainakaan lähes välittömästi kuoleman jälkeen. Pääpainon tulisi olla surun tunteissa.

Juuri mediatuotannon laajempi kutsu tulla suremaan kuollutta julkisuudenhenkilöä on erikoinen yhdistelmä aiheen psykologisointia ja emotionaalisia ja yhteisöllisiä ennakkoletuksia. Benningtonin kuoleman ritualisointi myös suomalaiselle yleisölle asettuu periaatteellisella tasolla samaan kategoriaan prinsessa Dianan, Estonian uppoamisen ja muiden vastaavien ”mediasurujen” kanssa, vaikka tässä tapauksessa niin kuoleman ja sen uutisoinnin vaikutusten kuin uutisoinnin volyyminkin voidaan sanoa olevan huomattavasti pienemmässä roolissa kuin edellä mainituissa tapahtumissa. Silti myös Benningtonin kuoleman mediakäsittelyssä voidaan Hietalaa mukaillen nähdä samanlaista yleisölle tuotettua surun fiktiivistäkin ritualisointia. Tämän ritualisoinnin aiheuttamat tunteet ovat yleisölle yhtä aitoja ja todellisia kuin esimerkiksi lähiomaisen menettämisen aiheuttama suru. Tällaiset rituaalit ovat myös terapeuttisia, sillä niiden avulla yleisö voi käsitellä omaa kuolemanpelkoaan ja toisaalta myös menettämisenpelkoaan. Samalla ne myös terapoivat ihmisiä kulttuurisesti tarjoamalla selviytymiskeinoja menetykseen. (Hietala 2007, 44.)

Ruuskanen kuitenkin problematisoi tätä teoretisointia nostamalla esiin, kuinka tällainen yhteisöllinen sureminen – ja erityisesti julkinen kutsu siihen – ei välttämättä onnistu herättämään surua. Ruuskanen väittää, että iltapäiväjournalismin representoima kollektiivinen suru eroaa psykologisena prosessina muusta, henkilökohtaisesta suremisesta. Kuolleeseen voi identifioitua itsensä tai lähipiirinsä kautta, mutta Ruuskanen nimittää tätä ennemminkin ”traagisuuden efektin kokemukseksi”, jossa uutiset kuolemasta järkyttävät, pysäyttävät ja luovat epävarmuutta. Ruuskanen erottaa tämän kokemuksen henkilökohtaisesta surusta. (Ruuskanen 2010, 266–267.) Oma näkemykseni asiasta on jossakin Hietalan ja Ruuskasen välimaastossa. Siinä, missä kollektiivinen suru

– tai kutsu siihen – voi toimia myös yksilön itsereflektiivisenä aidon surun kokemuksena, se voi olla myös karnevalisoitu performanssi. Performanssissa lukija ikään kuin hyväksyy konstruoituun suremiseen liittyvät yhteiset rituaalit ja heittäytyy niiden vietäväksi sen aikaa, jonka viettää aiheen parissa. Näin uutisteollisuus on samalla myös elämysteollisuutta, jossa uutisen lukija – tai kuluttaja – ottaa uutisista irti jotakin tunnepitoista ja jatkaa sitten matkaansa kohti seuraavaa uutiselämystä.

4.4 Somejournalismi

Kuolemaa seuranneen päivän uutisessa Benningtonista laulamassa nuorelle fanilleen⁴¹ käytetään useita korostuneen tunteellisia ilmaisuja. Jo otsikossa viitataan hieman kömpelösti videon ”sattuvan nyt sydämeen”. Itse artikkeli alkaa kuvalla, jonka lähteeksi on merkitty Facebook. Kuvassa on kuvakaappauksia Linkin Parkin Facebook-sivulla julkaisemasta videosta:

Linkin Parkin Chester Bennington laulaa hittiään nuorelle fanille – tämä video sattuu nyt sydämeen

Kuvakaappaus videolta, jossa Chester Bennington laulaa suoraan fanin sydämeen. (KUVA: Facebook)

Kuva 10. Ote Ilta-Sanomien artikkelista. Julkaistu 21.7.2017 kello 9.19, päivitetty kello 10.02.

Artikkeli alkaa lauseella, jonka mukaan Benningtonin kuolema ”järkyttää rockmaailmaa”. Sen jälkeen toimittaja referoi TMZ:n kertomia tietoja tarinanomaisesti. Bennington oli lentänyt kotiin perhelomaltaan ja ”tappanut itsensä” seuraavana yönä tai aamupäivänä. Linkin Parkin toinen jäsen saapui Benningtonin asunnolle poliisien jälkeen

⁴¹ Ilta-Sanomien 21.7.2017 kello 9.19, päivitetty kello 10.02. Toimittaja Pauliina Leinonen.

hakeakseen Benningtonin samalle päivälle suunniteltuihin bändikuvauksiin. Tässä välissä juttuun on sujautettu lause: ”Kuolema tuli sokkina kaikille.” Sen jälkeen palataan jälleen tapahtumakuvaukseen: Linkin Park julkaisi kuolinpäivänä sivuillaan uuden musiikkivideon ”tietämättä tulevasta suru-uutisesta”. Linkin Parkin piti jatkaa kiertuettaan seuraavalla viikolla. Artikkelin on tämän jälkeen upotettu uusi, virallinen Warnerin julkaisema musiikkivideo YouTube-videopalvelusta. Sen jälkeen jutussa kommentoidaan tapahtumia jälleen tunteisiin vetoavasti:

Arvostetun ja äärimmäisen lahjakkaan laulajan kuolema järkyttää koko rockmaailmaa. Yhtyeen FB-sivuilla oleva video on koskettava esimerkki siitä, kuinka tärkeää Linkin Parkin musiikki on monille. 19. kesäkuuta julkaistulla videolla Bennington laulaa yhteensä megahitin *Crawlingin* kertosaetta hitaammalla tempolla ja omistaa sen selkeästi nuorelle tytölle.

Crawling in my skin

These wounds they will not heal

Fear is how I fall

Confusing what is real

Nuori fani seuraa keikkaa äitinsä rinnalla, kun Bennington laskeutuu lavalta heidän eteensä. Tytön ilmeestä näkee, kuinka merkityksellinen hetki hänelle on. Kahden pienen tyttären isä asettaa kätensä tytön päälle, kumartuu tämän puoleen ja haluaa lopuksi.

Kuva 11. Ote Ilta-Sanomien uutisesta 21.7.2017 kello 9.19, päivitetty kello 10.02.

Juttu päättyy videoon keikkatilanteesta, Linkin Parkin aiheesta tekemän Facebook-julkaisun käännökseen ja Benningtonin lesken julkaisemaan Twitter-kuvaan, jota edeltää tieto Benningtonin kuudesta lapsesta, joista kolme nuorinta yhdessä hänen leskensä kanssa.

Jutussa korostetaan kuoleman järkyttävyyttä, Benningtonin lahjakkuutta ja lopuksi vielä tämän perhe-elämää ja isyyttä. Hieman erikoisena voitaneen pitää suoraa kappaleen sanoitusten käyttöä. Sillä pyritään mitä ilmeisimmin painottamaan *Crawling*-kappaleen sanojen synkkää, jopa enteellistä sävyä: haavat eivät parane, vaikka niitä kuinka yrittäisi parantaa, ja lopulta todellisuudentaju järkkyy kaiken tuskan painosta. Toisaalta sanat auttavat seuraamaan videota.

Journalistiset esitykset koetaan yhteisen surun näyttäjänä ja surutyön tukijana, etenkin silloin, kun yksittäisen ihmisen tunteita on vaikea rinnastaa yhteiskunnallisesti

merkittävään tietoon. Journalismin koetaan olevan velvollinen kertomaan tarinoita ihmisten kohtaloista, sillä näin journalismi toteuttaa ”sielunhoidollista” tehtävänsä. (Raittila et al. 2008, 150.) Niinpä tarinallistamalla Benningtonin kohtaloa media pyrkii tarjoamaan lohtua ja surunkäsittelyä yleisölle.

Tämä julkaisu on myös erittäin mielenkiintoinen esimerkki siitä, kuinka iltapäivälehtien uutisoinnissa sosiaalinen media on sangen huomattavassa roolissa. Jutussa käytetään suorana materiaalina tai uutislähteenä niin Facebookia, YouTubea kuin Twitteriäkin. Varsinaista julkaisua – ”uutista” – ei edes olisi ilman Linkin Parkin Facebook-julkaisua. Näin ollen uutistuotanto kommunikoi yleisölleen vahvasti sidoksissa sosiaalisen median sisältöihin: juttuja tuodaan lukijoiden klikattavaksi paitsi niiden koetun merkittävyyden, myös niiden sosiaalisessa mediassa saaneen huomion johdosta. Samanlaista ”somejournalismia” edustavat myös monet muut aineiston artikkelit.⁴²

Siinä, missä vielä 2000-luvun loppupuolella puhuttiin median ”iltapäivälehtimäistymisestä”, eli tabloidisaatiosta (Kivioja 2008, 205)⁴³, uskon, että tulevaisuudessa 2010-luvun loppupuolelta voidaan käyttää sosiaalisesta mediasta puhekieleen vakiintuvaa ”someutumisen” tai ”somejournalismin” käsitettä. Sosiaalisen median sisällöt ovat levittäytyneet laajasti ympäri verkon uutisympäristöjä, mikä jo aineistoni pohjalta tarkasteltuna muuttaa uutisoinnin sisältöä ja luonnetta. Aiheita valikoidaan sen perusteella, mitä ihmiset – niin julkkikset kuin muutkin – julkaisevat sosiaalisen median kanavissa. Näiden nostojen pohjalta voidaan sanoa, että sosiaalinen media on ikään kuin katalogi, josta huomiota saaneet tai muuten tärkeältä, kiinnostavalta tai sensaationhakuiselta vaikuttavat sisällöt voidaan ottaa (kaupallisen) uutisoinnin keskiöön. (Vrt. Herkman 2009.)

Voitaneen lisäksi todeta, että tällaista journalismia, joka perustuu ulkomaisten lähteiden ja sosiaalisen median sisältöjen kääntämiseen, referointiin ja robottimaiseen toistamiseen ei olisi varmaankaan vaikea toteuttaa ilman ihmisen, toimittajan, osallisuutta. Juuri tällainen artikkelien heikko tai lähes olematon oma toimituksellinen sisältö voidaan nähdä yhtenä syynä journalismin nykyiseen heikkoon laatuun. On vaikeaa ennustaa, saako tällainen somejournalismi tulevaisuudessa vastavoimakseen taustoittavia, tutkivia journalistisia sisältöjä. Mahdollista on, että perinteinen uutisjournalismi murenee lopulta

⁴² Esim. artikkeli otsikolla ”Linkin Park -laulajan vaimon Twitter-tili kaapattiin vain tunteja miehen kuoleman jälkeen –sairaat (sic) viestit levisivät maailmalle” (Ilta-Sanomat 21.7.2017 kello 22.06, toimittaja Mira Sharma) lukeutuu somejournalistisiin julkaisuihin. Tämän julkaisun sisältönä oli kuvailla Benningtonin lesken kaapatulle Twitter-tilille julkaistuja häirikköviestejä sekä yleisön reaktioita niihin.

⁴³ Tabloidisaatiosta ks. tarkemmin esim. Sparks (2000), Esser (1999) ja Kivioja (2008).

esimerkiksi tekoälyn suorittamaksi uutistuotannoksi, joka rakentaa monimutkaisten algoritmien pohjalta uutiset sosiaalisen median sisällöistä.

Toisaalta on syytä huomioida, että verkkojournalismia tekevät usein mediatalon kokemattomimmat toimittajat, jotka ikänsä puolesta ovat tottuneita teknologian kanssa toimimiseen. He eivät monesti saa juuri lainkaan apua kokeneemilta tekijöiltä, mikä pahentaa tulos- ja tuottavuuspaineiden pohjalta tehtyä klikkijournalismi-ilmiötä. (Pöyhtäri et al. 2016, 11.) Väitän, että samasta syystä myös somejournalismi on niin vahvasti esillä: kokemattomien toimittajien on helppoa etsiä uutisia sosiaalisesta mediasta, kun oma uutiskynä ei ole vielä ehtinyt terävöityä tutkivampien juttujen tuottamiseen. Aihe liittyy myös resursseihin. Kiireessä sosiaalisen median tarjoamat sisällöt ovat helposti saatavilla ja niihin on myös helppo tarttua etenkin silloin, kun näkee kilpailijoiden tarttuvan vastaaviin sisältöihin uutislähteinään. Näin ollen voitaneen pitää luonnollisena, että verkkosivustojen uutistodellisuus on tätä 2010-luvun lopussa. En tämän tutkielman puitteissa vertaile verkkosisältöä painettuun sisältöön, joten en ota kantaa painetun lehden journalistiseen tasoon.

4.5 Kesken jäänyt elämä ja itsemurhauutisoinnin sensaationhakuisuus

Oman lisänsä itsemurhasta uutisoimiseen tuovat julkaisut, joissa kuvaillaan Benningtonin elämän viimeisiä aikoja. Näitä löytyi aineistosta niin heti kuolemaa seuranneena päivänä kuin myöhemminkin. Esimerkiksi artikkelissa ”Itsemurhan tehneen Linkin Park -laulajan viimeinen haastattelu julki – synkkää luettavaa: ’Voin joko luovuttaa ja kuolla tai taistella’”⁴⁴ käydään läpi Benningtonin elämää siinä valossa, jollaisessa se näyttäytyi ennen itsemurha-aktin toteuttamista.

Ilta-Sanomat käyttää viimeistä haastattelua kuvaavassa uutisessaan lähteenä brittiläisten Mirrorin ja Daily Mailin sekä kuolemasta ensimmäisenä uutisoineen TMZ:n verkkosivujen artikkeleita. Ilta-Sanomien referaatissa Benningtonin oletetusta viimeisestä haastattelusta lukijaa ohjataan jälleen jo otsikossa tuntemaan jotakin. Brittiläisissä uutisissa on listattu loppuun itsetuhoisuuteen auttavia viranomaistahoja. Ilta-Sanomien julkaisussa ei ole toimittu samoin, vaan juttu päättyy kuvailuun Benningtonin mielenterveys- ja päihdeongelmista. Toisaalta siinä, missä brittilehdet kommentoivat aihetta hienovaraisemmin, uutisen alkuperäislähde, yhdysvaltalainen TMZ-verkkosivusto suorastaan mässäilee aiheella. TMZ:n jutuissa aiheesta esimerkiksi

⁴⁴ Ilta-Sanomat 21.7.2017 kello 17.17. Toimittaja Mira Sharma.

kuvailaan tarkasti itsemurhan tapahtumapaikka ja jopa hirttäytymisessä käytetty vyö sekä käytetään kuvituksena Benningtonin ystävän Chris Cornellin kuolinpaikan kuvamateriaalia, jossa näkyy verta ja lääkepurkkeja.⁴⁵ Tämä sopii TMZ:n muuhun linjaan, joka on juuri julkkiksia ja heidän elämäntapahtumiaan laajasti paljastava (Turner 2010, 11–12) ja graafisin yksityiskohdin aiheitaan käsittelevä sivusto.

Tällä suppealla otannalla kansainvälisistä verrokeista voitaneen todeta, että suomalainen uutisointi itsemurhasta asettuu Dumonin & Portzkyn itsemurhauutisoinnin ohjeiston noudattamisessa janan keskivaiheille, mikäli Mirrorin ja Daily Mailin hienovaraista ja ennaltaehkäisevää linjaa voidaan pitää esimerkillisenä ja TMZ:n linjaa sensationalisena ja mässäilevänä. TMZ:kin kertoo kuitenkin yhteistietoja auttaviin tahoihin osana omaa uutisointiaan. Onkin erikoista, ettei suomalaisen iltapäivälehdistön uutisoinnissa hyödynnetä lainkaan suomalaisten itsemurhaa ehkäisevien tahojen yhteistietoja tai muuten neuvota lainkaan itsetuhoisuuteen liittyvissä asioissa, vaan aihe ikään kuin vaietaan kuoliaaksi sen sijaan, että ongelma tunnustettaisiin muunakin kuin ”vain” julkkiksille tapahtuvana tragediana. Toisaalta kyse voi olla myös toimituksellisesta linjasta tai kansainvälisellä tasolla esimerkiksi vastuuvapautuslausekkeista, joten on vaikea määrittää tarkalleen, mistä suomalaisen iltapäivälehdistön vaikeneminen avuntarjoajista johtuu.

Iltalehden jutussa otsikolla ”Chester Benningtonista outoja yksityiskohtia julki – osti talon vain hetkeä ennen kuolemaansa”⁴⁶ puolestaan käydään läpi, kuinka Bennington osti talon perheelleen kaksi kuukautta ennen kuolemaansa. Jutussa käytetään jälleen lähteenä TMZ-sivustoa, ja Benningtonin kerrotaan käyttäytyneen bändikavereidensa mielestä ”aivan toisin kuin perinteisen itsemurhaa hautovan ihmisen”. Tämä näkemys on erittäin problemaattinen sen tiedon valossa, että itsemurha ei aina näy päällepäin (Holopainen & Partonen 2014, 206). Onkin siis syytä pohtia, millainen on ”perinteinen itsemurhaa hautova ihminen”, millaista on tällaisen ihmisen käytös? Juttu jatkuu ja päättyy seuraavasti:

⁴⁵ TMZ.com. ”Linkin Park Singer Chester Bennington Hanging Almost Identical to Chris Cornell Suicide”. Julkaistu 21.7.2017 kello 1.00 paikallista aikaa. <http://www.tMZ.com/2017/07/21/chester-bennington-suicide-hanging-linkin-park-chris-cornell/>. Linkki tarkastettu 27.3.2018.

⁴⁶ Iltalehti 25.7.2017 kello 15.36. Toimittaja Leena Ylimutka.

- Hän puhui tulevaisuuden suunnitelmistaan innostuneesti, bändikaverit ovat kertoneet.
 - Chester kertoi hiljattain, että hän on onnellinen, muusikko Nikki Sixx kirjoitti Twitterissä kuolinuutisen tultua julki.
 - Hän osti täydellisen kodin perheelleen, ja vain pari kuukautta sen jälkeen riisti itseltään hengen. Se on yhtälö, jossa ei ole järkeä, TMZ-julkaisussa spekuloidaan.
- Bennington löydettiin kuolleen yksityisasunnosta Los Angelesista hieman kello yhdeksän jälkeen paikallista aikaa. Hän oli kuollessaan vain 41-vuotias. Hänet löydettiin hirttäytyneenä.
- Sivuston mukaan Chesterin perhe sulkeutui taloon kahdeksaksi päiväksi lähipiiriin kanssa.
- Ystävien lausuntojen perusteella voisi päätellä, että Chesterin itsemurhapäätös oli äkillinen.

Kuva 12. Ote Iltalehden artikkelista. Julkaistu 25.7.2017 kello 15.36.

Iltalehden toimittaja kommentoi varsinaista lähdettä ainoastaan sivulauseessa ”TMZ-julkaisussa spekuloidaan”. Jutussa ei lainkaan muutoin problematisoida koko uutisoinnin tarkoitusta: onko tarkoitus perata yksittäisen julkisuudenhenkilön itsemurhan yksityiskohtia vai ehkäpä journalististen hyveiden mukaisesti kertoa jotakin laajemmin yhteiskunnasta tai jostakin ilmiöstä? Valitettavasti tällaisesta uutisoinnista jää lukijalle herkästi vaikutelma journalismin huonosta laadusta, sillä viihdeuutisoinnin nimissä juttuja haetaan sensationalisista lähteistä ilman lukijalle välittyvää perustelua jutun tärkeydestä tai merkittävydestä. Tämä tukee Pietilän näkemystä, jonka mukaan lööppi- ja kansiaiheisiin tulee liittyä draamaa, jotta niiden kerronnallinen vetovoima säilyy. Lukijat eivät ole kiinnostuneita arkisuudesta ja tavanomaisuudesta. (Pietilä 2007, 58.)

Vaikka Pietilän havainnot sijoittuvat näiltä osin painettuun mediaan, väittäisin saman pätevän myös verkkouutisoinnin kärkiuutisiin, eli etusivulla ensimmäisenä uutisoituihin aiheisiin. Lisäksi nykyisessä verkkomediassa englanninkielisistä alkuperäisjutuista poimitaan ja käännetään valikoidusti kohtia sieltä täältä, niitä ei arvioida tai problematisoida juuri mitenkään, jutuissa käytetään ja kierrätetään sosiaalisen median sisältöjä ja julkaisujen varsinainen tiedollinen anti jättää toivomisen varaa myös itsemurhien ehkäisyn näkökulmasta. On vaikeaa nähdä Benningtonin itsemurhan esiin nostamiseen ja aiheen kierrättämiseen muita motiiveja kuin tunnekuohujen myyvyys ja sensaatiojournalismiin perustuva tuloshakuisuus. Toisaalta julkisuutisointi sopii hyvin nykyiseen mediamaisemaan, jossa juuri uutisten nopea kierto ja viihteellistynyt sisältö tarjoavat hyvän mahdollisuuden julkaista useita lyhyitä pätkä uutisia aiheen tiimoilta (Turner 2010, 12).

Itsemurhan uutisointi liittyy myös kuoleman ritualisaatioon, jossa uutismedia toistaa perinteisistä kuolemanrituaaleista suru-, hautaus- ja muistorituaaleja osana uutisointiaan (Sumiala 2014, 147). Näiden rituaalien esiin nostamisella media siis osallistuu kuolemaan liitettyjen kulttuuristen merkitysten vahvistamiseen ja korostamiseen, ja tarjoilee suomalaiselle yleisölle rituaalisia tapoja käsitellä itsemurhakuolemaa, semminkin, kun itsemurha koskettaa suomalaista yleisöä aiheen yleisyyden johdosta. Suomessa tehdään Euroopan unionin keskiarvoon verrattuna ja väestön määrään suhteutettuna kolmanneksi eniten itsemurhia (Hakola et al. 2014, 18.)

Benningtonin kesken jäänyttä elämää korostetaan myös uutisella⁴⁷ suositusta yhdysvaltalaisesta viihdeohjelma Carpool Karaokesta, jonka kuvauksiin Bennington osallistui bänditovereidensa Mike Shinodan ja Joe Hahnin kanssa kuusi päivää ennen kuolemaansa.⁴⁸ Uutisessa näytetään yhtyeen Twitter-julkaisu aiheeseen liittyen. Artikkelijä jatkaa kertomalla kuvasta, kuinka Chester ”poseeraa iloisesti hymyillen” siinä yhdessä bändikavereidensa kanssa. Sen jälkeen artikkelissa kerrotaan suosituksen näyttelijän, joka myös poseeraa kuvassa, ”ilmaiseen välittömästi suruvalittelunsa” sen jälkeen, kun tieto Benningtonin kuolemasta tuli julki. Jälleen kerran muistelun nopeutta painotetaan, ja juttuun on myös käännetty tämä – mitä ilmeisimmin Twitterissä – ilmaistu suruvalittelu, jossa näyttelijä kertoo sangen esimerkillisesti olevansa shokissa, sydämensä särkyneen ja ajatustensa ja rukoustensa olevan Chesterissä, hänen perheessään ja ystäväissään. Tämän jälkeen jutussa todetaan, että vielä ei ole varmaa, julkaistaanko ohjelmaa koskaan. Artikkelijä päättyy vielä seuraavasti:

Chester Benningtonin kuolema paljastui myöhemmin itsemurhaksi. Jälkeen päin on selvinnyt, ettei mikään miehen käytöksessä antanut viitteitä siihen, että hän kantoi mielessään näin raskaita ajatuksia.

Kuva 13. Ote Iltalehden uutisesta, julkaistu 26.7.2017 kello 10.01.

Viimeisen kappaleen alla on lisäksi kuva Benningtonista, ja lisäksi kuvateksti jatkaa samasta aiheesta: ”Chester Benningtonin itsemurha puhuttaa yhä. Ystävien mukaan mikään ei viitannut näin synkkään ratkaisuun.”

Aiheen käsittely etäältä, ikään kuin se tapahtuisi vain jossain kaukana jollekulle toiselle, korostaa sen tabuluonnetta. Asiat todetaan mahdollisimman yksinkertaisesti, pelkistetysti

⁴⁷ ”Linkin Park osallistui Carpool Karaokeen vain kuusi päivää ennen Chesterin kuolemaa – katso kuva”. Iltalehti 26.7.2017 kello 10.01. Toimittaja Leena Ylimutka.

⁴⁸ Toinen Carpool Karaokea käsittelevä uutinen julkaistiin elokuussa otsikolla ”Chester Benningtonin perhe kiittää James Cordenia huomaavaisuudesta – jakso toteutetaan (sic) Benningtonin perheen toiveiden mukaan” (Iltalehti 10.8.2017 kello 7.13, toimittaja Julia Aalto-Setälä). Olen jättänyt tämän artikkelin pois analyysistäni, sillä sen herättämät huomiot toistuivat jo muussa käsittelyssä.

ja lainkaan niitä kommentoimatta. Aivan kuin ”raskaat ajatukset” ja ”synkkä ratkaisu” olisivat jotakin ihmisyydelle vierasta, jotakin, josta tulee vaieta. Uutiset kerrotaan sensaatiomaisesti, muttei niissä edes yritetä ratkoa näitä ihmismielen mysteerejä, tehdä niitä lukijalle tutummaksi, saati pyritä tarjoamaan lainkaan ratkaisuja tai edes herätetä kysymään, mistä tämä kaikki johtuu (vrt. Holopainen & Patronen 2014; ks. myös Zhang et al. 2013). Ikään kuin toimituksissa tiedostettaisiin aiheen kiinnostavuus ja merkittävyys, muttei kuitenkaan uskalleta oikeasti lähestyä sitä.

Benningtonin kuoleman jälkeen myös hänen perheenjäsenensä pääsivät uutisoinnin kohteeksi, pääasiassa sosiaalisen median toimintansa kautta. Syyskuussa Iltalehti uutisoi Talinda Benningtonista otsikolla ”Linkin Park -laulajan vaimo jakoi viimeisen videon Chester Benningtonista: ’Vain 36 tuntia ennen hänen kuolemaansa’”⁴⁹. Uutisen sisältönä on, kuinka Chesterin leski Talinda jakoi tuntemattomaksi jääneessä sosiaalisessa mediassa videon miehestään. Video oli Talinda Benningtonin mukaan kuvattu 36 tuntia ennen Chesterin kuolemaa. Videolla Chester syö karkkeja lastensa kanssa. Iltalehden mukaan Talinda kuvasi videon itse ja kertoi saatetekstissään videon olevan henkilökohtaisin hänen koskaan jakamansa. Tämän jälkeen uutisessa on käännetty siteeraus Talinda Benningtonin saatesanoista, ja näiden jälkeen itse video on upotettu osaksi uutista. Sen jälkeen uutisessa kerrotaan Benningtonin ”löytyneen kuolleenä yksityisasunnosta heinäkuussa 2017”. Heti tätä lausetta seuraa lause, jossa Benningtonin kerrotaan ”tiedetyksi kamppailleen vuosien ajan alkoholia, päihteitä ja masennusta vastaan”. Tämän jälkeen julkaisussa kerrotaan parilla virkkeellä Linkin Park -yhtyeen historiasta.

Juttu päättyy kuvaan mikrofoniin huutavasta Chesteristä kuvatekstillä: ”Chester Benningtonin kuolema järkytti faneja ympäri maailman.” Vielä kuvan jälkeen toistetaan jo aiemmin Iltalehden Carpool Karaokesta kertovan jutun yhteydessä käytetty kuvateksti: ”Chester Benningtonin itsemurha puhuttaa yhä. Ystävän ja perheen mukaan mikään ei viitannut näin synkkään ratkaisuun.” Tällainen samojen lauseiden toistaminen on tyypillistä kierrättävää verkkouutisointia, jossa kuoleman rituaalit leviävät paitsi kierrätyksen (*circulation*), myös remediaation (*remediation*) kautta (Sumiala 2010, 137)⁵⁰. Remediaatiolla tarkoitetaan semioottisesti jonkun median esittämistä toisessa mediassa, esimerkiksi maalausta elokuvassa (Tieteen termipankki, viitattu 26.5.2018).

⁴⁹ Iltalehti 19.9.2017 kello 19.59. Toimittaja Julia Aalto-Setälä.

⁵⁰ Kierrätyksestä ja remediaatiosta tarkemmin ks. esim. Bolter & Grusin 1999; Latour 2005; Appadurai 2006.

Kierrätyksen myötä median kuoleman rituaalit merkityksellistyvät ja suhteutuvat aiempiin kuoleman rituaaleihin, joita samankaltaiset tapahtumat ovat synnyttäneet (mt.). Remedioituneet kuoleman rituaalit muovaavat edelleen myös tulevien tapahtumien tulkintoja (Sumiala 2010, 138). Benningtonin itsemurhan käsittely osana itsemurhan tehneiden julkisuudenhenkilöiden, ”kärsvien taiteilijoiden”, jatkumoa asettuu siis rituaalisesti siihen paikkaan, jossa seuraavakin mahdollinen itsemurhan tekijä muusikko nähdään kulttuurisesti mytologisena hahmona. Tämä seuraava ”kärsvä taiteilija” asettuu nimittäin samaan kategoriaan kuin Chris Cornell ja Chester Bennington lukuisine edeltäjinään. Lisäksi median surun ja kuoleman diskurssit ja representaatiot pitävät yllä myyttistä kertomusta demoniensa kanssa kamppailevista taiteilijoista, jotka lopulta lankeavat ja samalla lunastavat paikkansa osana kärsvien taiteilijoiden traagista saagaa ja historiankirjoitusta.

Niemisen ja Pantin mukaan lukijan tulkinta kontekstista syntyy tämän kohdatessa mediatekstin. Kun lukija kohtaa tekstin, hän yhdistää siihen oman henkilöhistoriansa ja luo näin tilanteelle oman kontekstinsa. Kontekstiin, ja siten myös tulkintaan, vaikuttavat lukuisat lukijan oman elämänpiirin tekijät, kuten esimerkiksi ikä, sukupuoli, sosiaalinen tausta, elämäntilanne, makutottumukset... Myös itse lukutilanne vaikuttaa tulkintaan ja kontekstiin: millainen mieliala lukijalla on, missä hän on uutisen lukiessaan ja onko hänellä kiire. (Nieminen & Pantti 2012, 109.) Niinpä sama uutinen ei vaikuta kaikkiin samalla tavalla, vaan lukija voi reagoida uutisoituun kuolemaan hyvin eri tavalla riippuen siitä, onko hän esimerkiksi itse juuri menettänyt jonkun läheisensä, onko hän tiennyt Linkin Parkin olemassaolosta tai onko hän itse kenties ollut masentunut ja saanut lohtua Benningtonin aiemmasta selviytymisen esimerkistä?

Vastapainoksi näille hienovaraisiksi tulkittaville, sosiaalisen median sisältöjä hyödyntäville uutisoineille iltapäivälehdet käsittelevät aihetta myös sensaationhakuisesti. Kumpikin iltapäivälehti julkaisi verkkosivuillaan uutisen julkisuuteen vuotaneesta hätäpuhelusta, Ilta-Sanomat ensin otsikolla ”Riipaiseva hätäpuhelu julki – suunniltaan ollut taloudenhoitaja löysi Linkin Parkin Chester Benningtonin ruumiin”⁵¹ ja reilun vartin kuluttua Iltalehti otsikolla ”Raastava hätäpuhelu

⁵¹ Ilta-Sanomat 25.7.2017 kello 9.13. Toimittaja Mikko Juuti.

julki – Linkin Park -laulajan ruumiin löytänyt taloudenhoitaja murtui täysin”⁵². Kummankin lehden lähteenä on brittiläinen Mirror-sivuston artikkeli⁵³.

Artikkeleissa referoidaan alkuperäisen lähteen sisältö tarkasti ja tarinanomaisesti (vrt. Pietilä 2007). Benningtonin autonkuljettaja tapasi Benningtonin taloudenhoitajan tämän löydettyä ruumiin, ja autonkuljettaja soitti hätäkeskukseen. Alkuperäinen artikkeli koostuu lähinnä Los Angelesin poliisin julkaiseman hätäpuhelun litteroinnista ja kuvailusta. Iltalehden juttu on lyhyempi kuin Ilta-Sanomien. Ensimmäinen keskittyy vain hätäpuheluun, Ilta-Sanomien juttu puolestaan on ennemminkin lähes suora käänös Mirrorin alkuperäisestä artikkelista, jonka lopussa myös taustoitetaan kuolemaa kertomalla uusista viranomaistiedoista. Niiden mukaan Bennington ei jättänyt itsemurhaviestiä, hänen huoneestaan löytyi pieni määrä alkoholijuomaa eikä hänelle oltu vielä tehty ruumiinavausta. Lisäksi jutun lopusta löytyy sitaatti Linkin Parkin tiedotteesta aiheeseen liittyen.

Artikkeleiden julkaisu vaikuttaa eettisesti katseltuna arveluttavalta: jutuissa mainitaan taloudenhoitajan ”nyyhkivän äänekkäästi taustalla” ja ”nyyhkyttävän ja itkevän lohduttomasti taustalla”, ja lisäksi taloudenhoitajan vointiin viitataan kummassakin otsikossa. On jokseenkin asiatonta käyttää tunnekuohun vallassa olevan ihmisen reaktiota osana uutisjuttua, joskin tällainen käytäntö on myös yleistä dramaattisista ja yllättävistä tapahtumista uutisoidessa, sillä kollektiivisen – tai kollektiiviseksi tehdyn – surun työstämisessä työvälineenä on usein yksittäisen ihmisen kokema suru (Raittila et al. 2008, 150). Kumpikaan suomalaisista iltapäivälehdistä ei kuitenkaan julkaissut itse hätäpuhelutallennetta, joka löytyy Mirrorin sivuilta. Tämän voitaneen sanoa olevan järkevä valinta, sillä suomalaisessa mediamaisemassa ei ole totuttu mässäilemään kuolemaan liittyvillä yksityiskohdilla samalla tapaa kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa.

Muita yksityisen piiriin mielletäviä aiheita, joista suomalaiset iltapäivälehdet uutisoivat, ovat Bennington hautajaiset, joista löytyy kaksijakoista materiaalia. Ensin kumpikin iltapäivälehti julkaisi hautajaisista oman uutisensa: Iltalehti otsikolla ”Linkin Park -laulaja Chester Bennington haudan lepoon – tiukat turvatoimet suojasivat yksityisyyttä”⁵⁴ ja Ilta-Sanomien otsikolla ”Linkin Parkin Chester Bennington haudattiin – ’kaunis

⁵² Iltalehti 25.7.2017 kello 9.36. Toimittaja Sarianne Tähtivaara.

⁵³ Mirror: ”Harrowing 911 call reveals Chester Bennington's body was found at home by distraught housekeeper and driver”. <http://www.mirror.co.uk/3am/celebrity-news/harrowing-911-call-reveals-chester-10865439>. Linkki tarkastettu 5.4.2018.

⁵⁴ Iltalehti 30.7.2017 kello 20.31. Toimittaja Olli Martela.

seremonia”⁵⁵. Tällä kertaa Iltalehden lähteenä on TMZ-viihdesivusto, kun taas Iltasanomat käyttää lähteenään BBC:n juttua, jonka lähteenä on kuitenkin sama TMZ:n artikkeli kuin Iltalehdelläkin.

Suomalaisten juttujen sävy eroaa hiukan toisistaan: Iltalehden jutussa painottuvat pragmaattiset seikat hautajaisten kulusta: tiukat turvatoimet, vain läheisten läsnäolo sekä kuvauskielto. Benningtonin kerrotaan jutussa tehneen itsemurhan ”pitkällisen masennuksen seurauksena”. Iltasanomien jutussa puolestaan korostuu hautajaisten tunnelmallinen puoli, sillä artikkelissa kerrotaan turvatoimien sijasta hautajaisvieraille jaetuista rannekkeista ja ”VIP-passeista”, ja jutun loppuun on upotettu tviitti, jossa muuan hautajaisvieras kuvailee seremoniaa kauniiksi. Tviitin yhteydessä on myös kuva hautajaisvieraan saamista rannekkeesta ja passista. Iltasanomien jutussa Benningtonin itsemurhaa ei mainita lainkaan, vaan painotus on kuolemassa ja ”haudan lepoon laskemisessa”. Iltasanomien versiossa hautajaisiin kerrotaan osallistuneen noin 200 henkilöä, mikä asettaa tapahtuman luonteen hieman erilaiseen valoon kuin Iltalehden jo ingressissä painottama ”pienen piirin” tilaisuus. Joka tapauksessa hautajaiset ovat merkittävä kuolemanrituaali paitsi median esityksissä, myös yksityisesti suomalaistenkin menetyksen hetkissä (Sumiala 2010, 131). On siis luonnollista, että hautajaisista uutisoidaan osana median kuoleman ritualisaatiota (mt., 110). Samalla kulttuuriset rituaalit saavat vahvistusta, ja globaalissa maailmassa kulttuuri ikään kuin tiivistyy entisestään, kun Suomessakin voidaan seurata yhdysvaltalaisista tunnistettavien symbolein tapahtuvaa rituaalia. On syytä huomioida, että median ritualisaatioon liittyy aina myös kysymyksiä vallasta (Sumiala 2010, 127).

Siinä, missä Iltalehden kuvituksena on runsaasti muiden julkaisujen käyttämä kuva Chesterin kuolinpaikalle tuoduista valokuvasta, kynttilästä ja kukista, käyttää Iltasanomat kuvituksena tätä kuvaa:

⁵⁵ Iltasanomat 31.7.2017 kello 16.52. Toimittaja Mikko Juuti.

Kuva 14. Kuva Ilta-Sanomien artikkelista, julkaistu 31.7.2017 kello 16.52. Kuvassa ei lähdetietoja.

Samaa kuvaa eivät käyttäneet BBC, saati Mirror, vaan valinta vaikuttaa olleen Ilta-Sanomien toimittajan. Siinä, missä suurin osa muustakin aineistossa käytetystä kuvituksesta on keikalta otettuja valokuvia, on tämän kuvan tunnelma selvästi erilainen. Kuvan voimakas värimaailma, Benningtonin asusteet ja irvistävä ilme ovat lähestulkoon leikkisiä valintoja hautajaisuutisen yhteyteen. Kuvan tarkoituksena voi nähdäkseni olla Benningtonin luonteen kuvailu: Benningtonia on useissa muissa uutisissa, haastatteluissa ja muissa lähteissä kuvattu valovoimaiseksi persoonaksi. Tästä kuvasta välittyy myös toisaalta jopa hieman makaaberi sävy: Benningtonin posket ovat lommolla, suu auki ja silmät peitettyinä. Tämä viittaa ruumiiseen.⁵⁶ Kuvan hallitseva violetti värimaailma yhdistyy niin ikään kuolemaan ja kärsimykseen, sillä violetti on yksi kristillisistä liturgisista väreistä.⁵⁷

Toisenlaista käsittelyä hautajaisista saavat uutiset elokuun loppupuolelta, jolloin Benningtonin ex-vaimo julkaisi Facebookissa pitkän kommentin hautajaisjärjestelyihin liittyen. Iltalehti julkaisi aiheesta artikkelin otsikolla ”Ex-vaimo lyttää Chester Benningtonin hautajaiset: ’Minua kuvottaa’”⁵⁸, Ilta-Sanomien puolestaan lähestyi samaa aihetta otsikolla ”Kova väite Chester Benningtonin ex-vaimolta: Edesmenneen Linkin Park -tähten poika ei saanut kutsua hautajaisiin – kitkerä Facebook-tilitys”⁵⁹.

⁵⁶ En tämän tutkielman puitteissa paneudu tarkemmin kuvajournalismin analyysiin. Kuvajournalismista ks. kuitenkin esim. Mäenpää & Seppänen (2007).

⁵⁷ Lisää liturgisista väreistä ks. esim. Evarts (1919).

⁵⁸ Iltalehti 25.8.2017 kello 22.18. Toimittaja Maija Knuutila.

⁵⁹ Ilta-Sanomien 26.8.2017 kello 15.13. Toimittaja Laura Glad.

Jälleen Iltalehden julkaisu on lyhyempi, ja siinä painotetaan Samantha Benningtonin kommentteja siitä, kuinka hautajaisvalmisteluissa kohdeltiin kaltoin häntä ja hänen ja Chester Benningtonin teini-ikäistä Draven-poikaansa. Jutussa todetaan, että Samantha Benningtonilla ”ei ole mitään hyvää sanottavaa ex-miehensä hautajaisista”, ja lisäksi Samanthan mainitaan olevan ”erityisen katkera” siitä, että Draven-poika ei saanut toteuttaa ”ainoa toivettaan” hautajaisiin liittyen, eli sisarustensa kanssa rukoilemista ja ruusukvartsikivien heittämistä mereen. Jutun lopussa kerrotaan Chesterin ja Samanthan eronneen vuonna 2005, taustoitetaan Chesterin avioliittohistoriaa ja lopulta kerrotaan hänen tehneen itsemurhan 20. heinäkuuta. Juttu päättyy Samantha Benningtonin Facebook-päivityksen upotukseen. Vaikka julkaisu voisi herättää voimakastakin ihmettelyä uutisarvostaan, se asettuu kuitenkin Sumialan kuvaileman julkkiksen kuolemaan liittyvän uutisoinnin kaavaan, jota kuvasin tarkemmin luvussa kolme (Sumiala 2010, 35–36) kuvatessaan läheisten elämää kuolemantapauksen jälkeen.

Ilta-Sanomien versiossa puolestaan taustoitetaan ensin Benningtonin kuolemaa, josta kerrotaan niin kuolinsyy kuin itsemurhan tekotapa ja -paikkakin. Sen jälkeen jutussa viitataan hautajaisten yksityiskohtiin, käytetään jälleen sosiaalisen median kommentteja ja kuvia hautajaisista sekä kerrotaan yksityiskohtia Chester ja Samantha Benningtonin avioliitosta. Lisäksi jutussa tuodaan esiin, kuinka Samantha Bennington ”julkaisee Instagram-tilillään paljon kuvia pojastaan” ja käytetään preferoivaa kuvaa asiasta. Sen jälkeen seuraa suomennettu sitaatti Samantha Benningtonin Facebook-julkaisusta ja perässä on upotuksena alkuperäinen Facebook-julkaisu Samantha Benningtonin – sittemmin poistetusta – päivityksestä, jota jutussa myös siteerataan ja referoidaan. Välissä on kuva Chester Benningtonista leskensä Talindan kanssa, ja sen jälkeen toimittaja taustoittaa vielä Benningtonin avioliittohistoriaa yhdysvaltalaisista julkkisten elämään keskittyvää People-lehden verkkosivustoa lähteenä käyttäen. Artikkelin päättyy Samantha Benningtonin väitteeseen, jonka mukaan hänen poikansa ”ei saanut tilaisuutta saattaa isäänsä haudan lepoon yhdessä muiden sisarusten kanssa”. Dramaattinen, kertomuksellinen ja negatiiviseen keskittyvä uutisointi kuvastaa samaa uutisten viihteellistymistä ja tarinavetoisuutta, joka määrittelee 2010-luvun verkkomedian uutismaisemaa (Pietilä 2007, 141–147).

Ilta-Sanomien julkaisussa kielenkäyttö on paljon runsaampaa ja värikkäämpää kuin Iltalehden artikkelissa. Ilta-Sanomissa esimerkiksi viitataan Samantha Benningtonin Facebook-ulostuloon ”tilityksenä” ja kerrotaan hänen ”päättäneen puhua suunsa puhtaaksi ex-miehensä kuoleman jälkeisistä tapahtumista”. Tämän jälkeen Ilta-Sanomien

kontekstuoi ”tilitystä” kertomalla, ettei Samantha ja Dravenia kutsuttu hautajaisiin, ja lisäksi mainitsemalla, että Chester ja Samantha avioituivat vuonna 1996 ja erosivat ”myrskyisesti” vuonna 2005. Lukija kutsutaankin kyseenalaistamaan tai vähintään arvioimaan Samantha Benningtonin kommentteja siinä valossa, että kyseessä on yli 10 vuoden takaisesta erosta mahdollisesti katkeroitunut ex-vaimo, joka kaiken lisäksi jätettiin kutsumatta ex-miehensä hautajaisiin. Samanthan Facebook-päivitykseen myös viitataan ”toisenlaisena näkökulmana hautajaisiin”. Alkuperäinen kuvaus hautajaisista kauniina seremoniana asetetaan siis kyseenalaiseksi nostamalla esiin toisenlainen kuvaus tapahtuneesta. Näin kuoleman ”isoa tarinaa” jatketaan sivujuonilla eteenpäin.

Aineiston loppupuolella korostuu elämän jatkuminen surullisesta kuolemantapauksesta huolimatta. Iltalehti uutisoi elokuun lopussa aiheesta otsikoilla ”Linkin Park vihjaa jatkavansa ilman Chester Benningtonia”⁶⁰ ja ”Itsemurhan tehneen Chester Benningtonin perhe perustaa hyväntekeväisyysjärjestön – tarkoituksena estää itsemurhia”⁶¹. Uutisessa Linkin Parkin tulevaisuudensuunnitelmista tuodaan esiin yhtyeen Twitterissä julkaisema lausunto, jonka mukaan Linkin Park aikoo järjestää Benningtonin muistoksi yleisötilaisuuden. Tämä yleisötilaisuus oli lopulta marraskuun puolivälissä järjestetty kolmituntinen muistokonsertti⁶². Uutiseen on myös käännetty itse julkaisun sisältö ja sen jälkeen käännetty useita nimettömäksi jätettyjä kommentteja, joita päivitys on saanut sosiaalisessa mediassa alleen. Valikoidut kommentit ovat hieman erikoisia, esimerkiksi ”– Tämä on väärin!” vaikuttaa irralliselta ilman mitään kontekstia.

Benningtonin perheen perustamasta hyväntekeväisyysjärjestöstä puolestaan kerrotaan Mirror-sivustoa lähteenä käyttäen seuraavaa:

Heinäkuussa menehtyneen Chester Benningtonin perhe kunnioittaa edesmennyttä laulajaa hyväntekeväisyysjärjestöllä. Kyseisen järjestön toiminta tulee keskittymään itsemurhien ehkäisemiseen. Benningtonin perhe suree muusikkoa ja toivoo järjestöstä olevan apua tulevaisuudessa.

Benningtonin perhe toivoo, että mahdollisimman moni itsemurha jäisi toteutumatta auttamalla ajoissa. He myös kannustavat hakeutumaan läheisten pariin ja välttämään yksinäisyyttä kaikin mahdollisin keinoin.

Kuva 15. Ote Iltalehden artikkelista, julkaistu 28.8.2017 kello 18.43.

⁶⁰ Iltalehti 23.8.2017 kello 21.56. Toimittaja Julia Aalto-Setälä.

⁶¹ Iltalehti 28.8.2017 kello 18.43. Toimittaja Julia Aalto-Setälä.

⁶² Konsertti ”Linkin Park & Friends Celebrate Life in Honor of Chester Bennington” julkaistiin suorana YouTube-videopalvelussa 27.10.2017. Konserttitaltiointi löytyy yhä palvelusta Linkin Parkin julkaisemana tätä kirjoittaessa 9.4.2018.

Jutun lopussa kuvataan lyhyesti Linkin Park -yhtyeen historiaa. Sen sijaan jutussa ei kerrota tarkemmin varsinaisesta hyväntekeväisyysjärjestöstä, saati tuoda juttuun mitään suomalaista kontekstia tai vertailukohtaa. Toisaalta tässä uutisessa tuodaan esiin itsemurhien ennaltaehkäisyn tärkeyttä, mitä voidaan pitää ansiona verrattuna aiempaan uutisointiin, jossa ennaltaehkäisevää aspektia ei juuri näy.

Merkillepantavaa on, että suurin osa iltapäivälehtien verkkosivustojen julkaisuista Benningtonin itsemurhaan liittyen on joko niin kutsuttujen tabloidilehtien verkkosivustojen materiaalista lähtöisin tai vaihtoehtoisesti sosiaalisen median sisällöistä ammennettua niin kutsuttua somejournalismia. Tämä on ymmärrettävää, sillä julkisuudenhenkilön kuolema asettuu median kentällä viihteen ja kulttuurin aihepiireihin aiheen vakavuudesta huolimatta, ja toisaalta Benningtonin kuolema tapahtui Yhdysvalloissa, josta on paljon lähdemateriaaliksi sopivaa viihdeuutisaineistoa saatavilla. Valittujen lähteiden käyttö tukee käsitystä suomalaisesta iltapäivälehdistöstä osana niin kutsuttua tabloidisaatiota, jossa demokraattisia arvoja kunnioittavan, ”vakavan” journalismin sijasta keskitytään sensaationhakuisiin viihdeuutisiin ja lööppeihin (Ruuskanen 2010, 86). Esimerkiksi yleisesti laadukkaiksi lehdiksi luetut yhdysvaltalainen The Guardian ja brittiläinen The Independent uutisoivat aiheesta kuolinpäivänä. Valitsemalla lähteeksi TMZ:n ja Daily Mailin kaltaiset sivustot suomalaiset iltapäivälehdet tekivät selkeän valinnan noudattamansa linjan osalta.

4.6 Julkisuudenhenkilön itsemurha sukupolvikokemuksena

Iltapäivälehtien uutisointi aiheesta jatkui kuolinpäivän jälkeen toisaalta myös muulla kuin referoivilla ”some-uutisilla”. Ilta-Sanomat käsitteli aihetta myös haastattelujutulla, jossa suomalainen mediapersoona ja muusikko Roope Salminen kertoi kuulumisiaan. Salminen kuuluu siihen sukupolveen, jonka teini-ikä ajoittui 2000-luvun alkuun, jolloin Linkin Park nautti mittavaa suosiota myös Suomessa. Pitkähkössä jutussa otsikolla ”Roope Salminen yllätti yleisön täysin kesken keikan – upea kunnianosoitus kuolleelle laulajalle: ’Päätimme, että on pakko tehdä jotain’”⁶³ Salminen kertoo muusta elämästään, perheestään ja kesän keikkarupeamastaan, mutta jutun alkupuoli on pyhitetty Benningtonin tapaukselle. Jutussa kerrotaan ensin esimerkiksi muistokappaleen esittämisestä ja yleisön reaktioista. Sen jälkeen seuraa mielenkiintoista pohdintaa aiheesta:

⁶³ Ilta-Sanomat 21.7.2017 kello 19.59. Toimittaja Mira Sharma.

Salminen kertoo koko bändin ottaneen Linkin Parkin laulajan kuoleman raskaasti.

– Linkin Parkin musa on ollut meidän koko bändille hirveän tärkeää kasvaessa. Itselläni se vaikutti jopa siihen päätökseen, että aloin räpätä ja ylipäänsä tekemään tällaista poppimusaa.

– Päätimme, että pakko meidän on tehdä jotain, vaikka emme Chesteriä henkilökohtaisesti tunteneetkaan. Muusikot vihaavat hiljaisia hetkiä ja tahdoimme kunnioittaa hänen muistoaan omalla tavallamme.

Valtavien suosionosoitusten ja aplodien saatteleman esityksen jälkeen Salminen muistutti yleisöä siitä, että masennukseen kannattaa hakea apua.

– Nykypäivänä koko ajan tapahtuu niin hirveitä asioita, että monesta saattaa tuntua kornilta, että surraan yksittäistä kuollutta laulajaa. Jos suree, että joku muusikko on kuollut, niin joku tulee heti muistuttamaan, että: Syyriassa pommitetaan tälläkin hetkellä lastensairaala, miksi et itke sitä, Salminen sanoo ja jatkaa:

– Voimme kaikki tuntea empatiaa. Empatiavarastot eivät ehdy ja empatiaa voi tuntea useampaakin asiaa kohtaan. Jokaisella ihmisellä on tietyt jutut, jotka heihin iskevät. Että kyllä sitä, jos omasta suosikkiyhteestä yhtäkkiä ratkaisevassa asemassa oleva jäsen menehtyy, niin siitä on lupa olla surullinen, Salminen toteaa.

Kuva 16. Ote Ilta-Sanomien artikkelista, julkaistu 21.7.2017 kello 19.59.

Salminen ikään kuin kiteyttää Benningtonin kuolemaan liittyvän sukupolvikokemuksen: Linkin Park oli valtava osa 2000-luvun alun mediamaisemaa; sen musiikki läpäisi radioaallot, kulki mukana internetin yleistymisen ajan, soi taustalla samaan aikaan, kun 2000-luvun alkua koettelivat lukuisat globaalit median katastrofisperktaakkelit: World Trade Centerin iskut syyskuussa 2001, Irakin sodan alkaminen vuonna 2003, Aasian tsunami vuonna 2004... Julkisuudenhenkilön kuolemaa surressamme suremmekin samalla oman elämämme aikakausien loppua. Esimerkiksi Benningtonin kuolema osuu ajallisesti siihen kohtaan, jossa moni 1990-luvun lapsi voi kokea lapsuutensa loppuneen ja aikuisuutensa alkaneen. Lisäksi iltapäivälehtien verkkosivujen lukijakunnassa tämä ”uusien aikuisten sukupolvi” näkyy paitsi lukijoissa, myös toimittajakunnassa, sillä 2000-luvun alussa teini-ikäiseksi varttuneista nuorista suuri osa on vuonna 2018 työikäisiä kaksi-, kolme- ja pian nelikymppisiä. Tätä sukupolvikohorttia nimitetään sukupolvi Y:ksi, tai *millenniaaleiksi*.⁶⁴

Juuri toimittajan tausta ja kiinnostuksenkohteet ovat niin kutsuttuja ylimääräisiä uutiskriteereitä (Jaakkola 2013, 182), joten on luontevaa, että nuoret aikuiset toimittajat

⁶⁴ Ks. lisää sukupolvien määrittelystä ja sukupolvi Y:n erityispiirteistä esim. Pyöriä et al. 2017.

halusivat uutisoida Benningtonin kuolemasta. Pietilän mukaan uutistuotanto on ryhmätyötä, jossa tiimin jäsenillä on kullakin oma tehtävänsä tietojen hankinnassa, käsittelyssä, muokkaamisessa sekä ulkoasun ja kuvituksen tuottamisessa. Toimituskulttuuri ohjaa kokonaisuutta, jota määrittelevät toimituksen omien pelisääntöjen, rutiinien ja työkäytäntöjen lisäksi journalistin ohjeet. Yksittäisen toimittajan henkilökohtaisella kiinnostuksella on kuitenkin iso merkitys valintoihin. Uutisaihe on koettava innostavaksi ja kiinnostavaksi, jotta siihen panostetuilta luovilta resursseilta voidaan odottaa tulosta myös ulkoapäin. (Pietilä 2007, 297.)

Julkisuudenhenkilön kuolema puhutteleekin yleisöä paitsi koetun surun ja myötätunnon kautta, myös osana yksilön omaa kasvutarinaa: teini-ikä ei enää palaa, aikuisuus on täällä ja lapsuus on lopullisesti ohi. Tällaisen analogian kautta Chester Benningtonin kuolema ei siis ole pelkkä ”jälleen yhden muusikon” kuolema, vaan lukuisille nuorille aikuisille heidän elämänsä merkittävä virstanpylväs: Benningtonin mukana hautautuu myös oma lapsuus ja viattomuus. Niinpä palstametrit yhden kuoleman ympärillä voidaan nähdä myös kokonaisen sukupolven itsereflektiivisenä kasvukertomuksena, jossa aikuistumista prosessoidaan surullisen kuoleman kautta.

Erityisen repivän tästä aikuistumisesta tekee se fakta, että Bennington kuoli itsensä surmaamalla. Väitän, että juuri Benningtonin itsemurhakuolema yhdistää ja ravistelee saman sukupolven edustajia tavalla, joka tekee tapauksesta merkittävän – tai ainakin ainutlaatuisen. Ei ole enää mahdollista käydä kuuntelemassa Linkin Parkin konsertteja nostalgiamielessä, samoin poissa on mahdollisuus myös seurata ikääntyvän muusikon vaiheita: Linkin Parkin mahdollista lopettamista, Benningtonin seuraavia ura-askeleita, laulajan vanhentumista ja mahdollisia silloin annettuja retrospektiivisiä haastatteluita... Kokonaiselle globaalille länsimaisten nuorten sukupolvelle, tai ainakin merkittävälle osalle sitä, Benningtonin kuolema on siis merkittävän symbolinen tapahtuma.

Sumialan mukaan median ja yksilön välinen raja myös hämärtyy nyky maailmassa ohueksi ja häilyväksi. Mediassa – ja mediasta – kohtaamme itsemme lisäksi toiset ihmiset ja yhteiskunnan, jolloin median tehtävä ei ole enää ainoastaan välittää sosiaalisia suhteita. Media muokkaa tapaamme olla maailmassa sekä suhdettamme toisiin ihmisiin. Suhteemme maailmaan on sekä medioitunut että medialisoitunut. (Sumiala 2010, 144.) Niinpä median avulla jäsentelemme, järjestelemme ja ylläpidämme suhdettamme kuviteltuihin yhteisöihimme ja sosiaalisessa mediassa omaan elämämpiiriimme. Näin ollen Bennington kuoleman kaltainen mediaspektaakkeli puhuttelee meitä tavoilla, jotka

auttavat meitä asemoimaan itsemme osaksi maailmaa, jossa lapsuudensankarit kuolevat samalla, kun oma elämänkaari kokee siirtymävaiheita ja vastuun lisääntymistä.

Medioitunut todellisuuskäsityksemme vahvistaa tätä aikuistumiskehitystä ritualisoimalla kuoleman ja tekemällä siitä speaktaakkelin, jonka avulla yksilö pystyy paitsi kohoamaan arjen yläpuolelle, myös hyväksymään paikkansa osana sukupolvien välistä ketjua ja aikaa historiassa. Sumiala (2010) pohtii, että meitä ei julkkisten kuolemassa kiinnosta niinkään näiden yksittäisten ikonien kohtalo, vaan pikemminkin kiinnostustamme osallistua näihin median ritualisoiviin käytänteisiin ohjaa yksin jäämisen pelko (Sumiala 2010, 144; ks. myös Robins 1996). Aihe voidaan kuitenkin nähdä myös toisin: tiedämme olevamme lopulta yksin, joten meidän on pakko kohdata oma kuolevaisuutemme, sillä kukaan muu ei voi tehdä tätä ajattelu- ja hyväksymistyötä puolestamme. Sumiala lähestyykin aihetta myös tästä näkökulmasta täsmentäessään, että kuolema herättää lähtökohtaisesti monenlaisia tunteita, koska se koskettaa jokaista meistä henkilökohtaisella tasolla (Sumiala 2010, 146–147). Tunteiden roolia nykymaailmassa voidaan pitää myös yhteisöllisyyttä ylläpitävänä liimana (Sumiala 2010, 146), joten kuoleman medioituneessa käsittelyssä on pohjaa myös laajemmalle yhteisölliselle sukupolvikokemukselle.

Niinpä Benningtonin itsemurhan tärkeänä yhteisöllisenä antina onkin yhdistää uudelleen toisiinsa fragmentoituneessa, medioituneessa maailmassa kasvaneet entiset lapset, nykyiset nuoret aikuiset, jotka ovat tottuneet toimimaan lukuisten, pirstaloituneiden yhteisöjen ja yleisöjen jäseninä. Benningtonin kuolema ikään kuin muistuttaa kiinteän yhteisöllisyyden jäljistä sitä sukupolvea, joka on kasvanut internetin vallankumouksen aikana lapsuuden takkuisten modeemiverkkojen ja lauantai-iltojen yhteisten televisiolähetysten ääreltä älypuhelinien ja sirpaleisen mikroyhteisöllisyyden aikaan, jossa tiedon määrä on voimakkaassa ristiriidassa kunkin yksilön ajankäyttöllisiin ja kognitiivisiin resursseihin.

Näin ollen Benningtonin kuoleman symbolinen merkitys on varsinaista yksittäistä kuolemantapausta vaikuttavampi sitä todistaneessa mediasukupolvessa, ja sen perintönä tulee olemaan muistutus siitä, kuinka yksi sukupolvi kasvoi aikuiseksi samaan aikaan, kun maailma koki ennennäkemättömän nopeita ja laajavaikutteisia murroksia niin teknologisesti, tieteellisesti, taloudellisesti kuin ekologisestikin. Kuoleman tapahtuminen itsemurhan kautta lisää tähän pohdiskeluun vielä riuhtaisevamman voiman, sillä itsemurha toi kertaheitolla todeksi sen, että lapsuuden ja nuoruuden viattomuus on lopullisesti kadonnut. Jää nähtäväksi, onko myöhempien sukupolvien edes mahdollista

enää saavuttaa vastaavia kokemusta koko ikäpolvea yhdistävistä mediaspektaakkeleista samalla tavalla kuin aiempien ikäpolvien, vai ovatko tulevaisuuden yhteisöllisyyden kokemukset sidottuja ennen kaikkea laajempiin, yhteiskunnallisiin katastrofeihin tai vaihtoehtoisesti pienempiin mikroyhteisöihin, jolloin kuvitellun yhteisöllisyyden kokemukset jäävät niukemmiksi kuin aiemmilla sukupolvilla.

Kokonaisen sukupolven kasvamisen aikuiseksi Benningtonin kuolemassa voitaneen sanoa olevan voimakkaasti kärjistetty näkemys. Toisaalta itsemurhakuoleman kehystäminen sen kulttuurisella vaikutuksella aikalaisiin on perusteltua, etenkin kun suhteutetaan se esimerkiksi Sihvosen (2004) näkemyksiin ”autioituvasta aikuisuudesta”. Keskenkasvuisuus ja lapsuus sekä lapsellisuus saavat lähes myyttisen ulottuvuuden mediakeskustelussa samalla, kun aikuisuuden ja aikuistumisen arvo jää vähäisemmäksi ja toisaalta pakenee nykyihmisen huomiota halussa jäädä ikuisesti lapsuuden kaltaiseen ’puhtauden’ tilaan (Sihvonen 2004, 34–39).

Sihvonen esittää Lenzenin (1989) näkemyksiin perustuen, että aiemmissa siirtymävaiheissa – kuten lapsuudesta nuoruuteen kasvamisessa – ihminen harjoittelee kuoleman kohtaamista ja uudelleen syntymistä. Yksilökeskeisessä nykymaailmassa nämä riitinkaltaiset siirtymät eivät saa tarpeeksi vahvistusta nuoruutta ja jopa keskenkasvuisuutta ihailevasta ympäristöstä, joten ne jäävät ohuiksi tai suorastaan lakkaavat kokonaan. (Sihvonen 2004, 34–39.) Niinpä, kun suurta osaa sukupolvesta puhutteleva julkisuudenhenkilö kokee väkivaltaisen kuoleman itsemurhan kautta, tapahtuu tässä aktissa koko sukupolvelle samanaikaisesti kaksinkertainen järkytys. Ensinnäkin tietoisuus mahdollisesti paetusta siirtymäriitistä nuoruudesta aikuisuuteen tulee näkyväksi. Toisaalta kuolemista joudutaan kuvaannollisesti harjoittelemaan juuri kuoleman todistamisella, mikä voi aiheuttaa hämmennystä siinä sukupolvessa, jolle niin aikuistuminen kuin kuolemakin ovat jotain etäistä. Romantisoitu lapsimyytti vaihtuu syntiseen aikuismyyttiin nykyisessä nopeutta painottavassa ajassa (Sihvonen 2004, 48), mikä entisestään lisää surua siitä nopeudesta, jolla oma kuolevaisuus tulee kertaheitolla kaikkien tiettäväksi ajassa, jossa kuolemaa ei ”pitäisi” olla.

Sukupolven tragediaa lisää entisestään se, että Benningtonin tarinalla on onneton loppu. Se pakenee perinteistä selviytymisen diskurssia ja on jopa epäreilu: miksi Benningtonin piti kuolla, vaikka hän oli jo selvinnyt niin pitkälle? Miksi meidän teini-ikäemme ja nuoruutemme loppuu näin dramaattisesti? Sukupolvi Y ei tässä tapahtumassa saa katartista helpotusta eksistentiaaliseen angstiinsa, vaan jää epävarmana epävarmaan maailmaan. Juuri sen takia suremme niin intensiivisesti Benningtonia, koska se toimii

täydellisenä analogiana kokonaisen sukupolven kokemalle anomialle ja epävarmuudelle maailmassa, jossa mikään ei ole varmaa.

5. LOPUKSI

Tutkielman haasteena oli ehdottomasti tutkimuskysymysten ja tutkimusmenetelmien rajaaminen, sillä mittavasta aineistosta kumpusi jo aineistonkeruun hetkellä mieleen useita mielenkiintoisia tutkimusasetelmia. Niinpä jouduin karsimaan laajimpia ajatuslinjojani ja pitäytymään kiteyttävässä ilmaisussa.

Tutkielmassani selvitin, millaisin diskurssein nykyisessä iltapäivälehdistön verkkomediassa käsitellään julkisuudenhenkilön itsemurhakuolemaa. Hypoteesinani oli, että aiheella mässäillään ja että sitä käsitellään yksityiskohtaisesti. Oletin toisaalta, että journalistit Suomessa käsittelisivät aihetta myös kehystämällä sillä suomalaista itsemurhakäyttäytymistä tai laajentaisivat käsittelyään koskemaan esimerkiksi julkisuudenhenkilöiden, muusikoiden ja muiden luovien alojen tekijöiden kokemia paineita tai edes itsemurhaa yleisemmällä tasolla, mutta jouduin pettymään karvaasti kaikkiin odotuksiini.

Tutkielmaa tehdessä oli suorastaan turhauttavaa huomata, kuinka pintapuolisesti itsemurhaa käsiteltiin aineistossa. Samalla, kun kuoleman yksityiskohtia julkaistiin mittavalla volyymilla, varsinainen aiheen käsittely jätettiin lähes kokonaan tekemättä. Lisäksi toimittajat eivät noudattaneet juuri lainkaan erityisiä itsemurhauutisointia koskevia eettisiä ohjeistuksia, mikä toisaalta kertoo journalistien autonomisesta ja riippumattomasta itseymmärryksestä suhteessa ulkoa tuleviin ohjeistuksiin. Benningtonin kuoleman käsittely oli kautta linjan erikoinen yhdistelmä mässäileviä yksityiskohtia ja toisaalta vaivaantunutta vaikenemista vaikean aiheen äärellä. Muutamiakin poikkeuksia nähtiin, mutta pääasiassa uutisointi oli ennen kaikkea mekaanista englanninkielisten, sensaatioviihdemedioina tunnettujen lähteiden juttujen kääntämistä ja sosiaalisen median sisältöjen käyttämistä uutislähteinä.

Toisaalta on hyvä myös problematisoida kriittisyyttä uutisointia kohtaan, sillä itse uutisen lajityyppi ei tue laajempaa, syvällisempää perehtymistä aiheisiin, vaan uutisten tarkoitus on tuoda yksinkertaisesti esiin tosiseikat tapahtumista. Sen vuoksi onkin tutkielmani aineiston äärellä syytä pohtia, miksi Benningtonin itsemurhasta myöhemmin yhä uutisoitiin sen sijaan, että aiheesta olisi tehty varsinaisia ilmiöjuttuja, joissa olisi ollut mahdollista käsitellä aihepiiriä laajemmin ja selkeämmin. Koska verkkolehtien maailmassa myös uutisen lajityyppi hämärtyy, on syytä pohtia sitäkin, miksei näihin julkaistuihin artikkeleihin voitu lisätä jonkinlaista kontekstointia tai aiheen laajempaa käsittelyä. Tällaisenaan aineistosta jää kuva ohuenlaisesta uutiskäsittelystä, josta ei voida

varmuudella päätellä syitä siihen, että aihe jää erikoisesti ikään kuin puoliksi käsittelemättä kokonaan, vaikka siitä uutisoidaankin.

Tutkielmani aineistoanalyysistä nousi esiin useita erilaisia selittäviä tekijöitä sille, miksi itsemurhista uutisointi voidaan nähdä vaikeana: aiheen tabuluonne, uutistuotannon kiire ja nopeuskilpailu sekä journalistien oma ammatillinen, riippumaton ihanne, jossa toimittajan intuitiota saatetaan pitää tärkeämpänä kuin erillisiä ohjeistuksia, joita ulkopuoliset tahot toimituksille jakavat, vaikka näillä ohjeistuksilla pystyttäisiin mahdollisesti pelastamaan ihmishenkiä. Toisaalta problematisoin tätä kiirediskurssia tuomalla esiin myös toista näkökulmaa: journalismin perusluonnetta nopeutta painottavana alana, journalistien itseohjautuvaa ja intuitiivista uutiskäsittelyä ja sitä, ettei keskustelu journalismin murroksesta – tai kriisistä – ole yksinomaan 2010-luvun mediamaiseman materiaalia, vaan keskustelu on jatkunut jo aiemmin erimuotoisena. Media ei myöskään ole ainoa suuriin yleisöihin vaikuttava instituutio, joten median vastuu itsemurhatapausten ennaltaehkäisyssä ei ole itsestään selvä, etenkin populaarikulttuurin kuvastojen väkivallan äärellä.

Tutkielmani tärkeimpiä löydöksiä on Benningtonin kuoleman kontekstointi osaksi niin kutsutun sukupolvi Y:n kehitystarinaa nuoruudesta kohti aikuisuutta. Tämä teoria on yksi mahdollinen selitys sille, miksi aiheesta uutisoitiin Suomessa laajasti ja sitä jatkettiin kuukausien ajan. Bennington ei ollut varsinainen tähti, mutta hänen tunnettuutensa liittyi juuri sukupolven kokemuksiin mediakulttuurista 2000-luvun alun tärkeinä kasvuvuosina. Niinpä hänen kuolemansa kautta sukupolvi Y:n edustajat pystyivät käsittelemään myös omaa siirtymäänsä viattomasta lapsuudesta kohti vastuullista aikuisuutta. Itsemurhana tapahtuneen kuoleman myötä siirtymästä tuli raju ja epävarma samalla tapaa kuin millaisena maailma näyttäytyy monille sukupolvi Y:n edustajille, jotka ovat varttuneet laman aikana ja toisaalta kokeneet yltäkylläisen vaurauden ajan useiden eri globaalien kriisien ympäröiminä. Nopeasti muuttuvassa ja epävarmassa maailmassa murros ja muutos tuntuvat miltei ainoilta pysyviltä asioilta, ja Benningtonin itsemurhakuolema symboloi kokonaiselle sukupolvelle tämän muutosdiskurssin raadollisuutta: kaikki on epävarmaa.

Niin kutsutun mediamurroksen luoma haaste mediatutkimukselle on ilmeinen: 2010-luvulla, ja etenkin 2020-luvulle tultaessa, tutkimuksen on vaikea pysyä perässä alati muuttuvassa mediamaisemassa. Teknologisia uudistuksia sekä muuttuvia omistus- ja tilauskäytäntöjä, kuten niin kutsuttujen maksumuurien käyttöönottoa, tapahtuu, jos nyt ei kuukausittain, niin ainakin puolivuositain, mikä on omiaan lisäämään tutkimuksen teon

ajallista haastavuutta. On lähes mahdotonta pysyä reaaliaikaisesti muutoksessa mukana. Tämän huomasin karvaasti myös oman tutkielmani kohdalla: lähdekirjallisuus tuntui monin osin auttamattomasti vanhentuneelta, vaikka uusimmat lähteet olivat ainoastaan vuoden vanhoja. Jo vuodessa median murros – tai ainakin murroksen diskurssi – on edennyt kohti uusia haasteita, ja onkin todettava, että osa tutkielmani lähteistä on mukana ennemminkin mediamurroksen historiallista luonnetta osoittamassa kuin varsinaisesti omaa aineistoani tulkitsemassa.

Näkisinikin ehdottoman tärkeäksi, että mediatutkimuksen alalla tehtäisiin perustutkimusta ja systemaattista murroksen analyysia ja tutkimusta. Siirtymä ensin 2000-luvulta 2010-luvulle ja sen jälkeen 2010-luvulta 2020-luvulle on tekoälyineen, lisättyine todellisuuksineen, sosiaalisine medioineen ja muine nopeasti muuttuvine ja kehittyvine sovellutuksineen erittäin mielenkiintoinen kudelma useita erilaisia tutkimuslinjoja. Niiden käytäntöihin, käsityksiin ja merkityksiin olisi hyvä saada lisävalaistusta retrospektiivisesti varsinaisen keskustelun rauhoituttua tai siirryttyä uusille urille. Tulevaisuuden media-arkeologia kohtaa niin ikään haasteita, sillä muokattavuuden johdosta verkon sisältöjen tutkimiseen on kehitettävä entistä systemaattisempia järjestely- ja säilömiskeinoja. Erityisen haastavaa on tutkia aineistoni kaltaista verkkoaineistoa, johon liittyy kiinteästi sosiaalisessa mediassa julkaistuista päivityksistä tehtyjä upotuksia. Mikäli alkuperäinen julkaisija poistaa julkaisunsa, sen sisältö katoaa myös uutisjulkaisusta, joten vaara aineiston menettämiseen on ilmeinen.

Suomalaisen verkkomedian käytännöistä tarvitaan monipuolisesti lisää tutkimusta. Mediamurroksellisesta näkökulmasta tulisi myös tutkimuksessa voida siirtyä jossain vaiheessa tutkimaan sanoma- ja iltapäivälehtien verkkosisältöjä *per se*, ilman varsinaista historiallista ja muutokseen pohjaavaa tutkimusta. Näin verkkomedian mitä ilmeisimmistä erityispiirteistä saataisiin vielä enemmän teoreettista taustaa myöhemmälle tutkimukselle. Tämän tutkielman puitteissa oli mahdotonta sisällyttää kaikkia muutosdiskurssista esiin nousseita teemoja osaksi analyysiani.

LÄHTEET

Bauman, Zygmunt (2002) *Notkea moderni*. Tampere: Vastapaino 2002. Suomentanut Jyrki Vainonen.

Cameron, Samuel & Lester, David & Yang, Bijou (2005) Artists' Suicides as a Public Good. *Archives of Suicide Research* vol. 9, 389–396.

Deuze, Mark (2005) What is journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered. *Journalism* vol. 6:4, 442–464.

Dumon, Eva & Portzky, Gwendolyn (2014) Itsemurhien ehkäisyn työkalupakki media-alan ammattilaisille (Euregenas-hanke).

<https://www.thl.fi/documents/974282/1449788/Itsemurhien%2Behk%25C3%25A4isyn%2Bty%25C3%25B6kalupaketti%2Bmedia-alan%2Bammattilaisille.pdf/4adbda61-8b37-478d-b7e2-a3607af7b6da>. Linkki tarkastettu 5.2.2018.

Hakola, Outi & Kivistö, Sari & Mäkinen, Virpi (2014) Johdanto. Teoksessa Outi Hakola & Sari Kivistö & Virpi Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 9–22.

Haverinen, Anna (2015) Facebook, Ritual and Community – Memorialising in Social Media. *Ethnologia Fennica* vol. 42, 7–22.

Herkman, Juha (2009) Journalismi markkinoilla. Konserni- ja mediajournalismia. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi muutoksessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 32–49.

Hietala, Veijo (2007) *Media ja suuret tunteet. Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan*. Helsinki: BTJ Finland Oy 2007.

Holopainen, Jari & Partonen, Timo (2014) Itsemurha. Teoksessa Outi Hakola & Sari Kivistö & Virpi Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 202–213.

Honkasalo, Marja-Liisa (2015) Yksi vai monta valkoisen miehen itsemurhaa? *Thanatos* vol. 4:1, 107–118.

Jaakkola, Maarit (2013) *Hyvä journalismi: käytännön opas kirjoittajalle*. Vantaa: Kansanvalistusseura 2013.

- Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeet. http://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/.
Linkki tarkistettu 5.2.2018.
- Juntunen, Laura (2009) Kiireen ja kilpailun haasteet journalistiselle etiikalle. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 171–192.
- Kivikuru, Ullamaija (2017) Uutisvälitys. Teoksessa *Suomen mediamaisema*. Tampere: Vastapaino, 192–207.
- Kivioja, Pasi (2008) *Iltapäivälehdet mediakentän ja yhteiskunnan murroksessa*. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 106. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto 2008.
- Lönnqvist, Jouko; Henriksson, Markus; Marttunen, Mauri; Partonen, Timo (toim.) (2011) *Psykiatria*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim 2011.
- Mustonen, Anu (2009) Media tunnemyllynä. Teoksessa Sirkku Kotilainen (toim.) *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylän yliopisto 2009.
- Niederkrotenthaler T & Fu K & Yip PSF et al. (2012) Changes in suicide rates following media reports on celebrity suicide: a meta-analysis. *Epidemiol Community Health* vol. 66:11, 1037–1042.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2012) *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino 2012.
- Pantti, Mervi (2009) Tunteellisempaa journalismia. Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 193–206.
- Pietilä, A.-P. (2007) *Uutisista viihdettä, viihteestä uutisia*. Helsinki: Art House Oy 2007.
- Pöyhtäri, Reeta & Väliverronen, Jari & Ahva, Laura (2016) Suomalaisen journalistin itseymmärrys muutosten keskellä. *Media & viestintä* vol. 39:1, 1–23.
- Raittila, Pentti et al. (2008) *Jokelan koulusurmat mediassa*. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja A 105. Tampere: Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto 2008.
- Reunanen, Esa & Koljonen, Kari (2014) *Toimittajan sanansijat*. Tampere: Tampere University Press 2014.

- Ruuskanen, Sauli (2010) *Kuolema iltapäivällä: Postmoderni subjekti ja reaalinen iltapäiväjournalismissa*. Tampere: Tampere University Press 2010.
- Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa (2012) *Mediayhteiskunta*. Tampere: Vastapaino 2012.
- Sihvonen, Jukka (2004) *Mediatajun pahuu*. Helsinki: Like 2004.
- Sumiala, Johanna (2010) *Median rituaalit. Johdatus media-antropologiaan*. Tampere: Vastapaino 2010.
- Sumiala, Johanna (2014) Urheilusankarin kuolema. Teoksessa Outi Hakola & Sari Kivistö & Virpi Mäkinen (toim.) *Kuoleman kulttuurit Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 140–158.
- Turner, Graeme (2010) Approaching celebrity studies. *Celebrity Studies* vol. 1:1, 11–20.
- Valtonen, Sanna (1999) Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa Kantola et al. (toim.) *Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus 1999.
- Väliverronen, Esa (2009a) Journalismi kriisissä? Teoksessa Esa Väliverronen (toim.) *Journalismi murroksessa*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 13–31.
- Zhang, Jie & Conwell, Yeates & Wieczorek, William F. & Tu, Xin Ming (2011) Psychological Strains and Youth Suicide in Rural China. *Soc Sci Med* vol. 72:12, 2003–2010.
- WHO (World Health Organization) 2015: Itsemurhien ehkäisy -raportti. https://www.surunauha.net/wp-content/uploads/who_itsemurhien_ehkaisy_globaali_velvollisuus.pdf. Linkki tarkastettu 4.5.2018.
- WHO (World Health Organization) 2017: World Health Statistics data visualizations dashboard, Suicide. <http://apps.who.int/gho/data/node.sdg.3-4-viz-2?lang=en>. Linkki tarkastettu 7.2.2018.
- Wiio, Osmo A. & Nordenstreng, Kaarle (2017) Viestintäjärjestelmä. Teoksessa Kaarlo Nordenstreng & Hannu Nieminen (toim.) *Suomen mediamaisema*. Tampere: Vastapaino, 11–35.

Teosviitteet

- Appadurai, Arjun (2006) *Fear of Small Numbers. An Essay on the Geography of Anger*. Durham & Lontoo: Duke University Press 2006.
- Bal, Mieke (2002) *Travelling concepts in the humanities. A rough guide*. Toronto, Buffalo ja Lontoo: University of Toronto Press 2002.
- Bolter, David J. & Grusin, Richard (1999) *Remediation: Understanding New Media*. Cambridge: MIT Press 1999.
- Dyer, Richard (1979) *Stars*. Lontoo: British Film Institute 1998.
- Dyer, Richard (1986) *Heavenly Bodies. Film Stars and Society*. New York: Routledge 2004.
- Ellis, John (1982) *Visible Fictions. Cinema, Television, Video*. Lontoo: Routledge 1982.
- Errico, M. & April, J. & Asch, A. & Khalfani, L. & Smith, M. & Ybarra, X. (1997) The evolution of the summary news lead. *Media History Monographs* vol. 1:1.
- Esser, Frank (1999) 'Tabloidization' of News. A Comparative Analysis of Anglo-American and German Press Journalism. *European Journal of Communication* vol. 14:3, 291–324.
- Evarts, A.B. (1919) Color Symbolism. *The Psychoanalytical Review* vol. 6:2, 124–157.
- Gibson, Margaret (2007) Death and mourning in technologically mediated culture. *Health Sociology Review* vol. 16:5, 415–424.
- Habermas, Jürgen (1962) *Julkisuuden rakennemuutos. Tutkimus yhdestä kansalaisyhteiskunnan kategoriasta*. Tampere: Vastapaino 2004. Suomentanut Veikko Pietilä.
- Just, Johannes & Bleckwenn, Marcus & Schnakenberg, Rieke & Skatulla, Philipp & Weckbecker, Klaus (2016) Drug-related celebrity deaths: A cross-sectional study. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy* vol. 11:40.
- Latour, Bruno (2005) *Reassembling the social. An introduction to actor-network-theory*. New York: Oxford University Press 2005.
- Mäenpää, Jenni & Seppänen, Janne (2007) Kuvajournalismi tiedon tuotantona. *Tiedotustutkimus* vol. 30:3, 4–18.

- Niederkrotenthaler, T. & Voracek, M., & Herberth, A. & Till, B. & Strauss, M. & Etzersdorfer, E. & Eisenwort, B. & Sonneck, G. Role of media reports in completed and prevented suicide: Werther v. Papageno effects. *Br. J. Psychiatry* vol. 197:3, 234–243.
- Pöysä, Jyrki & Järviluoma, Helena & Vakimo, Sinikka (2010) *Vaeltavat metodit*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Kultaneito VIII 2010.
- Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu & Saari, Tiina & Järvinen, Katri-Maria (2017) The Millennial Generation. A New Breed of Labour? *SAGE Open* vol. 7:1, 1–14.
- Reinemann, Carsten & Stanyer, James & Scherr, Sebastian & Legnante, Guido (2011/2012) Hard and soft news: A review of concepts, operationalizations and key findings. *Journalism* vol. 13:2, 221–239.
- Reportingonsuicide.org. <http://reportingonsuicide.org/>. Linkki tarkastettu 24.5.2018.
- Richardson, John (2017) Musiikin ekologinen lähiluku digitaalisessa kulttuurissa. *Etnomusikologian vuosikirja 2017* vol. 29, 1–33.
- Robins, Kevin (1996) *Into the Image. Culture and Politics in the Field of Vision*. New York: Routledge 1996.
- Saari, Heikki (2007) *Isku tajuntaan! Suomen iltapäivälehdistön lyhyt historia*. Helsinki: Johnny Kniga 2007.
- Sparks, Colin (2000) Introduction: The Panic over Tabloid News. Teoksessa Colin Sparks & John Tulloch (toim.) *Tabloid Tales – The Global Debates over Media Standards*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers 2000, 1–40.
- Stack, S (2003) Media coverage as a risk factor in suicide. *Epidemiol Community Health* vol. 57:4, 238–240.
- Tuchman, Gaye (1973) Making News by Doing Work: Routinizing the Unexpected. *American Journal of Sociology* vol. 79:1, 110–131.
- Zhang, Jie & Tan, Jiandan & Lester, David (2013) Psychological strains found in the suicides of 72 celebrities. *Journal of Affective Disorders* vol. 149, 230–234.

LIITTEET

Varsinainen analyysiaineisto, Iltalehti:

Otsikko	Osoite	Julkaisuajankohta
TMZ: Linkin Park -solisti Chester Bennington on kuollut	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707202200277462_vd.shtml	20.7.2017 kello 21.13.
Yllättäen kuollut Chester Bennington on kertonut taistelustaan: "Minun piti tehdä päätös siitä, juonko vai kuolenko"	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707202200277571_vd.shtml	20.7.2017 kello 22.09.
Linkin Parkin Mike Shinoda vahvistaa Benningtonin kuolinuutisen: "Olen sokissa"	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707202200277749_vd.shtml	20.7.2017 kello 22.45.
Linkin Parkin Facebookissa mainostettiin uutta musiikkivideota vain muutama tunti sitten - fanit paheksuvat	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707202200277717_vd.shtml	20.7.2017 kello 23.17.
Nikki Sixx ja muut julkkikset muistavat Linkin Parkin Benningtonia: "Chester kertoi hiljattain, että hän on onnellinen"	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707212200277967_vd.shtml	21.7.2017 kello 10.29.
Urheilutähdet murtuivat kuultuaan suru-uutisen Linkin Parkin laulajasta - "Chesterin ääni raikasi kaikissa bileissä ja matseissa"	http://www.iltalehti.fi/urheilu/201707212200279126_ur.shtml	21.7.2017 kello 17.33.
Linkin Park perui Pohjois-Amerikan kiertueensa	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707222200279904_vd.shtml	22.7.2017 kello 6.56.
Linkin Park -yhtyeen Chester Benningtonin kuolema varmistui itsemurhaksi	http://www.iltalehti.fi/viihde/201707232200280871_vi.shtml	23.7.2017 kello 9.41.
Linkin Park -yhtye julkaisi koskettavan kirjoituksen Chester Benningtonista: "Teit elämästämme paremman"	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707242200283329_vd.shtml	24.7.2017 kello 18.06.
Raastava hätäpuhelu julki - Linkin Park -laulajan ruumiin löytänyt taloudenhoitaja murtui täysin	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707252200284182_vd.shtml	25.7.2017 kello 9.36.
Chester Benningtonista outoja yksityiskohtia julki - osti talon vain hetkeä ennen kuolemaansa	http://www.iltalehti.fi/viihdeutiset/201707252200284937_vd.shtml	25.7.2017 kello 15.36.

Linkin Park osallistui Carpool Karaokeen vain kuusi päivää ennen Chesterin kuolemaa - katso kuva	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201707262200286550_vd.shtml	26.7.2017 kello 10.01
Suomalaistaiteilija hämmästyttää valokuvamaisilla piirustuksillaan - taiturimainen teos Linkin Park -solisti Chester Benningtonista	http://www.iltalehti.fi/fiidifi/201707262200286564_fd.shtml	26.7.2017 kello 10.10.
Linkin Park -laulaja Chester Bennington haudan lepoon - tiukat turvatoimet suojasivat yksityisyyttä	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201707302200295185_vd.shtml	30.7.2017 kello 20.31.
Chester Benningtonin perhe kiittää James Cordenia huomaavaisuudesta - jakso toteutetaan Benningtonin perheen toiveiden mukaan	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201708092200315868_vd.shtml	10.8.2017 kello 7.13.
Linkin Park vihjaa jatkavansa ilman Chester Benningtonia	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201708232200346673_vd.shtml	23.8.2017 kello 21.56.
Ex-vaimo lyttää Chester Benningtonin hautajaiset: "Minua kuvottaa"	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201708252200351617_vd.shtml	25.8.2017 kello 22.18.
Itsemurhan tehneen Chester Benningtonin perhe perustaa hyväntekeväisyysjärjestön - tarkoituksena estää itsemurhia	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201708282200355820_vd.shtml	28.8.2017 kello 18.43.
Linkin Park -laulajan vaimo jakoi viimeisen videon Chester Benningtonista: "Vain 36 tuntia ennen hänen kuolemaansa"	http://www.iltalehti.fi/viihdeuutiset/201709192200404260_vd.shtml	19.9.2017 kello 19.59.
		Yhteensä 19 kpl

Varsinainen analyysiaineisto, Ilta-Sanomat

Otsikko	Osoite	Julkaisuaikajankohta
TMZ: Linkin Parkin solisti Chester Bennington, 41, on kuollut	https://www.is.fi/musiikki/art-2000005298019.html	20.7.2017 kello 21.13.
Linkin Parkin laulaja julkaisi koskettavan kirjeen, kun Chris Cornell teki itsemurhan: "Itken edelleen" – kuoli itse Cornellin syntymäpäivänä	https://www.is.fi/viihde/art-2000005298078.html	20.7.2017 kello 22.07.
Linkin Parkin Mike Shinoda shokissa kollegansa yllättävästä	https://www.is.fi/viihde/art-2000005298126.html	20.7.2017 kello 22.56.

kuolemasta – näin hän kommentoi suru-uutista, myös Chris Cornellin vaimolta sydäntä särkevä twiitti		
Kommentti: Linkin Parkin laulajan kuolema on tuntemattoman tähden tragedia	https://www.is.fi/viihde/art-2000005298159.html	20.7.2017 kello 23.49
Linkin Park julkaisi kuvan laulajastaan ilman saatetekstiä – julkkikset muistelevat torstaina kuollutta solistia	https://www.is.fi/viihde/art-2000005298194.html	21.7.2017 kello 3.02.
Linkin Parkin Chester Bennington laulaa hittiään nuorelle fanille – tämä video sattuu nyt sydämeen	https://www.is.fi/musiikki/art-2000005298330.html	21.7.2017 kello 9.19, päivitetty 21.7.2017 kello 10.02.
Tunnetun hevikitaristin purkaus Chester Benningtonin kuolemasta hätkähdytti somessa – ”Huono aika moiselle kommentille”	https://www.is.fi/viihde/art-2000005298620.html	21.7.2017 kello 11.33.
Itsemurhan tehneen Linkin Park -laulajan viimeinen haastattelu julki – synkkää luettavaa: ”Voin joko luovuttaa ja kuolla tai taistella”	https://www.is.fi/musiikki/art-2000005299309.html	21.7.2017 kello 17.17.
Roope Salminen yllätti yleisön täysin kesken keikan – upea kunnianosoitus kuolleelle laulajalle: ”Päätimme, että on pakko tehdä jotain”	https://www.is.fi/musiikki/art-2000005299437.html	21.7.2017 kello 19.59.
Linkin Park -laulajan vaimon Twitter-tili kaapattiin vain tunteja miehen kuoleman jälkeen –sairaat viestit levisivät maailmalle	https://www.is.fi/viihde/art-2000005299556.html	21.7.2017 kello 22.06.
Linkin Park peruu One More Light -kiertuensa solistin itsemurhan jälkeen – ei vielääkään virallista tietotetta tragediasta	https://www.is.fi/viihde/art-2000005299772.html	22.7.2017 kello 10.44.
Riipaiseva hätäpuhelu julki – suunniltaan ollut taloudenhoitaja löysi Linkin Parkin Chester Benningtonin ruumiin	https://www.is.fi/viihde/art-2000005302227.html	25.7.2017 kello 9.13.
Linkin Parkin Chester Bennington haudattiin – ”Kaunis seremonia”	https://www.is.fi/viihde/art-2000005309490.html	31.7.2017 kello 16.52.

Kova väite Chester Benningtonin ex-vaimolta: Edesmenneen Linkin Park -tähtien poika ei saanut kutsua hautajaisiin – kitkerä Facebook-tilitys	https://www.is.fi/musiikki/art-2000005341649.html	26.8.2017 kello 15.13.
Stone Temple Pilotsilla uusi laulaja – X Factor -kisaaja astuu kuolleiden Chester Benningtonin ja Scott Weilandin saappaisiin	https://www.is.fi/viihde/art-2000005451025.html	15.11.2017 kello 23.24
MTV:n teiniäiti joutui psykiatriseen hoitoon: huolestuttava viesti Twitterissä – ”En ole itkenyt sillä tavalla aikoihin”	https://www.is.fi/viihde/art-2000005455372.html	18.11.2017 kello 21.15.
		Yhteensä 16 kpl